

เอกสารวิชาการ

เรื่อง

แผนปฏิบัติการราชการของกรมการข้าว ด้านการขับเคลื่อนการผลิตข้าวไทยด้วย
เทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ (ระยะเวลา 5 ปี พ.ศ. 2566-2570)

โดย

นายนพดล ประยูรสุข

นักศึกษาลัทธิสุตรนัทยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 15
ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

บทคัดย่อ

กรมการข้าว เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีหน้าที่ในการค้นคว้าวิจัยเพื่อหาองค์ความรู้นำมาแก้ปัญหา ถ่ายทอดความรู้และส่งเสริมอาชีพของชาวนาให้สามารถประกอบอาชีพมีรายได้เพิ่มขึ้น มีความเป็นอยู่ที่มั่นคงและยั่งยืน และควบคุมกำกับการใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ซึ่งผู้ศึกษาได้จัดทำแผนปฏิบัติการของกรมการข้าว ด้านการขับเคลื่อนการผลิตข้าวไทยด้วยเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ (ระยะเวลา 5 ปี พ.ศ. 2566-2570) ขึ้นมา อันเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติให้มีความชัดเจน และมุ่งเป้ามากยิ่งขึ้น ตามกระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ในด้านการผลิตข้าวไทย โดยการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา โดยการใช้ PESTEL analysis ในการประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก และ McKinsey 7's Framework ประเมินปัจจัยภายใน แล้วนำปัจจัยภายนอกและภายในมาวิเคราะห์หาประเด็นที่มีความสำคัญด้วย SWOT analysis หลังจากนั้นจะรวบรวมข้อมูลปัจจัยที่น่าสนใจทั้งภายนอกและภายในมาวิเคราะห์ เพื่อระบุประเด็นยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ในการผลิตข้าวของประเทศไทย ด้วยการวิเคราะห์ TOWS Matrix analysis โดยทำการศึกษาระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนพฤษภาคม 2565

ผลการประเมินตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ พบว่า กรมการข้าวอยู่ในตำแหน่งที่มีจุดแข็งและโอกาสเอื้ออำนวย จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์เชิงรุก (S-O Strategy) แต่เพื่อให้การดำเนินงานครอบคลุมทุกมิติจึงได้จัดทำยุทธศาสตร์ในด้านอื่นควบคู่ไปด้วย แต่ทั้งนี้จุดแข็งที่กรมการข้าวเป็นหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบเรื่องข้าวโดยตรงจะเป็นจุดแข็ง แต่หากพิจารณาโครงสร้างภายในกลับพบว่าโครงสร้างที่มีอยู่ยังไม่สามารถตอบสนองการแก้ปัญหาในปัจจุบันได้มีประสิทธิภาพ แต่ยังมีโอกาสที่สนับสนุนในเรื่องของเทคโนโลยีสมัยที่จะสนับสนุนการผลิต และการตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการเกษตรมากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้ศึกษาได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ได้เป็น 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) เพิ่มศักยภาพการผลิตข้าวด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 2) สร้างเทคโนโลยีรองรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ 3) เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานภายในองค์กร และ 4) บูรณาการดำเนินงานร่วมภาครัฐ เอกชน และชาวนา พร้อมกับ 4 เป้าประสงค์ และ 10 กลยุทธ์

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ต้องเริ่มจากการเตรียมความพร้อมภายในองค์กร ทั้งบุคลากรให้เห็นถึงความสำคัญของแผนปฏิบัติการฯ ไปในทิศทางเดียวกัน และระบบกลไกสนับสนุนให้เพียงพอและพร้อมปฏิบัติงาน แล้วใช้การบริหารกำลังคน ทรัพยากร และงบประมาณที่เป็นระบบมีประสิทธิภาพ มีการติดตาม ตรวจสอบ และทบทวนแผนปฏิบัติการฯ อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และแผนปฏิบัติการฯ ต้องมีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ปัจจุบันได้

คำนำ

ปัจจุบันการผลิตในภาคการเกษตรถูกท้าทายด้วยสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ ทั้งสภาพการขาดแคลนแรงงาน หรือวัยแรงงานเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ ราคาปัจจัยการผลิตที่สูงส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นตามไปด้วย เทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทในการผลิตทั้งด้านเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร Big Data IoT และ AI หรือเทคโนโลยีการใช้เครื่องจักรเครื่องมือทางการเกษตร และสภาพการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศที่ก่อให้เกิดภัยแล้ง น้ำท่วม และภัยธรรมชาติที่รุนแรงและบ่อยครั้งมากยิ่งขึ้น การใช้วิธีปฏิบัติแบบเดิมในการผลิตอาจไม่สามารถแก้ปัญหาหรือสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบันได้ และการปฏิบัติอย่างยังเป็นการทำลายสภาพแวดล้อม และส่งผลกระทบต่อชุมชน สังคมได้อีกด้วย เช่น การเผาทำลายเศษวัสดุทางการเกษตรในพื้นที่โล่งทำให้เกิดควันและ PM 2.5 ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน และก่อให้เกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนได้ เป็นต้น จากสถานการณ์ดังกล่าวการผลิตข้าวซึ่งมีพื้นที่มากที่สุดในภาคการเกษตรต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ ชาวนาต้องเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น ต้นทุนลดลง และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมทั้งทางอากาศ ดิน และน้ำ

จากปัญหาดังกล่าว จึงได้จัดทำแผนปฏิบัติการของกรมการข้าว ด้านการขับเคลื่อนการผลิตข้าวไทยด้วยเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ (ระยะเวลา 5 ปี พ.ศ. 2566-2570) ซึ่งเป็นแผนปฏิบัติการฯ ที่จัดทำขึ้นเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว และมีความสอดคล้องกับแผนสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนแม่บทฯ ประเด็นการเกษตร ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ 20 ปี แผนปฏิรูปประเทศฉบับปรับปรุง ยุทธศาสตร์ข้าวไทย แผนปฏิบัติการระยะ 20 ปี ของกรมการข้าว และยังสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และพันธกิจของกรมการข้าวอีกด้วย ในการนี้ผู้ศึกษาหวังว่า เมื่อนำแผนปฏิบัติการฯ ไปใช้จะเป็นการนำนโยบายสู่การปฏิบัติทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าประสงค์มากยิ่งขึ้น ตามวิสัยทัศน์ของกรมการข้าว “ชาวนาไทยมั่นคง ข้าวไทยมีงอก การผลิตข้าวไทยยั่งยืน” ต่อไป

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณท่านผู้บริหารกรมการข้าว ที่ได้สนับสนุนการเพิ่มพูนความรู้ ขอบคุณศูนย์ศึกษาเกษตรศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ และคณาจารย์ที่ให้การสอนสั่งและถ่ายทอดความรู้ในขณะที่รับการศึกษา และขอขอบคุณกัลยาณมิตรเพื่อนนักศึกษาหลักสูตรนักยุทธศาสตร์รุ่นที่ 15 ทุกท่านที่คอยช่วยเหลือ ให้กำลังใจ และร่วมกันทำงานเป็นทีมด้วยความสามัคคีตลอดมา

(นายณพต ประยูรสุข)
นักศึกษาหลักสูตรนักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 15
6 พฤษภาคม 2565

สารบัญ

บทคัดย่อ.....	ก
คำนำ.....	ข
สารบัญ.....	ค
สารบัญตาราง.....	ง
สารบัญแผนภาพ.....	จ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	2
1.3 ขอบเขตของการศึกษา.....	2
1.4 ระเบียบวิธีการศึกษา.....	3
1.5 ข้อจำกัดของการศึกษา.....	3
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
บทที่ 2 การตรวจสอบสถานะแวดล้อมและการวิเคราะห์ทางยุทธศาสตร์	
2.1 สถานะแวดล้อมภายนอก.....	4
2.2 สถานะแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับองค์กร.....	21
2.3 การวิเคราะห์สถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ (STRATEGIC ANALYSIS: FORESIGHT, SWOT, TOWS, ETC.).....	30
บทที่ 3 แผนขององค์กร	
3.1 ชื่อแผน.....	52
3.2 เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ (END).....	52
3.3 แนวทางในการดำเนินการ (WAYS).....	53
3.4 มาตรการ/เครื่องมือ/ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง (MEANS).....	54
3.5 แผนที่ยุทธศาสตร์ (Strategic Map).....	61
บทที่ 4 ข้อเสนอแนะทางยุทธศาสตร์	
ข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนและการนำแผนฯ ไปใช้.....	62
บรรณานุกรม.....	64
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	66

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อการผลิตข้าวไทยด้วย PESTEL Analysis.....	34
ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายในองค์กรที่มีผลกระทบต่อการผลิตข้าวไทยด้วย McKinsey 7'S Framework.....	37
ตารางที่ 3 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์การผลิตข้าวไทย	39
ตารางที่ 4 ค่าน้ำหนักของปัจจัยสภาวะแวดล้อมภายนอก.....	42
ตารางที่ 5 ค่าน้ำหนักของปัจจัยสภาวะแวดล้อมภายใน	42
ตารางที่ 6 ค่าคะแนนเฉลี่ยสภาวะแวดล้อมภายนอก	43
ตารางที่ 7 ค่าคะแนนเฉลี่ยสภาวะแวดล้อมภายใน	44
ตารางที่ 8 สรุปผลคะแนนถ่วงน้ำหนักปัจจัยสภาวะแวดล้อมภายนอก	45
ตารางที่ 9 สรุปผลคะแนนถ่วงน้ำหนักปัจจัยสภาวะแวดล้อมภายใน	45
ตารางที่ 10 SWOT Analysis และ TOWS Matrix Analysis ของกรมการข้าว.....	51

สารบัญแนภาพ

ภาพที่ 1 ผลผลิต การส่งออก และการบริโภคข้าวภายในประเทศของประเทศไทย ในช่วงปี 2555-2563.....	8
ภาพที่ 2 ราคาข้าวแต่ละชนิดของประเทศไทย ในช่วงปี 2555-2564.....	9
ภาพที่ 3 ราคาข้าวสารที่ส่งออกของ 5 ประเทศผู้ส่งออกข้าวที่สำคัญของโลก ในช่วงปี 2557-2564.....	10
ภาพที่ 4 ดัชนีราคาข้าวของประเทศไทย ช่วงปี 2555-2564.....	12
ภาพที่ 5 ดัชนีผลผลิตข้าวของประเทศไทย ช่วงปี 2555-2564.....	12
ภาพที่ 6 แนวโน้มปริมาณผลผลิต การส่งออก และการบริโภคข้าวภายในประเทศของประเทศไทย ช่วงปี 2561-2566.....	13
ภาพที่ 7 สถานการณ์เอลนินโญ-ลานินญาที่ส่งผลกระทบต่อผลผลิตข้าวของประเทศไทย ในช่วงปี 2555-2564.....	14
ภาพที่ 8 ปริมาณผลผลิต การบริโภคในประเทศ และผลผลิตในสต็อกของข้าวทั่วโลก ในช่วงปี 2555-2564.....	14
ภาพที่ 9 โครงสร้าง และการแบ่งส่วนราชการภายในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	22
ภาพที่ 10 เทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะของประเทศไทย.....	26
ภาพที่ 11 โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการภายในกรมการข้าว.....	29
ภาพที่ 12 การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกโดยใช้ PESTEL Analysis.....	31
ภาพที่ 13 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ (SWOT ANALYSIS).....	39
ภาพที่ 14 กราฟประเมินตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของกรมการข้าว.....	47
ภาพที่ 15 กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ด้วยการใช้ TOWS Matrix Analysis.....	48
ภาพที่ 16 แผนที่ยุทธศาสตร์ของแผนปฏิบัติราชการของกรมการข้าว ด้านการขับเคลื่อนการผลิตข้าว ไทยด้วยเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ (ระยะเวลา 5 ปี พ.ศ. 2566-2570).....	62

บทที่ 1

บทนำ

เรื่อง แผนปฏิบัติการของกรมการข้าว ด้านการขับเคลื่อนการผลิตข้าวไทยด้วยเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ (ระยะเวลา 5 ปี พ.ศ. 2566-2570)

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญของประเทศไทยมาอย่างยาวนาน ซึ่งในฤดูนาปี 2563 มีพื้นที่เพาะปลูกเท่ากับ 61.7 ล้านไร่ มีผลผลิตเฉลี่ยเท่ากับ 445 กิโลกรัมต่อไร่ซึ่งนับว่าอยู่ในเกณฑ์ต่ำ แต่สามารถส่งเป็นสินค้าออกจำหน่ายไปทั่วโลกได้อย่างมาก จากข้อมูลการส่งออกข้าวช่วง 11 เดือนของปี 2564 (มกราคม-ธันวาคม) ประเทศไทยส่งออกข้าว มีปริมาณ 5,388,209 ตัน มูลค่า 95,234.4 ล้านบาท หรือ 3,015.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยปริมาณส่งออกเพิ่มขึ้น 2.6% แต่มูลค่าลดลง 10.8% เมื่อเทียบกับ ช่วงเดียวกันของปี 2563 ที่มีการส่งออกปริมาณ 5,253,923 ตัน มูลค่า 106,758.8 ล้านบาท (3,422.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) การส่งออกข้าวของไทยปี 2564 มีปริมาณ 6.11 ล้านตัน เพิ่มขึ้น 6.7 % มูลค่า 1.07 แสนล้านบาท ลดลง 7.1 % โดยประเทศไทยส่งออกเป็นอันดับสามของโลก รองจากอินเดียที่ เป็นผู้ส่งออกอันดับหนึ่งปริมาณ 19.55 ล้านตัน และเวียดนาม 6.24 ล้านตัน ซึ่งข้าวที่ส่งออกมีหลากหลายกลุ่มข้าวแตกต่างกันไปตามแต่ละตลาด เช่น ข้าวขาวและข้าวหนึ่ง จะส่งออกไปยังประเทศแถบแอฟริกา ข้าวหอมมะลิและข้าวหอมไทยส่งออกไปที่ประเทศสหรัฐอเมริกา จีน ฮองกง แคนาดา เบลเยียม สหราชอาณาจักร และสิงคโปร์ เป็นต้น

ตามที่ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการเกษตร ถูกกำหนดให้เป็นประเด็นสำคัญในการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ จะให้ความสำคัญ กับการยกระดับการผลิตให้เข้าสู่คุณภาพมาตรฐานความปลอดภัย การใช้ประโยชน์จากความโดดเด่น และเอกลักษณ์ของสินค้าเกษตร รวมถึงความหลากหลายทางชีวภาพในแต่ละพื้นที่ การพัฒนาสินค้าเกษตร และการแปรรูปสินค้าเกษตร เพื่อสร้างมูลค่า และคุณค่าให้กับสินค้าเกษตร การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ ในการผลิต และการจัดการฟาร์ม นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาระบบนิเวศของภาคเกษตร เพื่อเสริมสร้างให้การพัฒนา มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องและเข้มแข็ง แต่การผลิตข้าวของเกษตรกรยังประสบปัญหาในการใช้ทรัพยากรเพื่อผลิตที่มาก แต่ได้ผลผลิตและผลตอบแทนน้อย ยังคงใช้เทคโนโลยีแบบเดิมซึ่งขาดประสิทธิภาพในการผลิต และยังคงใช้แรงงานคนค่อนข้างมาก ซึ่งสวนทาง

กับแรงงานภาคการเกษตรในปัจจุบันที่มีจำนวนลดลงซึ่งเคลื่อนย้ายไปทำงานในภาคส่วนอื่น และแรงงานที่คงอยู่ยังเป็นแรงงานที่อยู่ในวัยสูงอายุอีกด้วย

ที่ผ่านมามีการก้าวข้ามซึ่งรับผิดชอบด้านการผลิตทั้งการขับเคลื่อนและพัฒนาในด้านการวิจัยและดำเนินงานตามนโยบายและโครงการที่สำคัญด้านข้าวของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการเกษตร มีความพยายามที่จะผลักดันให้เกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรหันมาปรับเปลี่ยนการผลิตสู่การเกษตร 4.0 ซึ่งมุ่งเน้นการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้เข้ามาใช้ในการลดต้นทุนเพิ่มผลผลิต และมีกระบวนการผลิตข้าวอย่างปลอดภัยเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยดำเนินการวิจัยรองรับด้านการผลิตด้วยเทคโนโลยีเกษตรสมัยใหม่ และขยายผลสู่เกษตรกรผ่านโครงการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ แต่การดำเนินงานดังกล่าวยังไม่ประสบความสำเร็จเห็นเป็นรูปธรรมเท่าที่ควร จึงจำเป็นต้องสร้างการรับรู้และเปลี่ยนผ่านอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกษตรกรสามารถปรับตัวได้ทันต่อสถานะที่เปลี่ยนแปลงทั้งด้านสภาพสังคม เทคโนโลยี และเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อตรวจสอบสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อกระบวนการขับเคลื่อนการผลิตข้าวไทยด้วยเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่
- 2) เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการของกรมการข้าว ด้านการขับเคลื่อนการผลิตข้าวไทยด้วยเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ (ระยะเวลา 5 ปี พ.ศ. 2566-2570)
- 3) เพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อกรมการข้าว

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

จัดทำแผนปฏิบัติการของกรมการข้าว ด้านการขับเคลื่อนการผลิตข้าวไทยด้วยเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ (ระยะเวลา 5 ปี พ.ศ. 2566-2570) ภายใต้ขอบเขต ดังนี้

- 1) ขอบเขตของเนื้อหา

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การเกษตร แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 และยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ 20 ปี ตลอดจนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ที่มีผลกระทบต่อการผลิตข้าวของประเทศไทย

- 2) ขอบเขตของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 20 คน เป็นข้าราชการสังกัดกรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตำแหน่งนักวิชาการเกษตร ระดับชำนาญการขึ้นไป

3) ขอบเขตของระยะเวลา

ดำเนินการตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนพฤษภาคม 2565

1.4 ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา โดยวิธีการตรวจสอบสภาพแวดล้อมของปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อ การขับเคลื่อนการผลิตข้าวไทยด้วยเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ ในมิติ นโยบาย มิติเศรษฐกิจ มิติสังคม-วัฒนธรรม มิติเทคโนโลยี มิติสิ่งแวดล้อม และมิติกฎหมาย ด้วย PESTEL analysis และวิเคราะห์สภาวะของปัจจัยภายในกรมการข้าว ด้วย McKinsey 7's Framework แล้วนำ ปัจจัยภายนอกและภายในมาวิเคราะห์หาประเด็นที่มีความสำคัญด้วย SWOT analysis หลังจากนั้น จะรวบรวมข้อมูลปัจจัยที่น่าสนใจทั้งภายนอกและภายในมาวิเคราะห์ เพื่อระบุประเด็นยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ในการผลิตข้าวของประเทศไทย ด้วยการใช้ TOWS Matrix analysis และจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการราชการของกรมการข้าว ด้านการขับเคลื่อนการผลิตข้าวไทยด้วยเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ (ระยะเวลา 5 ปี พ.ศ. 2566-2570)

1.5 ข้อจำกัดของการวิจัย

การศึกษานี้ ดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการผลิตข้าวไทยด้วย เทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ ภายในระยะเวลาอันสั้น ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนพฤษภาคม 2565 มีข้อจำกัดในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งข้อมูลบางส่วนเป็นข้อมูลทุติยภูมิ จึงอาจจะทำให้ผลการจัดทำไม่ สมบูรณ์ครบถ้วนในทุกประเด็น

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ได้ตรวจสอบสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อ การขับเคลื่อนการผลิตข้าวไทยด้วย เทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่
- 2) ได้แผนปฏิบัติการราชการของกรมการข้าว ด้านการขับเคลื่อนการผลิตข้าวไทยด้วย เทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ (ระยะเวลา 5 ปี พ.ศ. 2566-2570)

บทที่ 2

การตรวจสอบสถานะแวดล้อมและการวิเคราะห์ทางยุทธศาสตร์

2.1 สถานะแวดล้อมภายนอก

2.1.1 สถานการณ์ข้าวของโลกปี 2564 (สำนักวิจัยการเกษตร, 2564)

1) การผลิต

ผลผลิตข้าวของโลกช่วงปี 2559/60 - 2563/64 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 491.59 ล้านตันข้าวสาร ในปี 2559/60 เป็น 507.30 ล้านตันข้าวสาร ในปี 2563/64 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.80 ต่อปี ในปี 2563/64 มีเนื้อที่เก็บเกี่ยว 1,030.63 ล้านไร่ ผลผลิต 507.30 ล้านตันข้าวสาร และผลผลิตต่อไร่ 734 กิโลกรัม เมื่อเทียบกับปี 2562/63 ที่มีเนื้อที่เก็บเกี่ยว 1,010.56 ล้านไร่ ผลผลิต 498.91 ล้านตันข้าวสาร และผลผลิตต่อไร่ 738 กิโลกรัม พบว่าเนื้อที่เก็บเกี่ยว และผลผลิต เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.99 และร้อยละ 1.68 ตามลำดับ สำหรับผลผลิตต่อไร่ลดลงร้อยละ 0.54 โดยประเทศที่มีผลผลิตเพิ่มขึ้น ได้แก่ บราซิล กัมพูชา จีน อินเดีย อินโดนีเซีย ปากีสถาน ฟิลิปปินส์ เวียดนาม สหรัฐอเมริกา และไทย ส่วนประเทศที่มีผลผลิตลดลง ได้แก่ บังคลาเทศ เมียนมา ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และไนจีเรีย

2) การตลาด

(1) การบริโภคข้าวโลก

ปี 2559/60 - 2563/64 เพิ่มขึ้นจาก 483.79 ล้านตันข้าวสาร ในปี 2559/60 เป็น 501.59 ล้านตันข้าวสาร ในปี 2563/64 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.97 ต่อปี ในปี 2563/64 ความต้องการบริโภคมีปริมาณ 501.59 ล้านตันข้าวสาร เพิ่มขึ้นจาก 493.75 ล้านตันข้าวสาร ในปี 2562/63 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.59 โดยประเทศที่มีการบริโภคเพิ่มขึ้น ได้แก่ บังคลาเทศ บราซิล เมียนมา กัมพูชา จีน เนปาล ไนจีเรีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม สหรัฐอเมริกา และไทย ส่วนประเทศที่มีการบริโภคลดลง ได้แก่ อินเดีย อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้

(2) การค้าข้าวโลก

ปี 2559/60 - 2563/64 เพิ่มขึ้นจาก 48.50 ล้านตันข้าวสาร ในปี 2559/60 เป็น 49.35 ล้านตันข้าวสาร ในปี 2563/64 แต่อัตราการขยายตัวลดลงร้อยละ 0.31 ต่อปี

การส่งออก: ในปี 2563/64 การส่งออกข้าวโลกมีปริมาณ 49.35 ล้านตันข้าวสาร เพิ่มขึ้นจาก 45.23 ล้านตันข้าวสาร ในปี 2562/63 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.11 โดยประเทศที่ส่งออกเพิ่มขึ้น ได้แก่ อาร์เจนตินา ออสเตรเลีย กัมพูชา จีน อินเดีย เวียดนาม และสหรัฐอเมริกา ส่วนประเทศที่ส่งออกลดลง ได้แก่ บราซิล เมียนมา สหภาพยุโรป กายานา ปากีสถาน ปารากวัย ตุรกี อูรุกวัย และไทย ทั้งนี้ ปี 2563/64 กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา คาดว่าอินเดียจะเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับหนึ่งของโลก มีปริมาณ

ส่งออก 20.00 ล้านตันข้าวสาร คิดเป็นส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ 40.53 ของการส่งออกข้าวโลก อันดับสอง ได้แก่ เวียดนาม มีปริมาณส่งออก 6.20 ล้านตันข้าวสาร คิดเป็นส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ 12.56 ของการส่งออกข้าวโลก และอันดับสาม ได้แก่ ไทย คาดว่ามีปริมาณส่งออก 5.60 ล้านตันข้าวสาร คิดเป็นส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ 11.35 ของการส่งออกข้าวโลก ตามลำดับ

การนำเข้า: ในปี 2563/64 การนำเข้าข้าวโลกมีปริมาณ 49.35 ล้านตันข้าวสาร เพิ่มขึ้นจาก 45.23 ล้านตันข้าวสาร ในปี 2562/63 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.11 โดยประเทศที่นำเข้าเพิ่มขึ้น ได้แก่ บังคลาเทศ จีน ไต้หวัน รัสเซีย อียิปต์ เอธิโอเปีย กานา กินี อีรัก ญี่ปุ่น มาดากัสการ์ เนปาล ไนจีเรีย เซเนกัล แอฟริกาใต้ ส่วนประเทศที่นำเข้าลดลง ได้แก่ บราซิล สหภาพยุโรป อิหร่าน เคนยา มาเลเซีย เม็กซิโก โมซัมบิก ฟิลิปปินส์ ซาอุดีอาระเบีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา ทั้งนี้ ปี 2563/64 กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา คาดว่าจีนจะนำเข้าปริมาณ 4.50 ล้านตันข้าวสาร คิดเป็นร้อยละ 9.12 ของการนำเข้าข้าวโลก รองลงมา ได้แก่ บังคลาเทศ นำเข้าปริมาณ 2.50 ล้านตันข้าวสาร คิดเป็นร้อยละ 5.07 ของการนำเข้าข้าวโลก และฟิลิปปินส์ นำเข้าปริมาณ 2.30 ล้านตันข้าวสาร คิดเป็นร้อยละ 4.66 ของการนำเข้าข้าวโลก ตามลำดับ

(3) สต็อกปลายปีข้าวโลก

ปี 2559/60 - 2563/64 เพิ่มขึ้นจาก 150.42 ล้านตันข้าวสาร ในปี 2559/60 เป็น 187.49 ล้านตันข้าวสาร ในปี 2563/64 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.60 ต่อปี ในปี 2563/64 สต็อกข้าวโลกมีปริมาณ 187.49 ล้านตันข้าวสาร เพิ่มขึ้นจาก 181.77 ล้านตัน ข้าวสาร ในปี 2562/63 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.15 โดยประเทศที่มีสต็อกข้าวเพิ่มขึ้น ได้แก่ อินเดีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม สหรัฐอเมริกา และไทย ส่วนประเทศที่มีสต็อกข้าวลดลง ได้แก่ บังคลาเทศ

2.1.2 แนวโน้มข้าวของโลกปี 2565 (สำนักวิจัยการเกษตร, 2564)

1) การผลิต

กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา คาดว่าปี 2564/65 มีเนื้อที่เก็บเกี่ยว 1,032.94 ล้านไร่ ผลผลิต 511.72 ล้านตันข้าวสาร และผลผลิตต่อไร่ 739 กิโลกรัม เพิ่มขึ้นจากปี 2563/64 ที่มีเนื้อที่เก็บเกี่ยว 1,030.63 ล้านไร่ ผลผลิต 507.30 ล้านตันข้าวสาร และผลผลิตต่อไร่ 734 กิโลกรัม หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.22 ร้อยละ 0.87 และร้อยละ 0.68 ตามลำดับ

2) การตลาด

(1) การบริโภคข้าวโลก ปี 2564/65 คาดว่าจะมีปริมาณ 511.27 ล้านตันข้าวสาร เพิ่มขึ้นจาก 501.59 ล้านตันข้าวสาร ในปี 2563/64 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.93

(2) การค้าข้าวโลก ปี 2564/65 คาดว่าจะมีปริมาณ 48.67 ล้านตันข้าวสาร ลดลงจาก 49.35 ล้านตันข้าวสารในปี 2563/64 หรือลดลงร้อยละ 1.37

การส่งออก: ประเทศที่คาดว่าจะส่งออกเพิ่มขึ้น เช่น ออสเตรเลีย บราซิล เมียนมาร์ ไทย ปากีสถานและเวียดนาม เป็นต้น ส่วนประเทศที่คาดว่าจะส่งออกลดลง เช่น กัมพูชา อินเดีย จีน และสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

การนำเข้า: ประเทศที่คาดว่าจะนำเข้าเพิ่มขึ้น เช่น ไต้หวัน รัสเซีย สหภาพยุโรป อิรัก ในจีเรีย สหรัฐอเมริกา อิหร่าน โมซัมบิก และเนปาล เป็นต้น ส่วนประเทศที่คาดว่าจะนำเข้าลดลง เช่น บังคลาเทศ บราซิล ซาอุดีอาระเบีย แอฟริกาใต้ ฟิลิปปินส์ และเซเนกัล เป็นต้น

3) สต็อกปลายปีข้าวโลก

ปี 2564/65 คาดว่าจะมีปริมาณ 187.94 ล้านตันข้าวสาร เพิ่มขึ้นจาก 187.49 ล้านตันข้าวสาร ในปี 2563/64 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.24 โดยประเทศที่คาดว่าจะมีสต็อกข้าวคงเหลือเพิ่มขึ้น ได้แก่ บังคลาเทศ อินโดนีเซีย อินเดีย และไทย ส่วนประเทศที่คาดว่าจะมีสต็อกคงเหลือลดลง ได้แก่ สหรัฐอเมริกา เวียดนาม จีน และฟิลิปปินส์

2.1.3 สถานการณ์ข้าวของประเทศไทย (ธนาคารกรุงศรีอยุธยา, 2565)

จากการวิเคราะห์แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม 2565-2567: อุตสาหกรรมข้าว ของธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ได้คาดการณ์ว่าช่วงปี 2565-2567 อุตสาหกรรมข้าวโดยรวมมีทิศทางปรับตัวขึ้นเล็กน้อยจากปี 2564 โดยปริมาณผลผลิตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ขณะที่ราคามีแนวโน้มอ่อนตัวลง อย่างไรก็ตาม การแข่งขันที่ค่อนข้างสูงยังเป็นปัจจัยกดดันผลกำไรของผู้ประกอบการตลอดห่วงโซ่การผลิตข้าวของไทย โดยเฉพาะผู้ประกอบการโรงสีข้าว ไซโล และร้านค้าปลีกข้าวซึ่งส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก โดยมีผู้ได้รับผลกระทบเกี่ยวข้องดังนี้

1. ชาวนา: ปริมาณผลผลิตข้าวที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นจากสถานการณ์ด้านภูมิอากาศและระดับน้ำในเขื่อนที่ดีขึ้น ประกอบกับมาตรการสนับสนุนภาคเกษตรของภาครัฐฯ โดยเฉพาะโครงการประกันรายได้และมาตรการรักษาเสถียรภาพของอุตสาหกรรมข้าวเป็นปัจจัยหนุนรายได้ของชาวนา อย่างไรก็ตาม ความเสียหายภัยด้านอำนาจต่อรองทางการตลาด โดยเฉพาะการถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง รวมถึงต้นทุนการเพาะปลูกที่อาจเพิ่มขึ้น (จาก 9,831 บาท/ตัน/ปี ในปี 2564 เป็น 10,500-11,000 บาท/ตัน/ปีภายในปี 2567 (CAGR 2.5-3.5%); อ้างอิงจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร) เป็นปัจจัยกดดันธุรกิจ

2. โรงสีข้าว: แม้รายได้มีโอกาสขยายตัวจากปริมาณผลผลิตที่เพิ่มขึ้น แต่การทำกำไรยังมีข้อจำกัดจากปัญหากำลังสีข้าวส่วนเกินในระบบอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการขนาดเล็กมักเสียเปรียบรายกลาง-ใหญ่ด้านอำนาจต่อรองในการซื้อวัตถุดิบ ทำให้มีต้นทุนรับซื้อข้าวสูงกว่า กลุ่มที่แข่งขันได้จึงเป็นโรงสีข้าวขนาดใหญ่/ครบวงจร และโรงสีข้าวขนาดกลางที่สามารถบริหารจัดการต้นทุนได้ดี

3. ผู้ผลิตข้าวถุง: รายได้ของธุรกิจมีแนวโน้มทยอยปรับเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะผู้ประกอบการรายใหญ่ที่ทำธุรกิจแบบครบวงจร (มีทั้งโรงสีและบริษัทส่งออกข้าว) ตามความต้องการบริโภคจากภาคครัวเรือน ธุรกิจร้านอาหาร และธุรกิจท่องเที่ยวที่จะปรับตัวดีขึ้นภายหลังสถานการณ์ COVID-19 คลี่คลาย อย่างไรก็ตาม การแข่งขันยังมีทิศทางรุนแรงจากผู้เล่นหน้าใหม่ที่เข้าสู่ตลาด ขณะที่ต้นทุนการนำสินค้าเข้าตลาดผ่านช่องทางค้าปลีกสมัยใหม่ (Modern Trade) มีแนวโน้มสูงขึ้นทั้งค่าการตลาดและค่าวางสินค้า

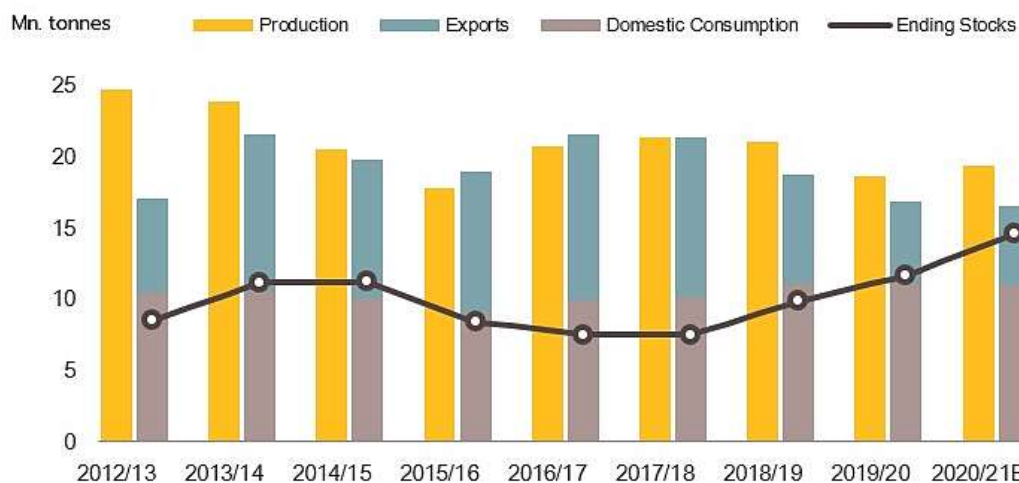
4. ร้านขายปลีกข้าว (แบบดั้งเดิม): แนวโน้มรายได้และความสามารถในการทำกำไรยังถูกจำกัดจากการแข่งขันของตลาดข้าวถุงที่รุนแรง ทั้งด้านราคาและระบบบริหารจัดการซึ่งรวมถึงความสะดวกและคุณภาพการเก็บรักษา โดยร้านค้าแบบดั้งเดิมมักจะเสียเปรียบร้านค้าสมัยใหม่ ทำให้แข่งขันได้ยากขึ้น

5. ผู้ส่งออกข้าว: ปริมาณส่งออกข้าวของไทยคาดว่าจะเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง จากราคาข้าวที่มีแนวโน้มปรับลดลง ทำให้สามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่งได้ดีขึ้น และความต้องการข้าวจากต่างประเทศจะทยอยฟื้นตัว เป็นปัจจัยเอื้อให้รายได้ของผู้ประกอบการมีแนวโน้มปรับดีขึ้น

6. ไชโล: รายได้ของผู้ประกอบการธุรกิจไชโลคาดว่าจะฟื้นตัวเล็กน้อยจาก 1) ความต้องการเช่ามีทิศทางขยายตัวตามปริมาณผลผลิตที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น 2) ผู้ประกอบการบางส่วนทยอยออกจากตลาดหลังประสบภาวะขาดทุนในช่วงก่อนหน้า และ 3) การบริหารจัดการพื้นที่ไชโลโดยการรับฝากธัญพืชประเภทอื่นทดแทน อย่างไรก็ตาม ธุรกิจยังคงมีการแข่งขันรุนแรง ทำให้ลูกค้ามีอำนาจต่อรองสูง จึงส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรของผู้ประกอบการ

สถานการณ์ที่ผ่านมา

ปี 2564 การเติบโตของอุตสาหกรรมข้าวไทยมีทิศทางหดตัวทั้งตลาดในประเทศและส่งออก ผลจากกำลังซื้อที่ซบเซาตามภาวะเศรษฐกิจ ปัญหาด้านการขนส่งจากการขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์และค่าระวางเรือที่สูง รวมถึงราคาส่งออกข้าวไทยสูงกว่าประเทศคู่แข่งจึงกระทบการส่งออก (ภาพที่ 1)

Source: OAE, DOA, MOC, Krungsri Research

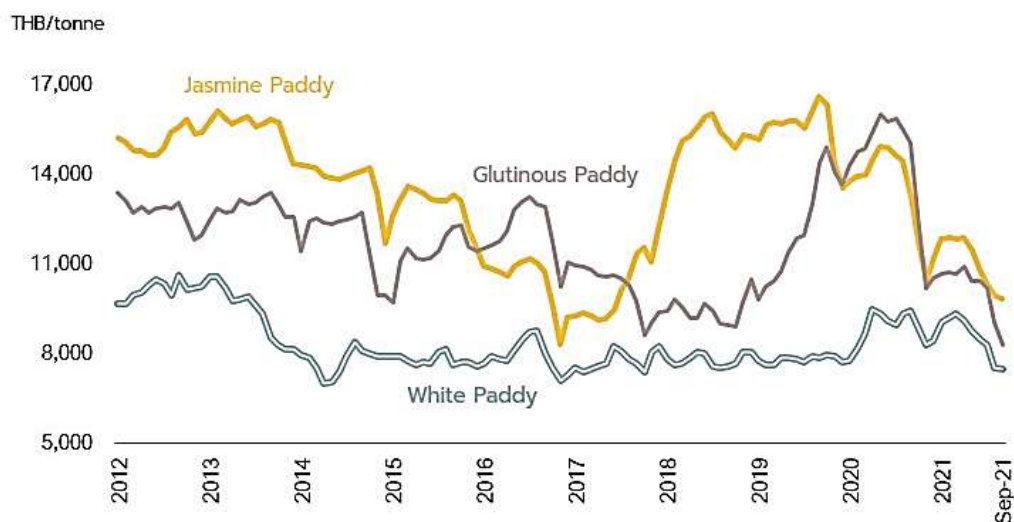
ภาพที่ 1 ผลผลิต การส่งออก และการบริโภคข้าวภายในประเทศของประเทศไทย ในช่วงปี 2555-2563

ผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้น คาดว่าจะอยู่ที่ 29.9 ล้านตันข้าวเปลือก หรือ 19.4 ล้านตันข้าวสาร เพิ่มขึ้น 4.4% จากปี 2563 โดยมีปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ 1) การขยายพื้นที่เพาะปลูก โดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรประเมินพื้นที่ปลูกข้าว (Planted Area) ปี 2564 อยู่ที่ 70.3 ล้านไร่ เพิ่มขึ้น 2.6% จากปี 2563 เนื่องจาก (1.1) ราคาข้าวโดยรวมที่ปรับขึ้นในปี 2563 (ภาพที่ 2) ใจเกษตรกรให้ขยายการเพาะปลูกในปีถัดมา (1.2) โครงการประกันรายได้เกษตรกรของภาครัฐ และ 2) ปริมาณฝนและสภาพอากาศในปี 2564 เอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูกมากขึ้นหลังเผชิญภัยแล้งในปี 2563 ทำให้ผลผลิตข้าวต่อไร่เพิ่มเป็น 425.0 กิโลกรัม (1.8%) อย่างไรก็ตาม เกษตรกรบางส่วนได้ปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่น โดยเฉพาะอ้อยเพื่อป้อนโรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากราคาอ้อยขึ้นต้นปรับตัวสูง

ความต้องการในประเทศลดลง คาดว่าอยู่ที่ 10.9 ล้านตันข้าวสาร หดตัว 1.5% จากปี 2563 เนื่องจาก 1) สถานการณ์แพร่ระบาดของโรค COVID-19 และมาตรการควบคุมการระบาดของรัฐ ทำให้ธุรกิจร้านอาหารปิดให้บริการนั่งทานในร้านชั่วคราว รวมทั้งภาวะหดตัวของธุรกิจท่องเที่ยวทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงมาก ส่งผลให้ความต้องการบริโภคข้าวทั้งตลาดขายปลีก ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ และการสั่งซื้อออนไลน์ลดลงทั้งในเชิงปริมาณและมูลค่า และ 2) พฤติกรรมผู้บริโภคบางส่วนหันไปซื้ออาหารประเภทอื่นทดแทน เช่น อาหารกระป๋อง อาหารกึ่งสำเร็จรูป ซึ่งมีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายและราคาจูงใจผู้บริโภคมากขึ้น

ราคาข้าวในประเทศปรับลดลง โดยหดตัว 18.4% ในช่วง 9 เดือนแรกของปี 2564 ทั้งนี้ ราคาข้าวขาวลดลง 3.8% อยู่ที่ 8,550 บาท/ตัน ราคาข้าวหอมมะลิลดลง 22.3% อยู่ที่ 11,067 บาท/ตัน และราคาข้าวเหนียวลดลง 33.5% อยู่ที่ 10,127 บาท/ตัน (ภาพที่ 2) เป็นผลจาก 1) ผลผลิตที่ออกมาเพิ่มขึ้น และ 2) ผู้ประกอบการเน้นใช้กลยุทธ์ทางราคาในการแข่งขันกับประเทศคู่แข่ง สำหรับ

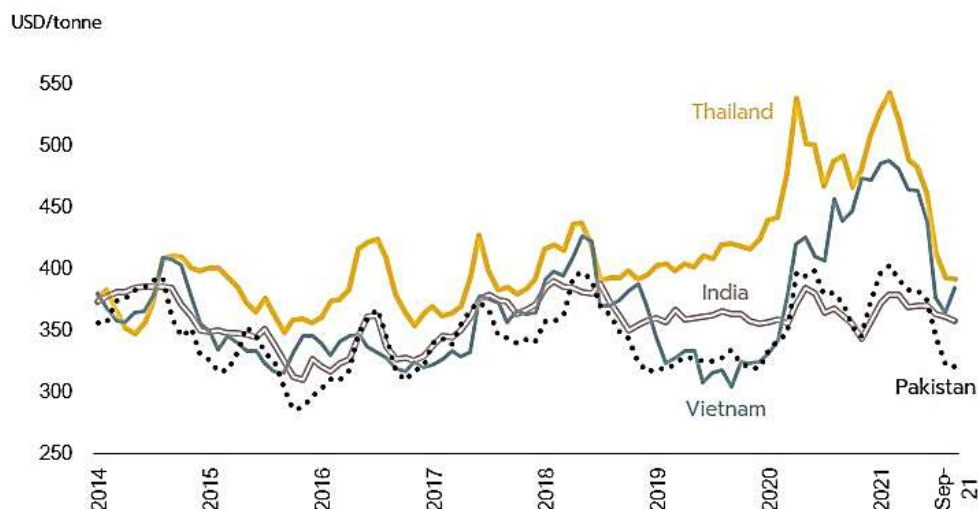
ภาพรวมปี 2564 คาดว่าราคาข้าวขาวจะเฉลี่ยที่ 8,000-8,500 บาท/ตัน (ลดลง 3-9% จากปี 2563) ข้าวหอมมะลิเฉลี่ยที่ 10,000-10,500 บาท/ตัน (ลดลง 22-26%) และข้าวเหนียวเฉลี่ยที่ 9,500-10,000 บาท/ตัน (ลดลง 29-33%)

Source: Office of Agricultural Economics (OAE)

ภาพที่ 2 ราคาข้าวแต่ละชนิดของประเทศไทย ในช่วงปี 2555-2564

ตลาดส่งออกหดตัวต่อเนื่อง โดยในช่วง 9 เดือนแรก ปริมาณส่งออกข้าวอยู่ที่ 3.8 ล้านตันข้าวสาร หดตัว 6.6% คิดเป็นมูลค่า 2.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือหดตัว 17.9% ผลจาก 1) ระดับราคาส่งออกข้าวไทยแม้ว่าจะปรับลดลงแต่ยังสูงกว่าประเทศคู่แข่งทั้งเวียดนาม อินเดีย ปากีสถาน และจีน (ระบายสต็อกข้าวเก่า) ทำให้ไทยเสียเปรียบการแข่งขัน (ภาพที่ 3) 2) ปัญหาขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์ และมาตรการเข้มงวดในการตรวจสินค้าบริเวณท่าเทียบเรือ เป็นอุปสรรคต่อการขนส่งโดยเฉพาะเส้นทางเดินเรือไปภูมิภาคอเมริกา และ 3) รสนิยมผู้บริโภคข้าวเปลี่ยนไปบริโภคข้าวพื้นนุ่มของเวียดนาม ซึ่งมีการพัฒนาสายพันธุ์ที่มีคุณภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ตลาดหลักในแถบแอฟริกา ตะวันออกกลาง และเอเชีย มีแนวโน้มนำเข้าข้าวจากไทยเพิ่มขึ้นในช่วงครึ่งหลังปี 2564 เนื่องจากสต็อกข้าวที่สั่งซื้อในช่วงก่อนหน้าเริ่มลดลง ทำให้ภาพรวมการส่งออกข้าวปี 2564 จะขยายตัว 2.7% อยู่ที่ 5.6 ล้านตัน โดยพิจารณาแยกรายผลิตภัณฑ์ ดังนี้

Source: Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO)

ภาพที่ 3 ราคาข้าวสารที่ส่งออกของ 5 ประเทศผู้ส่งออกข้าวที่สำคัญของโลก ในช่วงปี 2557-2564

ข้าวขาว: ช่วง 9 เดือนแรกปี 2564 มีปริมาณส่งออก 1.5 ล้านตัน มูลค่า 785.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หดตัว 14.9% และ 15.9% ตามลำดับ ผลจากราคาที่สูงกว่าประเทศคู่แข่ง (แม้จะทรงตัวอยู่ที่ 538.9 ดอลลาร์สหรัฐฯต่อตัน) อย่างเวียดนาม อินเดีย และปากีสถาน (ภาพที่ 3) และต้นทุนขนส่งเพิ่มขึ้นจากการขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์ ทำให้ค่าระวางเรืออยู่ในระดับสูง ข้าวขาวโดยส่วนใหญ่ส่งไปภูมิภาคแอฟริกา (31.5% ของตลาดส่งออกข้าวขาวของไทย) ส่วนประเทศที่เป็นตลาดหลักคือญี่ปุ่น (13.7%) รองลงมาเป็นจีน (9.5%) อิรัก (9.2%) โมซัมบิก (8.9%) และแคเมอรูน (8.1%) ตามลำดับ ทั้งนี้ คาดว่าปริมาณส่งออกทั้งปี 2564 จะอยู่ที่ 2.1 ล้านตัน หดตัว 8.3%

ข้าวหอมมะลิ: ช่วง 9 เดือนแรกปี 2564 ปริมาณส่งออกอยู่ที่ 0.7 ล้านตัน มูลค่า 664.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หดตัว 16.5% และ 32.5% ตามลำดับ ผลจาก 1) กำลังซื้อปรับลดลงในช่วงการระบาดของ COVID-19 กระทบความต้องการข้าวเกรด Premium 2) ผู้บริโภคเปลี่ยนรสนิยมมาบริโภคข้าวพื้นนุ่มมากขึ้น และ 3) การขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์และค่าระวางเรือที่เพิ่มสูงขึ้นมาก ทำให้ต้นทุนขนส่งไปยังภูมิภาคอเมริกาซึ่งเป็นตลาดหลักเพิ่มขึ้น ขณะที่ราคาส่งออกข้าวหอมมะลิปรับลดลง 19.2% อยู่ที่ 936.8 ดอลลาร์สหรัฐฯ/ตัน เทียบกับ 1,158.8 ดอลลาร์สหรัฐฯ/ตันในปี 2563 โดยตลาดใหญ่สุดคือสหรัฐฯ (41.6% ของตลาดส่งออกข้าวหอมมะลิของไทย) รองลงมาเป็นฮ่องกง (12.8%) จีน (6.1%) แคนาดา (5.6%) และสิงคโปร์ (5.2%) ตามลำดับ ทั้งนี้ คาดว่าการส่งออกข้าวในช่วงที่เหลือของปีจะกระเตื้องขึ้น ทำให้ปริมาณส่งออกข้าวหอมมะลิทั้งปี 2564 จะอยู่ที่ระดับ 1.1 ล้านตัน หดตัว 7.2%

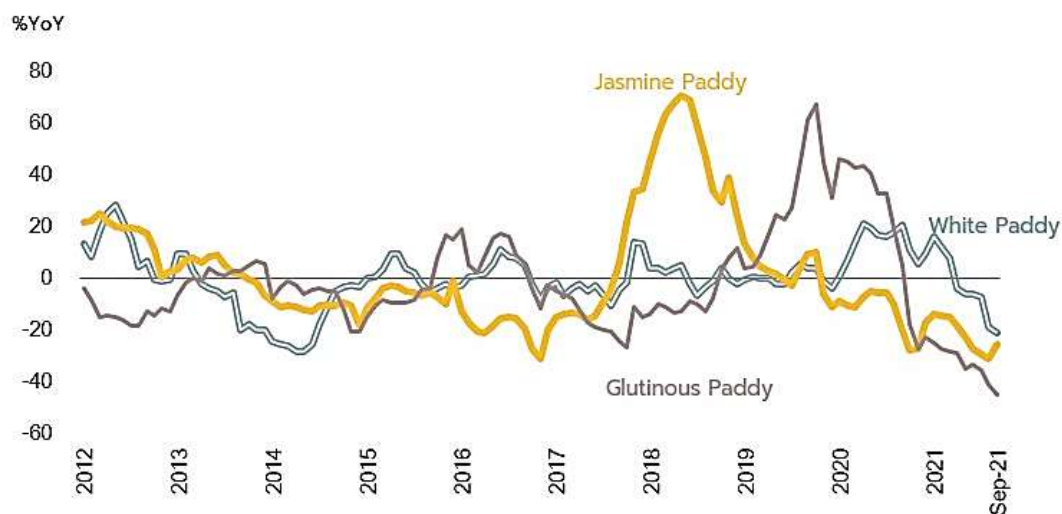
ข้าวนึ่ง: ช่วง 9 เดือนแรกปี 2564 ปริมาณส่งออกอยู่ที่ 1.0 ล้านตัน มูลค่า 454.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ขยายตัว 8.8% และ 7.5% ตามลำดับ เนื่องจากช่วงครึ่งปีหลัง ราคาส่งออกข้าวนึ่งอยู่ในระดับใกล้เคียงกับอินเดีย (คู่แข่งสำคัญ) ที่ระดับเฉลี่ย 475.8 ดอลลาร์สหรัฐฯ/ตัน (1.8%) ทำให้มีความ

ต้องการเร่งตัวจากภูมิภาคแอฟริกา (83.3% ของตลาดส่งออกข้าวหนึ่งของไทย) และตะวันออกกลาง โดยประเทศที่เป็นตลาดหลัก คือ แอฟริกาใต้ (54.0%) รองลงมาเป็น เบนิน (14.9%) เยเมน (12.6%) ไนเจอร์ (7.4%) และแคเมอรูน (4.8%) ตามลำดับ ทั้งนี้ คาดว่าการส่งออกข้าวหนึ่งปี 2564 จะอยู่ที่ระดับ 1.6 ล้านตัน (10.9%)

ปลายข้าว: ช่วง 9 เดือนแรกปี 2564 มีปริมาณส่งออก 0.5 ล้านตัน ขยายตัว 6.8% มูลค่า 214.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หดตัว 9.9% ปัจจัยสนับสนุนจากราคาที่ลดลงมากทำให้มีความต้องการซื้อในช่วงปลายไตรมาส 2 โดยเฉพาะคำสั่งซื้อจากประเทศจีนและกานา โดยราคาปลายข้าวอยู่ที่ 461.5 ดอลลาร์สหรัฐฯ/ตัน (-15.1%) เทียบกับ 543.5 ดอลลาร์สหรัฐฯ/ตันในปี 2563 (15.8%) โดยส่วนใหญ่ส่งไปภูมิภาคแอฟริกา (48.9% ของตลาดส่งออกปลายข้าวของไทย) ส่วนประเทศที่เป็นตลาดหลัก คือ จีน (26.9%) รองลงมาเป็นเซเนกัล (20.9%) โกตดิวัวร์ (10.8%) อินโดนีเซีย (9.8%) และกานา (4.9%) ตามลำดับ ทั้งนี้ คาดว่าการส่งออกปลายข้าวทั้งปี 2564 จะอยู่ที่ระดับ 0.6 ล้านตัน ขยายตัว 8.8%

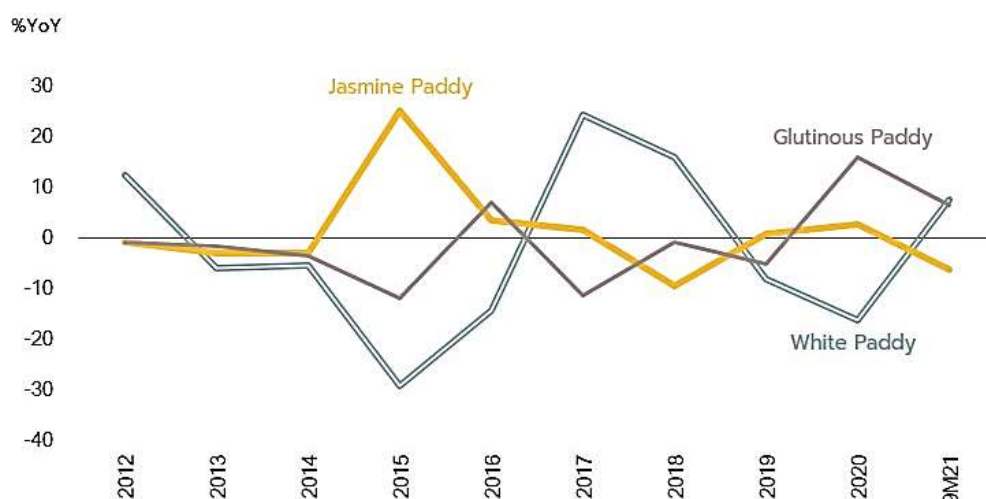
ข้าวเหนียว: ช่วง 9 เดือนแรกปี 2564 มีปริมาณส่งออก 0.09 ล้านตัน ขยายตัว 14.9% มูลค่า 66.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หดตัว 25.4% มูลค่าส่งออกลดลงมากเนื่องจากผลผลิตข้าวเหนียวในประเทศเพิ่มขึ้น (ตามแรงจูงใจจากราคาข้าวเหนียวที่ปรับสูงในช่วง 2 ปีก่อน (2562-2563)) (ภาพที่ 4 และ 5) กดดันให้ราคาข้าวเหนียวปรับลดลงมาก โดยราคาส่งออกลดลงเหลือ 725.1 ดอลลาร์สหรัฐฯ/ตัน (-36.2%) เทียบกับ 1,136.3 ดอลลาร์สหรัฐฯ/ตันในปี 2563 (27.2%) สำหรับตลาดหลัก ได้แก่ ประเทศจีน (39.4% ของตลาดส่งออกข้าวเหนียวของไทย) รองลงมา คือ สหรัฐฯ (15.3%) ญี่ปุ่น (6.0%) เวียดนาม (4.9%) และสิงคโปร์ (4.0%) ตามลำดับ คาดว่าปริมาณส่งออกข้าวเหนียวทั้งปี 2564 จะอยู่ที่ระดับ 0.2 ล้านตัน ขยายตัว 15.4%

ข้าวกล้องและข้าวอื่นๆ: ช่วง 9 เดือนแรกปี 2564 มีปริมาณส่งออกอยู่ที่ 0.06 ล้านตัน ขยายตัว 18.4% ปัจจัยสนับสนุนหลักมาจากตลาดในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วนิยมบริโภคอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงรวมทั้งข้าวกล้องเพิ่มขึ้นตามกระแสการใส่ใจสุขภาพ โดยเฉพาะภูมิภาคอเมริกาและยุโรป ประกอบกับราคาวัตถุดิบข้าวเปลือกลดลง ทำให้ราคาส่งออกข้าวกล้องลดลงอยู่ที่ 958.5 ดอลลาร์สหรัฐฯ/ตัน (-10.1%) เทียบกับ 1,066.2 ดอลลาร์สหรัฐฯ/ตันในปี 2563 (1.8%) ส่งผลให้มูลค่าส่งออกอยู่ที่ 50.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หดตัว 10.1% โดยตลาดหลัก ได้แก่ เกาหลีใต้ (27.9% ของตลาดส่งออกข้าวกล้องและข้าวอื่นๆ ของไทย) รองลงมา คือ สหรัฐฯ (14.8%) สิงคโปร์ (10.1%) อิตาลี (5.8%) และฮ่องกง (5.7%) ตามลำดับ ทั้งนี้ คาดว่าปริมาณส่งออกข้าวกล้องและข้าวอื่นๆ ทั้งปี 2564 จะอยู่ที่ระดับ 0.13 ล้านตัน ขยายตัว 15.8%

Source: Office of Agricultural Economics (OAE)

ภาพที่ 4 ดัชนีราคาข้าวของประเทศไทย ช่วงปี 2555-2564

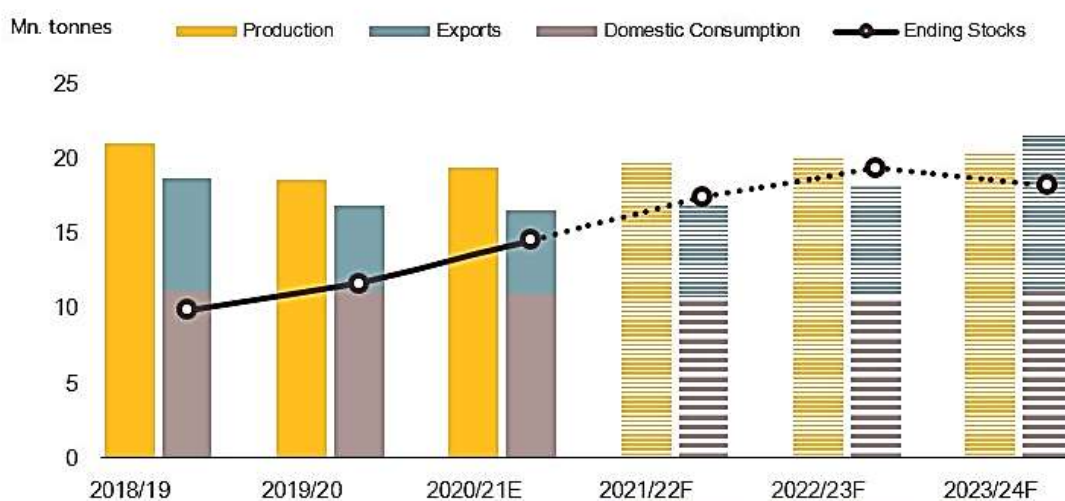
Source: Office of Agricultural Economics (OAE)

ภาพที่ 5 ดัชนีผลผลิตข้าวของประเทศไทย ช่วงปี 2555-2564

แนวโน้มอุตสาหกรรมข้าวไทย

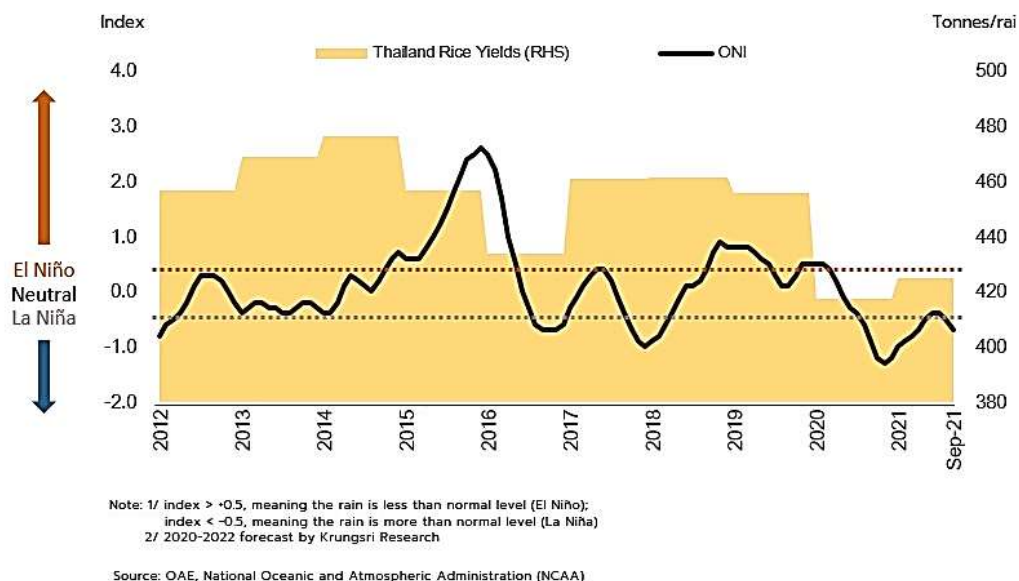
ผลผลิตข้าวของไทยในปี 2565-2567 มีทิศทางขยายตัวเล็กน้อย 2-3% อยู่ที่ระดับ 30.3-32.3 ล้านตันข้าวเปลือกต่อปี หรือประมาณ 19.7-21.0 ล้านตันข้าวสาร (ภาพที่ 6) โดยมีปัจจัยสนับสนุนจาก 1) แนวโน้มสถานการณ์ La Niña คาดว่าจะยังคงอยู่ในช่วงปี 2565 (ภาพที่ 7) ทำให้มีฝนตกในปริมาณมากและช่วยเติมน้ำในเขื่อน อย่างไรก็ตาม ในปี 2567 ผลผลิตข้าวมีแนวโน้มชะลอลงจากสถานการณ์ El Niño ที่อาจจะเริ่มกลับมา ทำให้ปริมาณฝนลดน้อยลง และ 2) มาตรการสนับสนุนจากภาครัฐ อาทิ แผนรักษาเสถียรภาพอุตสาหกรรมข้าว โครงการประกันรายได้ และแผนการบริหารจัดการน้ำให้เพียงพอสำหรับภาคเกษตรจะกระตุ้นให้เกษตรกรบางราย ขยายการเพาะปลูกหรือเพิ่มรอบ

เพาะปลูก ความต้องการบริโภคในประเทศคาดว่าจะทยอยปรับเพิ่มขึ้น จากระดับ 10.9 ล้านตันข้าวสารในปี 2564 (2563/2564) สู่ระดับ 11.0-11.5 ล้านตันในปี 2567 โดยมีปัจจัยหนุนจากสถานการณ์โรคระบาด COVID-19 คลี่คลาย และมีการเปิดประเทศรับนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น หนุนอุตสาหกรรมอาหาร ร้านอาหาร โรงแรม อุตสาหกรรม การผลิตอาหาร และอุตสาหกรรมต่อเนื่องต่างๆ พื้นตัว และมีความต้องการข้าวเพื่อนำไปใช้เป็นวัตถุดิบแปรรูป อาหารมากขึ้น การส่งออกข้าวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากระดับ 5.1 ล้านตันในปี 2564 มาอยู่ที่ประมาณ 9.5 ล้านตันในปี 2567 จากความต้องการที่ทยอยปรับตัวดีขึ้นตามทิศทางเศรษฐกิจประเทศคู่ค้า อย่างไรก็ตาม อัตราการเพิ่มขึ้นของปริมาณส่งออกข้าวในช่วงปี 2565-2566 จะยังไม่สูงนัก เนื่องจากราคายังคงสูงเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งอย่างอินเดีย และเวียดนาม (มีการพัฒนาสายพันธุ์ข้าวที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูงจึงมีต้นทุนต่ำกว่า) ด้านราคาส่งออกข้าวของไทยคาดว่าจะยังปรับลดลงต่อเนื่อง สาเหตุหลักจากแรงกดดันด้านอุปทาน ได้แก่ 1) ผลผลิตข้าวในประเทศคาดว่าจะเพิ่มขึ้น และ 2) สต็อกข้าวโลกคาดว่าจะยังอยู่ในระดับสูง (ภาพที่ 8)

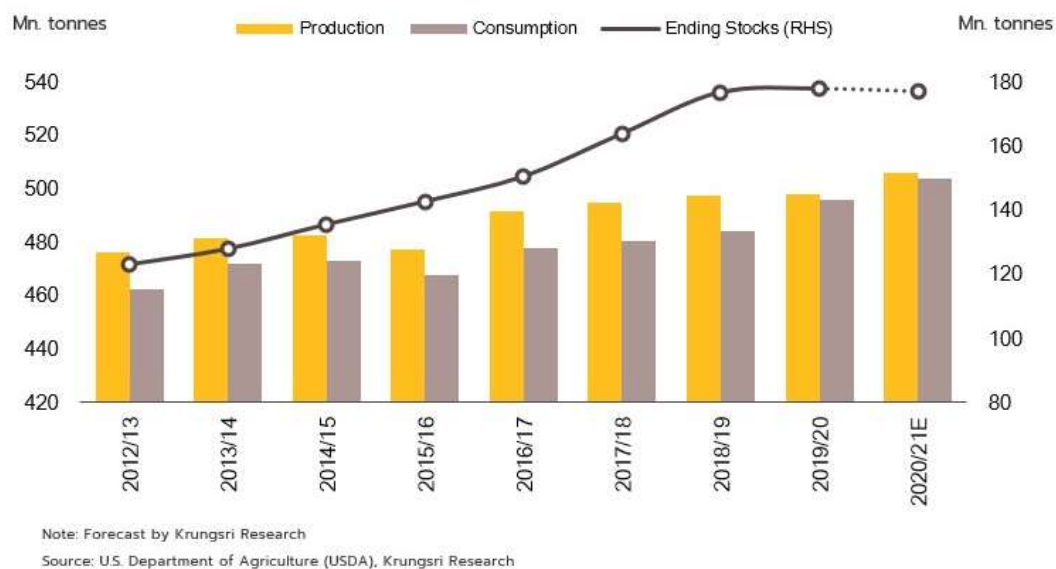

Source: OAE, DOA, MOC, Krungsri Research

ภาพที่ 6 แนวโน้มปริมาณผลผลิต การส่งออก และการบริโภคข้าวภายในประเทศของประเทศไทย ช่วงปี 2561-2566

ภาพที่ 7 สถานการณ์เอลนีโญ-ลานินญาที่ส่งผลกระทบต่อผลผลิตข้าวของประเทศไทย ในช่วงปี 2555-2564

ภาพที่ 8 ปริมาณผลผลิต การบริโภคในประเทศ และผลผลิตในสต็อกของข้าวทั้งโลก ในช่วงปี 2555-2564

2.1.4 ทิศทางและแนวโน้มเกษตรอัจฉริยะ

1) เทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะ หรือ Smart Agriculture เป็นส่วนหนึ่งของเกษตรสมัยใหม่ เป็นแนวคิดการบริหารจัดการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ “เน้นการผลิตที่เหมาะสมกับพื้นที่ การใช้ทรัพยากร (คน เวลา และปัจจัยการผลิต) ในการผลิตเท่าที่จำเป็นและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ให้ได้ผลผลิตที่สูงสุด และมีความยั่งยืน” โดยอาศัยการบริหารจัดการข้อมูลเชิงพื้นที่อย่างครบวงจร ใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีเกษตรแบบแม่นยำ (Precision agriculture) เทคโนโลยีสารสนเทศภูมิศาสตร์ หรือ

Geo-informatics และการเก็บข้อมูลระยะไกล หรือ Remote sensing รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมอุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ (Internet of Things หรือ IoT) ซึ่งข้อมูลที่ได้จะถูกนำมาประมวลผลและจัดทำเป็น Data platform เพื่อสร้างระบบช่วยการตัดสินใจ (Decision Support System) ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้สูงที่สุด รวมถึงใช้วิเคราะห์แนวทางแก้ไข/พัฒนาที่ดีที่สุดต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการผลิตขณะนั้นๆ อีกทั้งยังใช้ในการประมวลเป็นชุดข้อมูลขนาดใหญ่ (Big data) ให้อยู่ในรูปแบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence หรือ AI) และจัดเก็บในระบบ Clouds ที่สามารถนำข้อมูลมาใช้งานได้สะดวก รวดเร็ว สำหรับประกอบการตัดสินใจกิจกรรมทางการเกษตรรวมทั้งพยากรณ์ความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น

2) ทิศทางและแนวโน้มเกษตรอัจฉริยะโลก

ต่างประเทศมีการทำการเกษตรอัจฉริยะมายาวนานทั้งเพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนแรงงานในภาคการเกษตร ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศซึ่งส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตทางการเกษตร โดยจากรายงานในปัจจุบันพบว่าสภาวะโลกร้อนมีผลทำให้ปริมาณผลผลิตของข้าวโพดและข้าวสาลีทั่วโลกลดลงร้อยละ 3.8 และ 5.5 อีกทั้งรองรับการเพิ่มขึ้นของประชากรโลก ซึ่งคาดการณ์ว่าจะเพิ่มขึ้นกว่า 2 พันล้านคนในช่วงระยะเวลา 30 ปีข้างหน้า จาก 7.7 พันล้านคนในปัจจุบัน เป็น 1 หมื่นล้านคนในปี 2593 ทำให้ความต้องการอาหารเพิ่มขึ้นกว่า 7 ตันแคลอรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่กลุ่มประเทศกำลังพัฒนาในทวีปแอฟริกาและเอเชียใต้ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนประชากรที่ได้รับสารอาหารไม่เพียงพอกว่าร้อยละ 20 อย่างไรก็ตามการพัฒนาการเกษตรอัจฉริยะในปัจจุบันมีความก้าวหน้าเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ เช่น ระบบกำหนดตำแหน่งบนพื้นผิวโลก (Global Positioning System; GPS) ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (Geographic Information System; GIS) เทคโนโลยีการรับรู้ระยะไกล (Remote-Sensing) และระยะใกล้ (Proximal Sensing) เทคโนโลยีการจัดการพื้นที่ตามความเหมาะสม (Variable Rate Technology; VRT) และเทคโนโลยีเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System; DSS) ร่วมกับอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (Internet of Things; IoT) ส่งผลให้มีการผลิตทางการเกษตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีต้นทุนการผลิตต่ำ ผลผลิตที่มีคุณภาพ มีศักยภาพการแข่งขันสูง โดยเฉพาะในหลายประเทศของทวีปอเมริกาและยุโรป รวมถึงในหลายๆ ประเทศของทวีปเอเชีย อาทิ ญี่ปุ่น จีน เกาหลีใต้ และไต้หวัน ซึ่งมีการใช้ระบบเซ็นเซอร์ต่างๆ ในการตรวจวัด ติดตาม บันทึก และเข้าถึงข้อมูล รวมถึงกิจกรรมสำคัญต่างๆ ทางการเกษตร การใช้ระบบการประมวลผลคลาวด์คอมพิวเตอร์ (Cloud Computing) และการเชื่อมโยงระบบการขนส่งและการตลาด ซึ่งนอกจากทำให้ประเทศเหล่านี้มีการส่งออกผลิตผลทางการเกษตรจากระบบการผลิตแบบเกษตรอัจฉริยะจำนวนมากแล้ว ยังทำให้ประเทศเหล่านี้มีการจำหน่ายเทคโนโลยีและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีการเกษตรอัจฉริยะที่สำคัญ และเทคโนโลยีขั้นสูงที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรอัจฉริยะต่างๆ ซึ่งสามารถทำรายได้ให้ประเทศเป็นจำนวนมาก

อีกทั้งยังพบว่า มีตลาดด้านนี้มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จากการทำนายขนาดตลาดในปี 2563 พบว่าตลาดเทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะมีมูลค่ากว่า 2.6 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ และมีอัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยแบบทบต้น (Compound Annual Growth Rate; CAGR) ในช่วงปี 2558 - 2563 ถึงร้อยละ 14.3 ซึ่งกว่า 1 ใน 3 เป็นมูลค่าตลาดในภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก

2.1.5 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 65 ให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล และได้ตราพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 ที่กำหนดให้มีการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งต่อมาได้มีพระบรมราชโองการประกาศใช้ยุทธศาสตร์ชาติ เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2560 พระราชบัญญัติดังกล่าว ได้กำหนดให้คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติแต่ละด้านจัดทำแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งจะมีผลผูกพันหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผูกพันการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณของทุกหน่วยงานจะต้องสอดคล้องกับแผนแม่บทฯ ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ถือได้ว่าเป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศ ซึ่งได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศใช้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580) เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2561 และเผยแพร่ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2561 ยุทธศาสตร์ชาติได้กำหนดวิสัยทัศน์ ดังนี้ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้านการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ 6 ยุทธศาสตร์ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ได้แก่

- 1) ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง
- 2) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน
- 3) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์
- 4) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม
- 5) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- 6) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

2.1.6 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการเกษตร

เมื่อวันที่ 18 เมษายน 2562 ได้มีการประกาศแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ จำนวนทั้งสิ้น 23 แผนแม่บท ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 51 ก ซึ่งการพัฒนาการเกษตรของประเทศได้ถูกกำหนดในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน (3) ประเด็นการเกษตร (พ.ศ. 2561 - 2580) โดยกำหนดเป้าหมาย เพื่อการพัฒนาการเกษตร ให้มีความสำคัญกับการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตรทั้งพืช ปศุสัตว์ และประมง เพื่อนำมาซึ่งโอกาสใน

การสร้างรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับเกษตรกรในระยะ 20 ปี ที่เน้นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตในภาคเกษตรไปสู่สินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูง โดยอาศัยการยกระดับการผลิตให้เข้าสู่คุณภาพมาตรฐานความปลอดภัย การใช้ประโยชน์จากอัตลักษณ์ในแต่ละพื้นที่ และความหลากหลายทางชีวภาพในการแปรรูปสร้างมูลค่า ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูง หรือการใช้ในการจัดการฟาร์ม โดยมี 6 แผนย่อย (สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ดังนี้

แผนย่อยที่ 1 เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น ส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีและนวัตกรรม การขึ้นทะเบียนและคุ้มครองสิทธิให้กับสินค้า และผลิตภัณฑ์การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานของสินค้าและผลิตภัณฑ์ และการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร และชุมชนในการพัฒนาอัตลักษณ์พื้นถิ่น รวมทั้งสร้างอัตลักษณ์หรือเรื่องราวแหล่งกำเนิด สร้างความแตกต่าง และความโดดเด่น และสร้างแบรนด์ให้กับสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น และส่งเสริมการบริโภคสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นทั้งในระดับประเทศและเพื่อการส่งออก

แผนย่อยที่ 2 เกษตรปลอดภัย พัฒนาคุณภาพมาตรฐานและระบบการรับรองความปลอดภัยในระดับต่างๆ รวมถึงการตรวจสอบย้อนกลับให้เป็นที่ยอมรับของตลาดทั้งในและต่างประเทศ ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตสินค้าเกษตรที่ได้คุณภาพมาตรฐานความปลอดภัย เพิ่มความสามารถในการเข้าถึงอาหารอย่างทั่วถึงและปลอดภัย สร้างความตระหนักรู้ของผู้ผลิตและผู้บริโภคถึงความสำคัญ of เกษตรปลอดภัย และส่งเสริมด้านการขยายตลาดบริโภคสินค้าเกษตรปลอดภัย รวมทั้งสนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์ตั้งแต่ระดับอินทรีย์วิถีชาวบ้านเพื่อต่อยอดสู่เกษตรอินทรีย์เชิงพาณิชย์ที่ได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ทั้งในระดับประเทศและระดับสากล

แผนย่อยที่ 3 เกษตรชีวภาพ สนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพทางการเกษตรเพื่อนำไปสู่การผลิตและขยายผลเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ส่งเสริมการวิจัยพัฒนาองค์ความรู้ และประยุกต์ใช้นวัตกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเพื่อการแปรรูปสินค้าจากความหลากหลายชีวภาพ ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิต การแปรรูปและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากฐานเกษตรกรรมและฐานทรัพยากรชีวภาพ รวมถึงพัฒนาเชื่อมโยงไปสู่ภาคอุตสาหกรรมต่อเนื่อง และใช้ฐานการทำเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อใช้ประโยชน์และต่อยอดไปสู่สินค้าเกษตรชีวภาพ รวมทั้งส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพรให้เป็นพืชเศรษฐกิจตามความเหมาะสมและส่งเสริมให้มีการนำวัตถุดิบเหลือทิ้งทางการเกษตรมาใช้ประโยชน์ในอุตสาหกรรมและพลังงานที่เกี่ยวข้องกับชีวภาพ

แผนย่อยที่ 4 เกษตรแปรรูป สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการแปรรูปสินค้าเกษตรขั้นสูงที่มีคุณค่าเฉพาะ และผลิตภัณฑ์คุณภาพสูงที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และผลักดันเทคโนโลยีและนวัตกรรมไปสู่การผลิตเชิงพาณิชย์ ตลอดจนให้ความสำคัญกับตราสินค้าและปกป้องสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ส่งเสริมการใช้วัตถุดิบและผลิตผลทางการเกษตรเพื่อแปร

รูปเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่โดยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการผลิตตลอดห่วงโซ่อุปทานให้แก่เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร รวมทั้งสนับสนุนการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้ในการควบคุมคุณภาพและความปลอดภัย ติดตามผลิตภัณฑ์ระหว่างขนส่ง และยืดอายุของอาหารและสินค้าเกษตรในบรรจุภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้า

แผนย่อยที่ 5 เกษตรอัจฉริยะ ส่งเสริมการวิจัยพัฒนาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ปัจจัยการผลิต เครื่องจักรกลและอุปกรณ์ทางการเกษตร รวมถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตรแห่งอนาคต เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการผลิตและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตการเกษตรทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พัฒนาศักยภาพเกษตรกรให้เข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเกษตร เทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อวางแผนการเกษตร และพัฒนาเกษตรกรให้เป็นเกษตรกรอัจฉริยะที่มีขีดความสามารถในการแข่งขัน รวมทั้งสนับสนุนและส่งเสริมการทำระบบฟาร์มอัจฉริยะ โดยถ่ายทอดและสนับสนุนเทคโนโลยีให้แก่เกษตรกรในราคาที่สามารถเข้าถึงได้ ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลในการวางแผนการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตสินค้าที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

แผนย่อยที่ 6 ระบบนิเวศการเกษตร ให้ความสำคัญกับมาตรการสนับสนุนที่จะช่วยให้การสร้างมูลค่าในภาคเกษตรดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม อาทิ การเพิ่มประสิทธิภาพและการจัดการทรัพยากรทางการเกษตร และการพัฒนาฐานข้อมูลทรัพยากรทางการเกษตร เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรมอย่างเหมาะสม การพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศการเกษตรและระบบติดตาม ฝ้าระวังและเตือนภัยสินค้าเกษตรให้ทันกับสถานการณ์ การส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกร การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่สนับสนุนภาคการเกษตรที่สอดคล้องกับความต้องการและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในเชิงพาณิชย์ การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดหรือกลุ่มผู้บริโภค การส่งเสริมและขยายตลาดสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์เกษตรในรูปแบบต่างๆ การเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการทางการค้าและอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการให้มีความรวดเร็วและการพัฒนาระบบโลจิสติกส์การเกษตร เพื่อลดขั้นตอนและระยะเวลาในการส่งสินค้า

2.1.7 แผนปฏิรูปประเทศ (ปรับปรุง)

จากการประกาศใช้แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ จำนวน 23 ประเด็น เมื่อวันที่ 18 เมษายน 2562 ทำให้ต้องมีการปรับปรุงแผนการปฏิรูปประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งการปรับปรุงครั้งนี้ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงเป้าหมายและตัวชี้วัดในระดับแผนให้มีความชัดเจนสามารถวัดได้ ทบพวนกิจกรรมที่มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ หรือ Big Rock โดยคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบแผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2563 ทำให้ประเด็นการปฏิรูปประเทศมีทั้งสิ้น 13 ด้าน ทั้งนี้ประเด็นด้านการเกษตรถูก

บรรจุอยู่ในประเด็นการปฏิรูปด้านเศรษฐกิจ บนหลักการสร้างความยั่งยืนและครอบคลุมมิติที่สำคัญรวม 3 ด้านหลัก ทั้งนี้การเกษตรอยู่ในด้านที่ 1 การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศให้กับทุกภาคส่วนในระบบเศรษฐกิจ โดยในระยะสั้นต้องเร่ง เพิ่มผลผลิตการผลิตในอุตสาหกรรมหลักที่ประเทศไทยมีความชำนาญและสร้างฐานอุตสาหกรรมใหม่ ที่มีศักยภาพในการเติบโตในอนาคต ซึ่งต้องพัฒนาและเสริมสร้างทักษะบุคลากรในด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นต่ออนาคต เพิ่มประสิทธิภาพด้วยการใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมทั้งปรับปรุงกฎระเบียบต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการลงทุนและการดำเนินธุรกิจ ระยะกลางต้องสร้างการรวมกลุ่มในภูมิภาคเพื่อขยายตลาดและ สร้างฐานการลงทุนด้วยการสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศต่าง ๆ และระยะยาวต้องสร้างระบบนิเวศด้านการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

กิจกรรมปฏิรูปด้านการเกษตร ที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ คือ กิจกรรมปฏิรูปที่ 1 การสร้างเกษตรมูลค่าสูง (High Value Added) โดยมีประเด็นสำคัญที่ต้องขับเคลื่อน ดังนี้

1) ปรับเปลี่ยนพื้นที่จากการทำเกษตรมูลค่าต่ำและไม่เหมาะสมกับพื้นที่ ไปสู่การปลูกพืชเลี้ยงปศุสัตว์ และประมงที่มีมูลค่าสูง สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและเหมาะสมกับพื้นที่ รวมทั้งขยายผลพื้นที่การทำเกษตรมูลค่าสูงที่ประสบความสำเร็จให้มีการขยายเติบโตออกไปมากขึ้น

2) สนับสนุนการทำเกษตรแบบรวมผลิตและรวมจำหน่าย (เกษตรแปลงใหญ่ หรือสหกรณ์) ตามความเหมาะสมกับศักยภาพของเกษตรกร กล่าวคือ พัฒนาเกษตรกรรายเล็กให้สามารถพึ่งตนเองได้ พัฒนาเกษตรกรรายกลางให้เข้มแข็ง ก้าวไปเป็นผู้ประกอบการเกษตร และพัฒนาเกษตรกรรายใหญ่ให้มีประสิทธิภาพ สามารถแข่งขันได้ในระดับโลก

3) ขยายพื้นที่ชลประทานให้เกษตรกรมีน้ำใช้สำหรับการผลิตสินค้าเกษตร อย่างเหมาะสมเพียงพอ ท่วถึง และเป็นธรรม รวมทั้งพัฒนาเกษตรกร ให้ใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

4) พัฒนาคลังสตอร์พันธุพืช พันธุสัตว์ และส่งเสริมให้มีความหลากหลายทางชีวภาพการเกษตร (Agricultural Biodiversity) โดยร่วมมือกับมหาวิทยาลัยที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้เกษตรกร มีพันธุพืชและพันธุสัตว์คุณภาพดี มีความหลากหลาย และเพียงพอกับความต้องการใช้ในการทำการเกษตรมูลค่าสูง

5) พัฒนาสหกรณ์การเกษตรให้มีความเข้มแข็งและส่งเสริมให้เกิดผู้ให้บริการด้านการจัดการเกษตรสมัยใหม่ (Service Provider) อย่างครบวงจร เพื่อให้มีบทบาทในการช่วยเหลือเกษตรกรในการทางการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ

6) สร้างผู้ประกอบการเกษตร (Smart Farmer) โดยพัฒนาเกษตรกรและเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นผู้ประกอบการเกษตรที่มีองค์ความรู้ มีการใช้เทคโนโลยีและการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถทำการผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ มาตรฐาน และความปลอดภัย รวมถึงดำเนิน

ธุรกิจอย่างทันสมัย สามารถเชื่อมโยงการผลิตกับตลาด และสร้างตราสินค้าที่เชื่อถือได้ให้กับสินค้าเกษตร

7) ส่งเสริมเกษตรกรให้สามารถเข้าถึงข้อมูล Big Data ด้านการเกษตร และใช้ประโยชน์จากดิจิทัลแพลตฟอร์ม เพื่อให้เกษตรกรมีองค์ความรู้ (Knowledge) และข้อมูล (Data) สำหรับประกอบการตัดสินใจทำการเกษตร และเชื่อมโยงตลาดให้กับผู้ผลิตทั้งออนไลน์และออฟไลน์ รวมถึงการนำ Digital Content มาใช้ในการสื่อสาร สร้างการรับรู้ และปรับเปลี่ยนทัศนคติในการพัฒนาสู่เกษตรสมัยใหม่

8) เพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรไปสู่อุตสาหกรรมอาหาร และเศรษฐกิจชีวภาพตามแนวทาง BCG โดยใช้วัตถุดิบต้นทางจากทั้งในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อสนับสนุน Value chain ภายในประเทศ รวมถึงนำนวัตกรรมมาช่วยเพิ่มมูลค่าเป็นผลิตภัณฑ์อาหารมูลค่าสูง ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดโลก อาทิ เกษตร พลังงานเพื่อสร้างทางเลือก อาหารเพื่อสุขภาพ ส่วนประกอบของอาหาร (Food Ingredients) อาหารที่มีประโยชน์เฉพาะ (Functional Food) อาหารเสริมและอาหารที่มีผลในเชิงการรักษา เป็นต้น

2.1.8 ยุทธศาสตร์ข้าวไทย 5 ปี (พ.ศ. 2563-2567)

เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2563 คณะกรรมการนโยบายและบริหารข้าวแห่งชาติ ได้เห็นชอบยุทธศาสตร์ข้าวไทย ปี 2563-2567 ซึ่งมีหลายหน่วยงานร่วมบูรณาการทำงาน โดยมีรายละเอียด (กรมการข้าว, 2564) ดังนี้

วิสัยทัศน์ (Vision)

“ไทยเป็นผู้นำการผลิต การตลาดข้าวและผลิตภัณฑ์ข้าวคุณภาพของโลก ”

1) ยุทธศาสตร์ข้าวไทยด้านการตลาดต่างประเทศ (กรมการค้าต่างประเทศ)

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 ตลาดนำการผลิต

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การยกระดับคุณภาพและมาตรฐานข้าวไทย

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการโลจิสติกส์เพื่อการส่งออกข้าวไทย

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมตลาดและประชาสัมพันธ์

2) ยุทธศาสตร์ข้าวไทยด้านการตลาดในประเทศ (กรมการค้าภายใน)

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 ตลาดนำการผลิต

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 เพิ่มประสิทธิภาพระบบการค้าข้าวและยกระดับกลไกการซื้อขายสู่มาตรฐานสากล

ขายสู่มาตรฐานสากล

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 บริหารสมดุลอุปสงค์อุปทานข้าว และสร้างกลไกป้องกันความเสี่ยงด้านราคา

เสี่ยงด้านราคา

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาระบบการเชื่อมโยงและรณรงค์การบริโภค

3) ยุทธศาสตร์ข้าวไทยด้านการผลิต (กรมการข้าว)

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างความเข้มแข็งให้ชาวนาและองค์กรชาวนา ฟังพาดตนเอง ได้ มุ่งให้ชาวนามี ความเข้มแข็ง มีขีดความสามารถในการผลิตข้าวมากขึ้น มีรายได้เพียงพอพียงพาดตนเอง ได้ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีชีวิตความเป็นอยู่ดี มีสุข

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการการผลิตข้าว มุ่งให้ ปริมาณการผลิตข้าวมีความสมดุลกับความต้องการของตลาด ชาวนาสามารถผลิตข้าวได้อย่างมี ประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ได้ปริมาณผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น มีต้นทุนการผลิตที่ต่ำลง และการผลิตเป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อมที่มีความยั่งยืน ได้ผลผลิตข้าว มีคุณค่าโภชนาการสูง มีคุณภาพได้มาตรฐานปลอดภัย เป็นที่ ได้รับความไว้วางใจ และต้องการบริโภคมากที่สุด

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 เพิ่มศักยภาพการวิจัย พัฒนาพันธุ์ และเทคโนโลยีการผลิต ข้าว ได้ข้าวพันธุ์ใหม่ อายุเก็บเกี่ยวสั้น ผลผลิตต่อไร่สูง ที่ตรงตามความต้องการของตลาด และได้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าว

4) ยุทธศาสตร์ข้าวไทยด้านผลิตภัณฑ์และนวัตกรรม (กรมการค้าภายใน)

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่ม

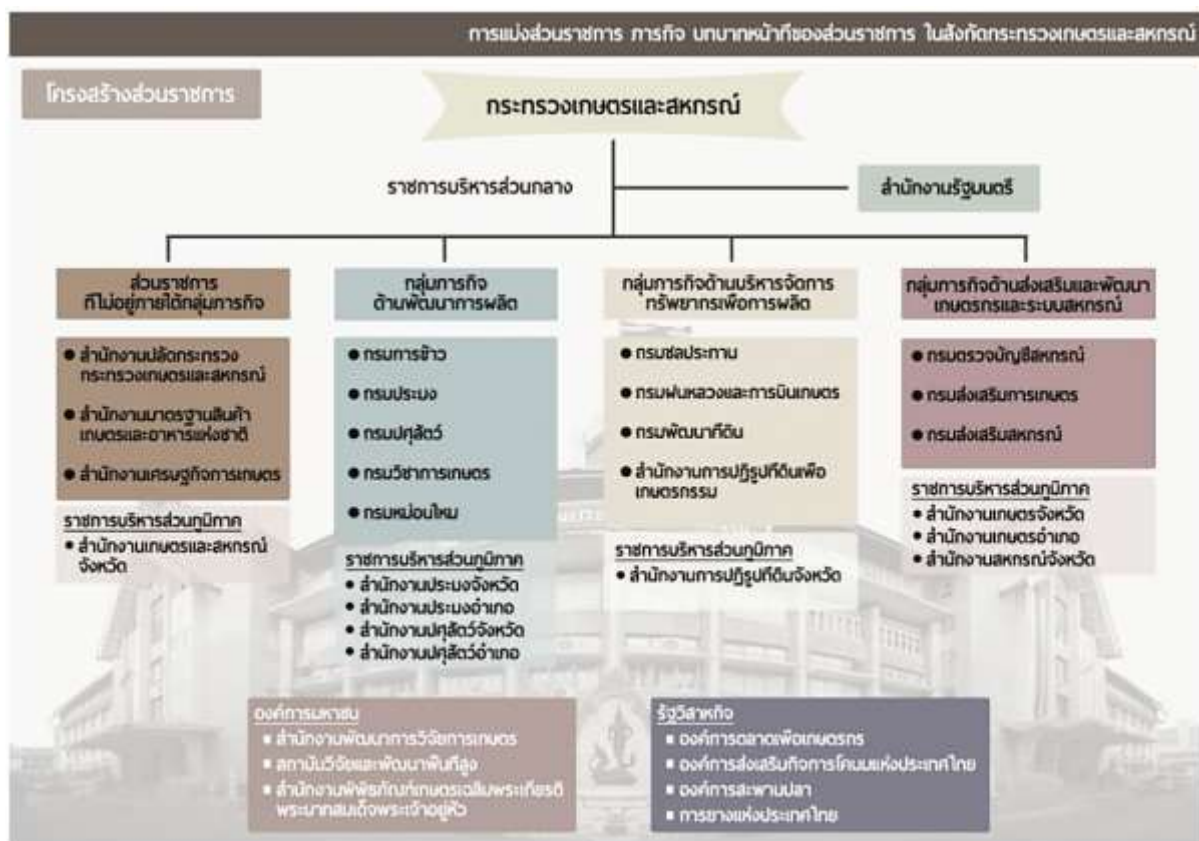
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างการรับรู้และส่งเสริมช่องทางการตลาดให้ผลิตภัณฑ์ ข้าวแปรรูป

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อเอื้อต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าว แปรรูป

2.2 สภาวะแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับองค์กร

2.2.1 สภาวะแวดล้อมของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีส่วนราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวน 15 ส่วนราชการ (ภาพที่ 9) ประกอบด้วยกฎกระทรวงว่าด้วยกลุ่มภารกิจ พ.ศ. 2545, (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2546, (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2546, (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2550, (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2552 และ (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2556 ซึ่งออกตามความในมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แบ่งกลุ่มภารกิจออกเป็น 3 กลุ่ม และกลุ่มส่วนราชการที่ไม่อยู่ภายใต้กลุ่มภารกิจตามกฎกระทรวง จำนวน 1 กลุ่ม (กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์, 2565) ดังนี้

ที่มา: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2565

ภาพที่ 9 โครงสร้าง และการแบ่งส่วนราชการภายในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

1) ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดทำยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) เพื่อเป็นกรอบการดำเนินงานในการพัฒนาภาคการเกษตรให้สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ทั้ง 6 ยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 แผนปฏิรูปของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.) และยังสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ซึ่งเป็นเป้าหมายการพัฒนาในระดับโลกขององค์การสหประชาชาติ มุ่งในการแก้ไขจุดอ่อนและเสริมจุดแข็งให้เอื้อต่อการพัฒนาภาคการเกษตรในระยะยาว เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ “เกษตรกรรมมั่นคง ภาคการเกษตรมั่งคั่ง ทรัพยากรการเกษตรยั่งยืน” (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2559)

เกษตรกรรมมั่นคง

- พัฒนาองค์ความรู้ให้แก่ เกษตรกรสู่ความเป็น Smart Farmer เสริมสร้างคุณภาพภูมิใจและความมั่นคงในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต พัฒนาเกษตรกรรายย่อยให้เป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม

- ส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรและเชื่อมโยงเครือข่าย สถาบันเกษตรกรสู่ Smart Group และ Smart Enterprise สร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันเกษตรกรทั้งในด้านการผลิต การแปรรูป การตลาด และการบริหารจัดการ

ภาคการเกษตรมั่งคั่ง

- ส่งเสริมและสนับสนุนภาคการเกษตรในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน โดยขับเคลื่อนการวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรม ตลอดโซ่อุปทานสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร รวมทั้งขยายบทบาทสู่ภาคบริการ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเกษตร มุ่งสู่ เกษตรสมัยใหม่ 4.0 ภายใต้ Thailand 4.0

- พัฒนาระบบสารสนเทศทางการเกษตรที่ทันสมัย ให้เกษตรกร องค์กรเกษตรกร ภาคเอกชน รวมทั้งภาครัฐ นำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างทั่วถึง

- ส่งเสริมการทำ เกษตรกรรมยั่งยืน อาทิ เกษตรอินทรีย์ เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน

- สร้างทุนทางปัญญาให้แก่บุคลากรและนักวิจัยภาครัฐให้เป็น Smart Officer และ Smart Researcher ตลอดจนเชื่อมโยงและบูรณาการการทำงานของหน่วยงานทุกภาคส่วนโดยใช้กลไก ประชากรรัฐ

ทรัพยากรการเกษตรยั่งยืน

- บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ SDGs และส่งเสริมการทำ การเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติ ควบคู่ไปกับการทำการเกษตร

- บริหารจัดการน้ำครบวงจร เพิ่มพื้นที่ชลประทานให้เต็มศักยภาพ ส่งเสริมการใช้น้ำทางการเกษตรอย่างคุ้มค่า รวมทั้งการปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสำหรับการทำ การเกษตร

เป้าประสงค์ ให้เกษตรกรหลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง (รายได้ประชากรต่อหัว มากกว่า 13,000 เหรียญดอลลาร์สหรัฐฯ หรือ ประมาณ 390,000 บาท/คน โดยมีแนวทางไปสู่เป้าหมาย คือ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร

- 1) สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร Smart Farmer, Smart Group, Smart Enterprise
- 2) เสริมสร้างความภาคภูมิใจและความมั่นคงในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม
- 3) บริหารจัดการแรงงานภาคเกษตรและเทคโนโลยีเพื่อทดแทนแรงงานอย่างเป็นระบบ รองรับสังคมเกษตรสูงอายุ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร

- 1) พัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพมาตรฐานสินค้าสู่มาตรฐานระดับสากล โดยใช้วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและความรู้แบบองค์รวม
- 2) ส่งเสริมการเกษตรตลอดโซ่อุปทานสอดคล้องกับความต้องการของตลาดและมูลค่าสูง มุ่งสู่การเป็นฟาร์มอัจฉริยะ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 เพิ่มความสามารถในการแข่งขันภาคการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม

- 1) พัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการขับเคลื่อนเกษตร 4.0 ภายใต้ Thailand 4.0
- 2) บริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเกษตร ให้เกษตรกรเข้าถึงและนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างทั่วถึง
- 3) พัฒนางานวิจัยและสารสนเทศให้ไปสู่เชิงพาณิชย์ ประชาสัมพันธ์และเชื่อมโยงเครือข่ายข้อมูลในระดับโลก

ยุทธศาสตร์ที่ 4 บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

- 1) บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรอย่างยั่งยืนที่สอดคล้องกับ SDGs (Sustainable Development Goals)
- 2) ฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรการเกษตรให้มีความสมดุลและยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ

- 1) พัฒนาบุคลากรและนักวิจัย ให้เป็น Smart officers และ Smart researchers
- 2) เชื่อมโยงและบูรณาการการทำงานของ หน่วยงานทุกภาคส่วนโดยกลไกประชารัฐ และปรับระบบบริหารงานให้ทันสมัย
- 3) ปรับปรุงและพัฒนากฎหมายด้านการเกษตรเพื่อรองรับบริบทการเปลี่ยนแปลง

2) แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ

BCG พ.ศ. 2564 – 2570)

มุ่งเน้นการพัฒนาภายใต้ 5 สาขายุทธศาสตร์ คือ เกษตรและอาหาร สุขภาพและการแพทย์ พลังงาน วัสดุและเคมีชีวภาพ การท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และเศรษฐกิจหมุนเวียน ซึ่งมีศักยภาพจะเพิ่มผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้น 1 ล้านล้านบาท จากฐานความหลากหลายของทรัพยากรชีวภาพ (Nature) วัฒนธรรม (Culture) และความเอื้อเพื่อเพื่อแผ่ (Nurture) ภายใต้กลไกจตุภาคี ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันวิจัย/สถาบันการศึกษา และภาคประชาชน โดยมีวิสัยทัศน์ คือ เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ประชาชนมีรายได้ดี คุณภาพชีวิตดี รักษาและฟื้นฟูฐานทรัพยากรจากความหลากหลายทางชีวภาพให้มีคุณภาพที่ดี ด้วยการใช้ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างความยั่งยืนของฐานทรัพยากรความหลากหลาย ทางชีวภาพ และวัฒนธรรมด้วยการจัดสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง ด้วยทุนทรัพยากร อัตลักษณ์

ความคิดสร้างสรรค์ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การยกระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมภายใต้เศรษฐกิจ BCG ให้สามารถแข่งขัน ได้อย่างยั่งยืน และยุทธศาสตร์ที่ 4 เสริมสร้างความสามารถในการตอบสนองต่อกระแสการเปลี่ยนแปลง ของโลก โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีความเกี่ยวข้องในทุกยุทธศาสตร์ (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม, 2565)

3) แผนปฏิบัติการด้านเกษตรอัจฉริยะของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563-2565)

“เกษตรอัจฉริยะ” เป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนการใช้เกษตรสมัยใหม่ เป็นหนึ่งในประเด็นทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญของประเทศไทย ซึ่งได้ชื่อว่าประเทศเกษตรกรรมมาช้านาน จากข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2561 พบว่าประชากรไทยทำงานในภาคการเกษตรกว่า 27 ล้านคน ซึ่งคิดเป็นประชากรกว่า 2 ใน 3 ของประชากรทั้งประเทศ จึงอาจกล่าวได้ว่า การเกษตรเป็นทั้งพื้นฐานและรากเหง้าของความเป็นไทย และอาจสามารถกล่าวได้ว่าการพัฒนาการเกษตรนั้น มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ อย่างไรก็ตาม สภาวะการขาดแคลนแรงงานภาคเกษตรมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน อีกทั้งอายุเฉลี่ยที่เพิ่มมากขึ้นของเกษตรกร ส่งผลให้เกิดภาวะขาดแคลนแรงงานในภาคการเกษตรในปัจจุบัน แม้ว่ารัฐบาลมีนโยบายในการส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่หันกลับมาทำการเกษตรเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ในการพัฒนาทักษะการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่จำเป็นต้องใช้เวลา ส่งผลให้ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร อีกทั้งนโยบายการพัฒนาประเทศในปัจจุบันที่ส่งผลให้ห่วงโซาพของพัฒนาการเกษตร จำเป็นต้องพัฒนาไปในเชิงเกษตรอุตสาหกรรม รองรับการพัฒนาเศรษฐกิจไทยและจำนวนประชากรโลกที่กำลังเพิ่มขึ้น การปรับเปลี่ยนรูปแบบของการทำการเกษตรจึงมีความจำเป็น กล่าวคือจำเป็นต้องมีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการผลิตหลากหลาย เพื่อให้เกิดผลสำเร็จ

ดังนั้น เพื่อให้การขับเคลื่อนเกษตรอัจฉริยะ ซึ่งมีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการผลิต เพื่อลดผลกระทบจากสภาวะขาดแคลนแรงงาน ตอบสนองนโยบายการพัฒนาประเทศ และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จึงจำเป็นต้องมีแผนปฏิบัติการด้านเกษตรอัจฉริยะ เพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ยกระดับมาตรฐานการผลิต และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันสินค้าเกษตรของประเทศไทยในตลาดโลก ทั้งด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุนการผลิต ลดการใช้แรงงาน สนับสนุนเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ก่อให้เกิดความมั่นคงทางอาหาร และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การพัฒนาเกษตรอัจฉริยะของประเทศไทย

1. เทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะของประเทศไทย

เพื่อตอบรับทิศทางการพัฒนาด้านเกษตรที่เปลี่ยนไป และเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงมุ่งหวังที่จะปรับรูปแบบการเกษตรในปัจจุบันให้มุ่งสู่การเกษตรอัจฉริยะ (Smart Agriculture) โดยการใช้ระบบการเกษตรแม่นยำที่ใช้

เครื่องมือเครื่องจักรกลเกษตรที่ทันสมัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพของผลผลิตทางการเกษตร ในขณะที่ประหยัดเวลา ลดแรงงาน และลดต้นทุนการผลิต (ภาพที่ 10) พร้อมทั้งจัดทำแปลงเรียนรู้เกษตรอัจฉริยะ เพื่อเตรียมความพร้อมการแข่งขันของภาคการเกษตร และเป็นสถานที่เรียนรู้การทำเกษตรอัจฉริยะของเกษตรกร เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงภาคการเกษตรของประเทศไทยในอนาคต

ที่มา: คณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอัจฉริยะ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2565
ภาพที่ 10 เทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะของประเทศไทย

2. การพัฒนาเกษตรอัจฉริยะของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สืบเนื่องจากนโยบาย Thailand 4.0 และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีของรัฐบาล รวมทั้งนโยบายการเกษตรอัจฉริยะ (Smart Agriculture) ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่มุ่งหวังยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้นด้วยการนำเทคโนโลยีมาสนับสนุนกระบวนการผลิตสินค้าเกษตร และจากสภาวะการขาดแคลนแรงงาน ภาคเกษตรในปัจจุบันที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น รวมถึงอายุเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นของเกษตรกร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงมุ่งหวังที่จะปรับรูปแบบการเกษตรในปัจจุบันสู่การเกษตร 4.0 โดยการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการเกษตรอัจฉริยะในอนาคต และได้แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอัจฉริยะ ตามคำสั่งที่ 1289/2561 ลงวันที่ 23 พฤศจิกายน 2561 โดยมีหน้าที่กำหนดนโยบายและแผนการพัฒนาเกษตรอัจฉริยะ ตลอดจนขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอัจฉริยะของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผ่านกระบวนการ เช่น การจัดทำแปลงเรียนรู้เกษตรอัจฉริยะ การจัดสัมมนาวิชาการด้าน Smart Agriculture และ Big Data การพัฒนาและจัดการ

ระบบ Big Data ด้านการเกษตรอัจฉริยะ การพัฒนาหุ่นยนต์และเครื่องจักรกลการเกษตร การวิจัยและพัฒนาด้านอุปกรณ์ตรวจวัดต่างๆ การวิจัยและพัฒนาการประยุกต์ใช้ Remote Sensing ในการเกษตร และการเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรทางการเกษตร ปัจจุบัน คณะกรรมการขับเคลื่อน การพัฒนาเกษตรอัจฉริยะ ได้ดำเนินการประชุมเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอัจฉริยะแล้ว 4 ครั้ง (ข้อมูลถึง เดือน สิงหาคม 2562) และมีการประชุมคณะกรรมการย่อยเพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนา Big Data ด้านการเกษตรรวมทั้งหารือร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีด้านการเกษตรอัจฉริยะจากต่างประเทศ

3. สถานการณ์และการสนับสนุนเทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะของหน่วยงาน พันธมิตร

1) ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ และ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย มีการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาอุปกรณ์ในการตรวจวัดสำหรับใช้ในงานเกษตรอัจฉริยะ มีการนำเทคโนโลยี IoT และปัญญาประดิษฐ์ (AI) ไปใช้ในการทำการเกษตรโดยมุ่งสู่เกษตรแม่นยำ การวิเคราะห์ธาตุอาหารในแปลงและการใส่ปุ๋ยที่แม่นยำ การพัฒนาหุ่นยนต์ทางการเกษตร การทำเครื่องแยกคุณภาพกาแฟ การสร้างเซนเซอร์ และยูเอวีพร้อมกล้อง เพื่อใช้ในการตรวจหาชั้นดินดาน และการเตือนภัย เป็นต้น

2) สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (depa) สนับสนุนให้เกษตรกรมีโอกาสได้พบกับผู้ผลิตมากขึ้น โดยมีมาตรการส่งเสริมใน 3 รูปแบบ คือ (1) การให้คูปองกับเกษตรกรเพื่อใช้เป็นส่วนลดในการซื้อผลิตภัณฑ์จากเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ผลิตขึ้นโดยผู้ประกอบการที่ร่วมในโครงการ (๒) สนับสนุนงบประมาณให้แก่ SME ที่มีการปรับปรุงระบบเดิมให้เข้าสู่ระบบดิจิทัล และ (3) ส่งเสริมการสร้างกลุ่มลูกค้า เพื่อให้เกิดปริมาณในการใช้งาน (Volume) ซึ่งทำให้เกิดการให้บริการตามมา เกิดเป็นธุรกิจภาคบริการต่อไป

3) สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) (NIA) สนับสนุนโดยให้ทุนผู้ประกอบการในการพัฒนานวัตกรรมที่นำไปใช้ประโยชน์ได้ รวมทั้งการพัฒนาองค์กร รวมถึงเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young smart farmer) ด้วย เพื่อเป็นการสร้างกลุ่มคนที่จะใช้นวัตกรรม

4) หน่วยงานเอกชน เช่น บริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ บริษัทน้ำตาลมิตรผล จำกัด และบริษัท สยามฟอเรสทรี จำกัด มีการนำเทคโนโลยีจากต่างประเทศมาใช้ โดยเน้นในการทำเกษตรสมัยใหม่ หรือเกษตรอัจฉริยะ โดยมีการปลูกพืชปุ๋ยสดบำรุงดิน การใช้ Global Navigation Satellite System (GNSS) ควบคุมแนววิ่งของรถแทรกเตอร์ การลดการไถพรวน การใช้เครื่องจักรกลในการตัดอ้อยสด โดยมุ่งให้การเผาอ้อยลดลงเหลือต่ำกว่าร้อยละ 30 นอกจากนี้ยังมีการให้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินด้วย รวมทั้งการหาเทคโนโลยี และเครื่องจักรกลการเกษตรที่เหมาะสมมาใช้งาน และการถ่ายทอดสู่เกษตรกร

2.2.3 สถานะแวดล้อมของกรมการข้าว

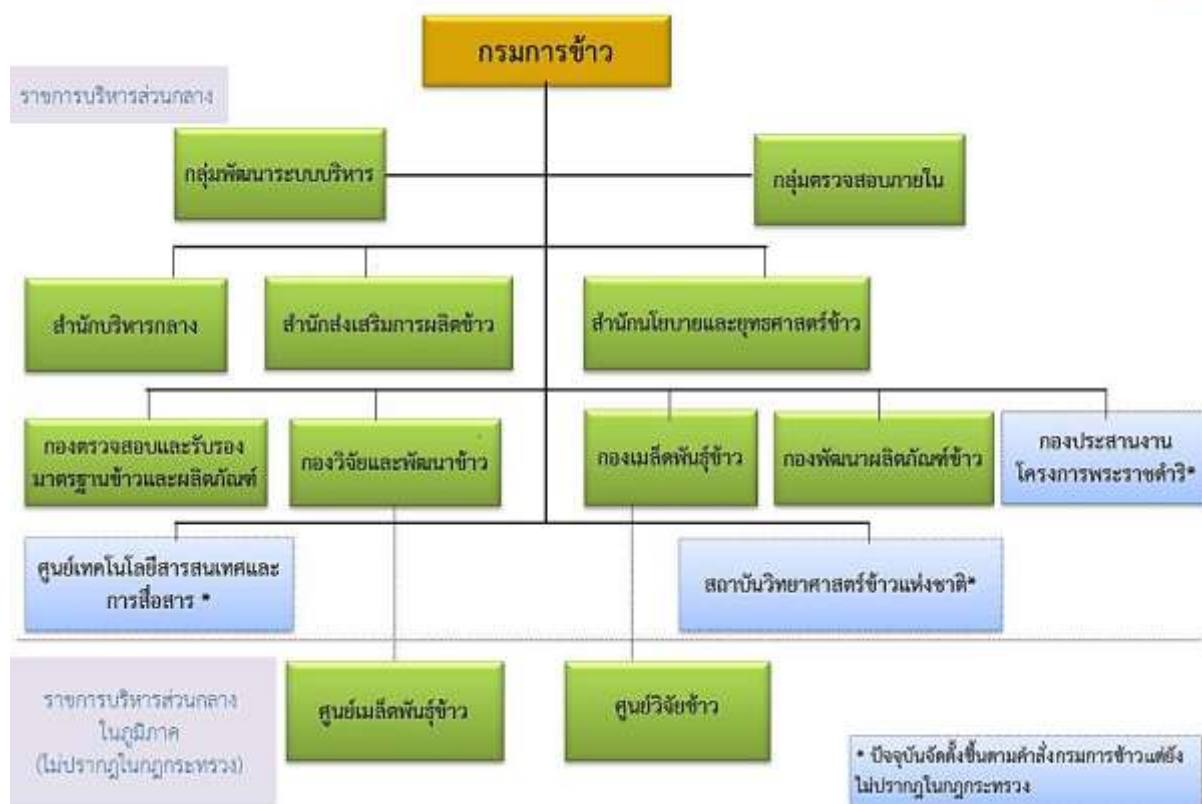
กรมการข้าวเป็นหน่วยงานหนึ่งภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีภารกิจตามกฎหมายกระทรวง แบ่งส่วนราชการกรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2557 โดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์ เสนอแนะ และจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์ข้าวของประเทศ รวมทั้งดำเนินการเกี่ยวกับความร่วมมือกับต่างประเทศในเรื่องข้าว
2. ศึกษา วิจัย ทดลอง และพัฒนาเกี่ยวกับพันธุ์ เทคโนโลยีการผลิต การอารักขา วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยวและการแปรรูป และมาตรฐานข้าว
3. ดำเนินการเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุกรรมและคุ้มครองพันธุ์ข้าว
4. ดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานข้าว
5. ดำเนินการผลิตและส่งเสริมสนับสนุนเกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ข้าว
6. ส่งเสริม และสนับสนุน การสร้างมูลค่าเพิ่มการพัฒนาระบบการจัดการสินค้าข้าวการแปรรูปข้าวและผลิตภัณฑ์ และสนับสนุนการตลาดข้าวและผลิตภัณฑ์ข้าวเพื่อตลาดเฉพาะ
7. ส่งเสริม สนับสนุน และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตและการจัดการผลผลิตข้าว รวมทั้งอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับข้าว
8. ส่งเสริมสนับสนุน และเผยแพร่องค์ความรู้แก่ชาวนาผู้ประกอบการด้านข้าว
9. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมการข้าวหรือตามที่รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

กรมการข้าวมีโครงสร้างหน่วยงาน (ภาพที่ 11) ประกอบด้วย 3 สำนัก 4 กอง 2 กลุ่ม 3 หน่วยงานภายใน ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวและศูนย์วิจัยข้าว (กรมการข้าว, 2565) ดังนี้

โครงสร้างการแบ่งงานภายในกรมการข้าว (ที่ใช้ในปัจจุบัน)

ที่มา: กรมการข้าว, 2562

ภาพที่ 11 โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการภายในกรมการข้าว

แผนปฏิบัติการราชการระยะ 20 ปี ของกรมการข้าว พ.ศ. 2561-2580

กรมการข้าวได้จัดทำแผนปฏิบัติการแผนปฏิบัติการราชการระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติฯ แผนแม่บทประเด็น การเกษตร แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 แผนปฏิรูปประเทศ ฉบับปรับปรุง และยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ 20 ปี (กรมการข้าว, 2562)

วิสัยทัศน์ (Vision)

ชาวนาไทยมั่นคง ข้าวไทยมั่งคั่ง การผลิตข้าวไทยยั่งยืน

โดยมีที่มาและความหมาย ดังนี้

ชาวนาไทยมั่นคง หมายถึงชาวนาไทยมรายไดเพียงพอ พึ่งพาตนเองได้ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีชีวิตความเป็นอยู่ดีมีสุข การรวมกลุ่ม ของชาวนามีความเข้มแข็ง และชาวนามีความมั่นคงในอาชีพ

ข้าวไทยมั่งคั่ง หมายถึง ผลผลิตข้าวมีคุณค่าโภชนาการสูง มีคุณภาพได้มาตรฐานปลอดภัย (Best Quality) การแปรรูป อัตลักษณ์พื้นถิ่น อัจฉริยะ มีมูลค่าสูง ได้รับความไว้วางใจ (Most Reliable) เป็นที่ต้องการมากที่สุด (Highest Demand) มีคุณค่าสูง ทำให้การค้าข้าวของประเทศไทยมั่งคั่ง

การผลิตข้าวไทยยั่งยืน หมายถึง การผลิตข้าวมีคุณภาพสูง การผลิตข้าวสมดุลกับความต้องการกระบวนการผลิตข้าวเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีการทำนาได้อย่างยั่งยืน

พันธกิจ (Mission)

1. เสนอแนะ จัดทำนโยบาย และแผนการบริหารจัดการข้าวของประเทศไทยให้สามารถแข่งขันได้ และพัฒนาชาวนาให้พึ่งพาตนเองได้ อยู่ดีมีสุข
 2. วิจัย พัฒนาพันธุ์ข้าว เทคโนโลยีการผลิตและอนุรักษ์พันธุกรรมข้าว ให้ข้าวไทยสามารถแข่งขันได้ทั้งปริมาณ และคุณภาพ
 3. ผลิต และกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าว และส่งเสริม สนับสนุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ของชุมชนและภาคเอกชน ให้เพียงพอ ทั้งปริมาณและทันเวลากับความต้องการ
 4. ส่งเสริมสนับสนุนถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าว และพัฒนาศักยภาพการผลิตและสร้างความเข้มแข็งให้ชาวนา
 5. ผลักดันส่งเสริมการผลิตข้าวให้ได้มาตรฐานและสร้างมูลค่าข้าวและผลิตภัณฑ์ข้าว
- แผนปฏิบัติการ ระยะเวลา 20 ปี ของกรมการข้าว พ.ศ. 2561-2580 มีความสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะเวลา 20 ปี พ.ศ. 2560- 2579 ดังนี้
- ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร
 - ยุทธศาสตร์ที่ 2 เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร
 - ยุทธศาสตร์ที่ 3 เพิ่มความสามารถในการแข่งขันภาคการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม
 - ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ

2.3 การวิเคราะห์สถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ (STRATEGIC ANALYSIS: SWOT ANALYSIS, TOWS MATRIX ANALYSIS, ETC.)

การวิเคราะห์สถานะแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตข้าวไทย เป็นการประเมินสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตข้าวทั้งภายในและภายนอก เพื่อค้นหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตข้าวไทย โดยใช้เครื่องมือ SWOT Analysis ได้แก่ โอกาส (Opportunities) และภัยคุกคาม (Threats) ตลอดจนเพื่อค้นหาศักยภาพ (Strengths) และจุดด้อย (Weaknesses) ของกรมการข้าว ในการขับเคลื่อนการพัฒนาการผลิตข้าวไทยสู่การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ และแผนแม่บทภายใต้

ยุทธศาสตร์ชาติ แล้วนำมาประเมินตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของกรมการข้าว และกำหนดยุทธศาสตร์/กลยุทธ์ ด้วย TOWS Matrix Analysis (ดำรง, 2563) ดังนี้

2.3.1 การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก

สภาพแวดล้อมทางการผลิตข้าวไทย จะถูกวิเคราะห์หาปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการผลิตข้าวของประเทศไทยด้วยเครื่องมือ PESTEL Analysis ทั้งปัจจัยระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับโลก ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 6 ปัจจัย ดังนี้ (ภาพที่ 12)

P POLITICAL การเมือง	E ECONOMIC เศรษฐกิจ	S SOCIAL สังคม	T TECHNOLOGY เทคโนโลยี	E ENVIRONMENT สภาพแวดล้อม	L LEGAL กฎหมาย
<ul style="list-style-type: none"> ความมั่นคงและความมั่นคงของรัฐบาล ปัญหาด้านการคอร์รัปชันต่างๆ กฎหมายด้านภาษีต่างๆ นโยบายต่างๆของรัฐบาล ค่าปรับและค่าใช้จ่าย กระบวนการและระยะเวลาในการทำงาน 	<ul style="list-style-type: none"> ดอกเบี้ย เงินเฟ้อ อัตราแลกเปลี่ยน เครดิตต่างๆ รายได้ของลูกค้า ราคาสินค้าที่ผันแปร ราคาหุ้น 	<ul style="list-style-type: none"> จำนวนประชากร อัตราการเจริญเติบโต อัตราการเสียชีวิต การแต่งงานและการหย่า อายุขัยเฉลี่ย การกระจายความมั่งคั่ง ไลฟ์สไตล์ มุมมองต่อรัฐบาล 	<ul style="list-style-type: none"> การวิจัยและพัฒนา การเปลี่ยนแปลงในเทคโนโลยี นวัตกรรมต่างๆ เทคโนโลยีด้านอินเทอร์เน็ต เทคโนโลยีด้านการสื่อสาร อายุของเทคโนโลยีเก่าและใหม่ 	<ul style="list-style-type: none"> สภาพอากาศ นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม ภัยพิบัติทางธรรมชาติ มลพิษต่างๆ การสนับสนุนพลังงานหมุนเวียน เทรนด์รักษ์โลก 	<ul style="list-style-type: none"> กฎหมายต่อการผูกขาด กฎหมายการจ้างงาน กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค กฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร กฎหมายด้านสุขภาพและความปลอดภัย

ที่มา: www.thaiwinner.com, 2565

ภาพที่ 12 การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกโดยใช้ PESTEL Analysis

1) ด้านการเมืองและความมั่นคง (Politics)

การเมืองระหว่างประเทศ ประเทศมหาอำนาจได้แก่ สหรัฐอเมริกา จีน และรัสเซีย มีการแบ่งขั้วอำนาจชัดเจนมากยิ่งขึ้น และใช้อำนาจการเมืองระหว่างประเทศในแต่ละด้าน เช่น เศรษฐกิจการค้า สังคมสิทธิมนุษยชน การทหาร และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เข้าแทรกแซงกิจการภายในของแต่ละประเทศ และภูมิภาคทั่วโลก ประเทศไทยเองจะได้รับผลกระทบจากการแย่งชิงกันเป็นผู้นำของโลก การวางตัวของประเทศต้องอยู่ในลักษณะการสร้างสมดุลกับทุกฝ่าย มิฉะนั้นอาจจะเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ที่ถูกบังคับให้เลือกฝ่ายผ่านทางนโยบายเศรษฐกิจการค้า

การเมืองในประเทศ รัฐมียุทธศาสตร์ชาติ และแผนแม่บทด้านการเกษตรในการขับเคลื่อนการพัฒนา มีนโยบายให้ความช่วยเหลือเกษตรกร ผ่านระบบโครงสร้างขนาดใหญ่ และขนาดกลางในการช่วยเหลือเกษตรกร เช่น ระบบน้ำชลประทาน ระบบขนส่งซึ่งเป็นผลทางอ้อมจากการ

ปรับปรุงสภาพถนน และสร้างถนนหรือการขนส่งทางรางในเส้นทางใหม่ทั้งในประเทศและเชื่อมโยงระหว่างประเทศ มีมาตรการช่วยเหลือเยียวยาแก่เกษตรกรที่ประสบภัยทางธรรมชาติ มีมาตรการประกันรายได้สินค้าการเกษตร การสนับสนุนให้เกษตรกรผลิตสินค้าเกษตรในลักษณะการรวมกลุ่มกันผลิตด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ทั้งต้น กลาง และปลายน้ำ และการสนับสนุนสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ

2) ด้านเศรษฐกิจ (Economics) เป็นผลกระทบในภาพใหญ่ระดับโลก ภูมิภาค และประเทศไทยเองจากการ (1) สงครามของรัสเซีย-ยูเครน ผลที่ตามมาทำให้ราคาซื้อเพลิงมีการปรับราคาสูงขึ้นเนื่องจากรัสเซียเป็นประเทศผู้ส่งออกน้ำมันและก๊าซธรรมชาติรายสำคัญของโลก ซึ่งเชื้อเพลิงถือเป็นต้นทุนการผลิตที่สำคัญอย่างมากในภาคการผลิต (2) สงครามการค้าที่รุนแรงของสหรัฐอเมริกา-จีนเป็นความขัดแย้งมาหลายปีแล้วและยังคงมีต่อไปส่วนหนึ่งของปัญหาเป็นผลมาจากมิติความมั่นคงแต่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการทำสงครามการค้า ซึ่งส่งผลให้ประเทศที่มีการค้าและการมาลงทุนของสองประเทศนี้ได้รับผลกระทบจากมาตรการกีดกันการค้า การตั้งกำแพงภาษี การใช้ข้ออ้างการผลิตที่เป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม และ (3) การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา-19 ที่ทำลายระบบเศรษฐกิจไปทั่วโลก กระทบต่อการเดินทางท่องเที่ยว การลงทุนต้องหยุดชะงัก พฤติกรรมการบริโภคสินค้าและบริการเปลี่ยนไปเป็นรูปแบบ new normal และการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศมีต้นทุนที่สูงขึ้น ส่วนปัญหาอื่นๆ ได้แก่ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้ที่ยังไม่ก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลางและไม่มีกระจายตัวของรายได้ซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ของประเทศ ซ้ำยังได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา-19 เข้าไปอีก นอกจากนี้ปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย อาหารสัตว์ เป็นต้น ยังมีการปรับตัวสูงขึ้นเป็นเท่าตัวจากสงครามของรัสเซีย-ยูเครน และสงครามการค้าของสหรัฐอเมริกา-จีน ในด้านการส่งเสริมการลงทุนภาครัฐยังได้สนับสนุนเขตเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) และมีนโยบายขยายเขตเศรษฐกิจพิเศษในแต่ละภาคเพิ่มเติมอีกด้วย

3) ด้านสังคม (Social) ในปี พ.ศ. 2544 - 2643 (ค.ศ.2001 - 2100) องค์การสหประชาชาติได้ประเมินสถานการณ์ว่า จะเป็นศตวรรษแห่งผู้สูงอายุจากการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุโดยสัดส่วนผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 12.3 ในปี พ.ศ. 2558 เป็นร้อยละ 13.8 ในปี พ.ศ. 2563 แต่ภายหลังจากปี พ.ศ. 2563 วัยแรงงานจะมีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งประเทศไทยเห็นผลชัดเจนในปี 2564 ที่อัตราการเกิดจะน้อยกว่าอัตราการตาย ซึ่งส่งผลให้ในอนาคตวัยแรงงานจะจำนวนลดลง และบางส่วนจะเป็นแรงงานสูงอายุ แนวโน้มขนาดของครอบครัวขนาดใหญ่ในชนบทจะปรับเปลี่ยนมีขนาดเล็กลง การที่มีเยาวชน และผู้เข้าสู่วัยทำงานอยู่ในกลุ่มอายุ (Generation) ในครอบครัว องค์การและสังคม จะมีทักษะ แนวคิด และทัศนคติแตกต่างไปจากคนในสังคมเดิม ธุรกิจที่เกิดขึ้นก็ต้องมีการปรับตัวรองรับการบริโภคของคนในกลุ่มอายุนี้ และกลุ่มผู้สูงวัยด้วย

4) ด้านเทคโนโลยี (Technology) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และการพัฒนาไปสู่การเป็นเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลทำให้เกิดยุคอินเทอร์เน็ตในทุกสิ่งทุกอย่าง (Internet of Things) มี

รูปแบบการสื่อสารเชื่อมโยงติดต่อย่างไร้พรมแดน ส่งผลให้ทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูล และองค์ความรู้ได้อย่างไร้ข้อจำกัด การติดต่อสื่อสารกับเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งผลให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการรูปแบบใหม่ๆ ที่ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาช่วยในกระบวนการผลิตทั้งการเกษตรสมัยใหม่ และเกษตรอัจฉริยะมากยิ่งขึ้น และราคาของเทคโนโลยีถูกลง ชาวนาหรือผู้ประกอบการเข้าถึงและนำมาใช้ได้อย่างแพร่หลายมากยิ่งขึ้น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสังคมยุคดิจิทัล เทคโนโลยีก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของโลกหลายๆ ด้าน โดยปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทต่อเศรษฐกิจและสังคมมากขึ้น เช่น นาโนเทคโนโลยี เทคโนโลยีชีวภาพ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ด้านการเกษตรสามารถนำมาใช้ในการปรับปรุงพันธุ์พืช สามารถทำได้อย่างจำเพาะเจาะจงและมีประสิทธิภาพสูงกว่าวิธีการปรับปรุงพันธุ์แบบเดิม

แต่ก็ยังมีภัยคุกคามทางไซเบอร์เข้ามาเป็นปัญหาในการเจาะดึงข้อมูลของผู้ไม่หวังดี หรือก่อการร้ายในรูปแบบใหม่ การสร้างอาชญากรรมทางไซเบอร์เป็นการทำลายความมั่นคงที่ส่งผลกระทบต่อในหลายมิติทั้งการเมืองและสังคมที่สร้างข่าวปลอมก่อให้เกิดความแตกแยกของคนในสังคม ประเทศชาติ มิติเศรษฐกิจที่การโจรกรรมข้อมูลสามารถสร้างความเสียหายได้อย่างรุนแรงและรวดเร็ว

5) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) การบริโภคสินค้าและบริการมีแนวโน้มให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ลดสาเหตุการเกิดภาวะโลกร้อน (Global warming) มีทิศทางการพัฒนาในระดับโลกที่จะปรับตัวเข้าสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนมากขึ้น สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals : SDGs) ที่มีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 เป้าหมาย และ 168 เป้าประสงค์ซึ่งได้เชื่อมโยงการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน ความร่วมมือจากการประชุม COP26 ที่ทุกประเทศเห็นความสำคัญต้องช่วยลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก (GHGs) ในทุกภาคการผลิตทั้งอุตสาหกรรมและการเกษตร และการใช้ BCG model ในการเป็นเครื่องมือและแนวทางขับเคลื่อนในการลดภาวะโลกร้อน นอกจากนี้ที่ตั้งของประเทศไทยยังมีความหลากหลายทางชีวภาพ มีพันธุ์พืช สัตว์ รวมถึงพันธุ์ข้าวที่หลากหลายสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ในด้านเศรษฐกิจ

6) ด้านกฎหมาย (Legal) รัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่อการปฏิรูปภาคการเกษตร และปรับปรุงกฎหมาย ปรับแนวทางการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งจะเป็นรากฐานสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคการเกษตรของไทย ได้มีการออกพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้มีการบูรณาการหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนให้เข้ามามีส่วนสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นระบบให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ มีเศรษฐกิจเข้มแข็ง (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อการผลิตข้าวไทยด้วย PESTEL Analysis

ประเด็นการวิเคราะห์	ปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อการผลิตข้าวไทย	
	ประเด็นที่เป็นโอกาส (O)	ประเด็นที่เป็นอุปสรรค (T)
1. ด้านการเมืองและความมั่นคง	<p>O1 รัฐกำหนดให้เรื่องการเมืองเป็นเรื่องสำคัญในการพัฒนาของประเทศ</p> <p>O2 มียุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท และนโยบายของรัฐสนับสนุน</p> <p>O3 รัฐมีนโยบายให้ความช่วยเหลือชาวนาผ่านมาตรการและโครงการของรัฐ</p>	<p>T1 การเปลี่ยนแปลงของนโยบายทางการเมืองในการบริหารจัดการข้าวในแต่ละรัฐบาล</p> <p>T2 ขาดการบูรณาการทำงานระหว่างหน่วยงานด้านข้าวและชาวนาอย่างจริงจัง</p> <p>T3 การดำเนินนโยบายสำคัญผ่านลงมาในหลายโครงการที่มากเกินไป ซ้ำซ้อน ทำให้การแก้ปัญหาไม่เป็นรูปธรรม</p> <p>T4 ขาดการสนับสนุนทรัพยากรที่เอื้ออำนวยในการวิจัยและพัฒนาข้าว และชาวนาอย่างจริงจัง</p>
2. ด้านเศรษฐกิจ	<p>O4 ข้าวยังเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ</p> <p>O5 ประชากรโลกยังมีความต้องการบริโภคข้าวไทยทั้งข้าวซึ่งบริโภคโดยตรง และผลิตภัณฑ์แปรรูป</p>	<p>T5 ภาวะหนี้สินของชาวนา และต้นทุนการผลิตข้าวสูงรายได้ต่ำ</p> <p>T6 ราคาพลังงาน และปัจจัยการผลิตที่สูงขึ้นทำให้ต้นทุนการผลิตสูงตามไปด้วย</p> <p>T7 ข้าวไทยมีราคาสูงเมื่อเทียบกับข้าวของประเทศคู่แข่ง</p> <p>T8 การแพร่ระบาดของไวรัสโควิดส่งผลให้รูปแบบการบริโภคอาหารเปลี่ยนแปลงไป และต้นทุนการขนส่งระหว่างประเทศสูงขึ้น</p>
๓. ด้านสังคม	<p>O6 ประชากรโลกเพิ่มขึ้นส่งผลให้ความต้องการบริโภคอาหารเพิ่มขึ้น</p> <p>O7 โครงสร้างประชากรโลกเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ การบริโภคข้าวเน้นสินค้ามีมาตรฐานความปลอดภัย</p>	<p>T9 แรงงานในภาคการเกษตรขาดแคลน และส่วนหนึ่งเป็นแรงงานสูงวัย</p> <p>T10 การผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองต่อการบริโภคตามช่วงวัย</p>
4. ด้านเทคโนโลยี	<p>O8 มีการพัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรมที่เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต</p> <p>O9 มีเครื่องจักรในการผลิตข้าวที่มีราคาถูก สามารถทดแทนแรงงานในการผลิตข้าวได้</p>	<p>T11 การเข้าถึงเทคโนโลยีการผลิตข้าวสมัยใหม่ยังกระจุกตัว และบางส่วนยังไม่เป็นที่ยอมรับ</p> <p>T12 เทคโนโลยีซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนการผลิตมีราคาสูง เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้จากการขายข้าวของชาวนา</p>
5. ด้านสิ่งแวดล้อม	<p>O10 แนวโน้มผู้บริโภคให้ความสำคัญกับสินค้าที่ผลิตอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม</p> <p>O11 ประเทศไทยมีสภาพภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมและมีความหลากหลายทางชีวภาพต่อการปลูกข้าว</p>	<p>T13 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทำให้เกิดภัยธรรมชาติที่รุนแรงและการระบาดของโรคแมลงศัตรูข้าว สร้างความเสียหายต่อการเพาะปลูกข้าว</p> <p>T14 พื้นที่การทำนาส่วนใหญ่อยู่ในเขตนาน้ำฝน ต้องอาศัยน้ำฝนในการปลูกข้าว ระบบ</p>

	O12 นโยบายให้ความสำคัญการผลิตตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) O13 กระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจสีเขียวตามหลัก BCG Model	ชลประทานไม่ครอบคลุมส่งผลให้ผลผลิตข้าวตกต่ำลงทุกปี T15 การเกิดภัยธรรมชาติ ฝนทิ้งช่วง ฝนแล้ง และอุทกภัย และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มีผลการต่อการทำงานของคนชาวนา
6. ด้านกฎหมาย	O14 รัฐให้ความสำคัญต่อการปรับปรุงกฎหมายในการปฏิรูประบบราชการและการเกษตรและช่วยเหลือชาวนา	T16 ไม่มีกฎหมายที่ควบคุมกำกับดูแลการพัฒนาการผลิตข้าวและการพัฒนาชาวนาโดยตรง

2.3.2 การวิเคราะห์สภาพภายในกรมการข้าว

การประเมินปัจจัยภายในของกรมการข้าว โดยใช้กรอบแนวคิด McKinsey 7'S Framework ใน 7 มิติ ได้แก่ โครงสร้างองค์กร (Structure) กลยุทธ์ขององค์กร (Strategy) ระบบในการดำเนินงานขององค์กร (System) ลักษณะแบบแผนหรือพฤติกรรมของผู้บริการองค์กร (Style) บุคลากรในองค์กร (Staff) ความรู้ความสามารถของบุคลากร (Skill) และค่านิยมขององค์กร (Shared Value) ดังนี้

1) โครงสร้างองค์กร (Structure) กรมการข้าวเป็นหน่วยงานที่กฎหมายให้อำนาจและกำหนดหน้าที่ไว้ชัดเจน ในการศึกษาวิจัยพัฒนาที่เป็นศูนย์กลางความร่วมมือทั้งในและต่างประเทศด้านข้าว การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ส่งเสริมการผลิตข้าว พัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าว และร่วมกำหนดยุทธศาสตร์นโยบาย แผนปฏิบัติการที่สำคัญด้านการผลิตข้าวทั้งภายในและระหว่างประเทศ แต่โครงสร้างและการแบ่งส่วนราชการที่มีอยู่ไม่ตอบสนองต่อการปฏิบัติงาน เนื่องจากเป็นโครงสร้างเก่าซึ่งเน้นการปฏิบัติงานวิจัย พัฒนา และผลิตเมล็ดพันธุ์ซึ่งเป็นงานต้นน้ำของการผลิตข้าว แต่ปัจจุบันสถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปงานด้านข้าวมีความเกี่ยวข้องของหลากหลายมิติ กรมการข้าวเองนอกจากทำงานตามภารกิจเดิมแล้ว ยังต้องทำงานตามนโยบายที่เป็นงานคาบเกี่ยวกับความรับผิดชอบของหน่วยงานอื่นมากยิ่งขึ้น และด้วยโครงสร้างองค์กรและจำนวนบุคลากรที่มีทำให้การปฏิบัติงานขาดประสิทธิภาพ ผลสัมฤทธิ์ของงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางเอาไว้

2) กลยุทธ์ขององค์กร (Strategy) กรมการข้าวมีแนวทางปฏิบัติงานตามยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท ยุทธศาสตร์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ยุทธศาสตร์ข้าวไทย และแผนปฏิบัติการของกรมการข้าว แต่ปัญหาที่สำคัญคือ การแปลงยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติผ่านแผนงาน/โครงการไม่มีประสิทธิภาพผู้ปฏิบัติงานไม่เข้าใจถึงจุดมุ่งหมาย หรือมองเป้าหมายที่ชัดเจน การคัดกรองและติดตามประเมินผลโครงการที่ยังไม่มีประสิทธิภาพทำให้มีโครงการที่ต้องดำเนินการเป็นปริมาณงานที่มาก แต่งานที่ปฏิบัติไม่สามารรถแก้ปัญหาได้ตามที่คาดหวังไว้ และการสื่อสารถึงคนในองค์กรและภายนอกถึงงานที่กรมการข้าวทำขาดความชัดเจนและต่อเนื่องสม่ำเสมอ

3) ระบบในการดำเนินงานขององค์กร (System) กรมการข้าวมีการปฏิบัติงานภายใต้ระบบราชการ ซึ่งระบุหน้าที่ การปฏิบัติงานความสอดคล้องกับโครงสร้างการจัดหน่วยภายในกรม ทั้งหน่วยงานส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค แต่ระบบงานมีความไม่คล่องตัวจากปัญหาโครงสร้างองค์กรที่ไม่ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน ทำให้หน่วยงานและบุคลากรปฏิบัติงานได้ไม่มีประสิทธิภาพ ตามการปฏิบัติตามหน้าที่และภารกิจของหน่วยงานที่ได้กำหนดไว้ ทำให้งานภารกิจหลักไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เช่น งานวิจัยและพัฒนางานผลิตเมล็ดพันธุ์ เป็นต้น

4) ลักษณะแบบแผนหรือพฤติกรรมของผู้บริการองค์กร (Style) มีการแบ่งมอบอำนาจหน้าที่ในการสั่งการและทำการแทนอย่างชัดเจน การปกครองบังคับบัญชา และการกำหนดสายการบังคับบัญชาเป็นไปตามลำดับชั้น มีการมอบหมายการปฏิบัติงานชัดเจน ทั้งส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค แต่การมอบหมายงานเน้นให้ความสำคัญกับงานนโยบายมากเกินกว่างานตามภารกิจและไม่สอดคล้องกับโครงสร้างของหน่วยทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ทำให้ผลการดำเนินงานไม่เกิดเป็นรูปธรรมได้ทั้งงานตามภารกิจหลัก และงานนโยบายซึ่งเป็นงานที่ได้รับมอบหมาย

5) บุคลากรในองค์กร (Staff) บุคลากรมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานตามภารกิจของตำแหน่งตนเอง รู้หน้าที่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเท ถึงแม้อัตรากำลังของกรมการข้าวจะมีไม่เพียงพอ กับภารกิจของกรมที่ต้องรับผิดชอบพื้นที่ปลูกข้าวซึ่งเป็นพื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่ของประเทศ และครัวเรือนชาวนาที่เป็นเกษตรกรกลุ่มใหญ่ในอาชีพเกษตรกรรม กรอบอัตรากำลังที่มีอยู่น้อยนี้ยังมีปัญหาภายในอีกคือ การบรรจุข้าราชการใหม่ที่ช้าไม่ทันต่อการฝึกสอนงาน เพราะมีช่องว่างของอายุและช่วงวัยของบุคลากรที่มาก ทำให้บุคลากรเมื่อเข้ามาทำงานจะได้รับการถ่ายทอดความรู้ไม่เต็มที่ บุคลากรเดิมที่มีก็ทยอยเกษียณอายุราชการไป และขาดขวัญกำลังใจในการทำงานจากความไม่มีโอกาสเติบโตในสายอาชีพ เช่น เจ้าพนักงานการเกษตร เป็นต้น

6) ความรู้ความสามารถของบุคลากร (Skill) บุคลากรมีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานตามภารกิจของตำแหน่งตนเอง เช่น นักวิจัยมีความทุ่มเทในงานวิจัยที่ตนเองทำและคิดค้นทำงานใหม่ๆ ที่จะนำมาแก้ปัญหา หรือเจ้าหน้าที่ด้านผลิตเมล็ดพันธุ์มีทักษะ และมาตรฐานในการผลิตเมล็ดพันธุ์เป็นที่ยอมรับของเกษตรกร เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีระบบอาวุโสในการสอนงานทั้งงานวิจัย งานผลิตเมล็ดพันธุ์ งานถ่ายทอดเทคโนโลยีเท่าที่ทรัพยากรจะเอื้ออำนวย ทั้งนี้การส่งสมความรู้ทักษะยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนและต่อเนื่อง ทำให้การเรียนรู้แล้วนำไปใช้ยังไม่เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ

7) ค่านิยมขององค์กร (Shared Value)

กรมการข้าว มีค่านิยมขององค์กร “RICE”

R = Responsibility	หมายถึง มีความรับผิดชอบต่อสังคม
I = Integrity	หมายถึง ยึดมั่นคุณธรรม ทำในสิ่งที่ถูกต้อง
C = Credibility	หมายถึง มีความน่าเชื่อถือ
E = Excellence	หมายถึง เป็นองค์กรที่มีความเป็นเลิศ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายในองค์กรที่มีผลกระทบต่อการผลิตข้าวไทยด้วย McKinsey 7'S Framework

ประเด็นการวิเคราะห์	ปัจจัยภายในองค์กรที่มีผลกระทบต่อการผลิตข้าวไทย	
	ประเด็นที่เป็นจุดแข็ง (S)	ประเด็นที่เป็นจุดอ่อน (W)
1. โครงสร้างองค์กร (Structure)	<p>S1 เป็นองค์กรที่กฎหมายให้อำนาจและกำหนดหน้าที่ไว้ชัดเจนที่เกี่ยวข้องกับข้าว</p> <p>S2 มีหน่วยงานในการกำหนดแผนและปฏิบัติงาน ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค</p>	<p>W1 หน้าที่ดำเนินงานบางส่วนเป็นของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือการดำเนินงานของภาคเอกชน</p> <p>W2 ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวและศูนย์วิจัยข้าวที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาคมีโครงสร้างการทำงานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อสถานการณ์ปัจจุบัน</p> <p>W3 อุปกรณ์ เครื่องจักร เครื่องมือในการวิจัยและพัฒนา การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศมีไม่เพียงพอ และไม่ทันสมัย</p>
2. กลยุทธ์ขององค์กร (Strategy)	<p>S3 มียุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท และแผนปฏิบัติราชการรองรับการปฏิบัติงาน</p>	<p>W4 การถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร</p> <p>W5 ขาดการกลั่นกรอง ประมวล วิเคราะห์ ข้อเสนอแผนงานอย่างจริงจัง ทำให้มีแผนงาน/โครงการจำนวนมาก</p> <p>W6 การติดตามและประเมินผลนโยบายและโครงการสำคัญ ยังไม่ชัดเจนและไม่เป็นรูปธรรม</p> <p>W7 ขาดการสื่อสารและสร้างความเข้าใจถึงงานที่หน่วยงานทำให้คนในองค์กรและภายนอกรับทราบอย่างต่อเนื่อง</p>
3. ระบบในการดำเนินงานขององค์กร (System)	<p>S4 มีระบบการปฏิบัติงานที่ระบุหน้าที่การปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับโครงสร้างองค์กรของกรมการข้าวที่มีหน่วยงานส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค</p>	<p>W8 การปฏิบัติงานตามภารกิจไม่สอดคล้องกับหน้าที่ของหน่วยงาน</p> <p>W9 ยังใช้วิธีการเชื่อมโยง การปฏิบัติงานแบบเดิมไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นรวดเร็วและรุนแรง</p>
4. ลักษณะแบบแผนหรือพฤติกรรมของผู้บริหารองค์กร (Style)	<p>S5 มีการแบ่งมอบอำนาจหน้าที่ในการสั่งการและทำการแทนอย่างชัดเจน การปกครองบังคับบัญชาและการกำหนดสายการบังคับบัญชาเป็นไปตามลำดับชั้น มีการมอบหมายการปฏิบัติงานชัดเจน ทั้งส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค</p>	<p>W10 การมอบหมายงานนโยบายของกรมการข้าวไม่สอดคล้องกับภารกิจหลักของแต่ละหน่วย และตรงกับความรู้ความสามารถของบุคลากรกรมการข้าว</p>

5. บุคลากรในองค์กร (Staff)	S6 บุคลากรมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานตามภารกิจของตำแหน่งตนเอง	<p>W11 อัตรากำลังของกรรมการข้าวมีจำนวนน้อย เมื่อเทียบกับงานในความรับผิดชอบของกรม</p> <p>W12 บุคลากรกรมการข้าวขาดแรงจูงใจจากความก้าวหน้าในสายอาชีพ</p> <p>W13 บุคลากรส่วนใหญ่มีอายุมากและขาดความต่อเนื่องในการบรรจุข้าราชการใหม่มาทดแทนได้ทันเวลาโดยเฉพาะนักวิจัยที่ต้องมีระยะเวลาการสร้างเสริมองค์ความรู้</p> <p>W14 บุคลากรในส่วนภูมิภาค มีจำนวนน้อย แต่ต้องทำภารกิจงานนโยบายจำนวนมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานตามภารกิจหลัก</p>
6. ความรู้ความสามารถของบุคลากร (Skill)	S7 บุคลากรมีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานตามภารกิจของตำแหน่งตนเอง	W15 บุคลากรกรมการข้าวส่วนใหญ่ไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงาน หรือการก้าวเข้าสู่ตำแหน่ง
7. ค่านิยมขององค์กร (Shared Value)	S8 มีการกำหนดค่านิยมอย่างชัดเจน	W16 ค่านิยมของกรมการข้าวเป็นยังเพียงข้อความหรือประโยค ที่ขาดการนำไปสร้างการรับรู้และร่วมกันทำให้เกิดผลอย่างจริงจัง

2.3.4 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ (SWOT ANALYSIS)

ที่มา: ethosdebate, 2565

ภาพที่ 13 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ (SWOT ANALYSIS)

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์การผลิตข้าวไทย

	ปัจจัยเชิงบวก	ปัจจัยเชิงลบ
	จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
ปัจจัยภายใน	S1 เป็นองค์กรที่กฎหมายให้อำนาจและกำหนดหน้าที่ไว้ชัดเจนที่เกี่ยวข้องกับข้าว S2 มีหน่วยงานในการกำหนดแผนและปฏิบัติงาน ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค S3 มียุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท และแผนปฏิบัติการราชการรองรับการปฏิบัติงาน S4 มีระบบการปฏิบัติงานที่ระบุหน้าที่ การปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับโครงสร้างองค์กรของกรมการข้าวที่มีหน่วยงานส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค	W1 หน้าที่ดำเนินงานบางส่วนเป็นของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือการดำเนินงานของภาคเอกชน W2 ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวและศูนย์วิจัยข้าวที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาคมีโครงสร้างการทำงานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อสถานการณ์ปัจจุบัน W3 อุปกรณ์ เครื่องจักร เครื่องมือในการวิจัยและพัฒนา การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศมีไม่เพียงพอและไม่ทันสมัย W4 การถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร W5 ขาดการกลั่นกรอง ประมวล วิเคราะห์ ข้อเสนอแผนงานอย่างจริงจัง ทำให้มีแผนงาน/โครงการจำนวนมาก

	<p>S5 มีการแบ่งมอบอำนาจหน้าที่ในการสั่งการและทำการแทนอย่างชัดเจน การปกครองบังคับบัญชา และการกำหนดสายการบังคับบัญชาเป็นไปตามลำดับชั้น มีการมอบหมายการปฏิบัติงานชัดเจน ทั้งส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค</p> <p>S6 บุคลากรมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานตามภารกิจของตำแหน่งตนเอง</p> <p>S7 บุคลากรมีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานตามภารกิจของตำแหน่งตนเอง</p> <p>S8 มีการกำหนดค่านิยมอย่างชัดเจน</p>	<p>W6 การติดตามและประเมินผลนโยบายและโครงการสำคัญ ยังไม่ชัดเจนและไม่เป็นรูปธรรม</p> <p>W7 ขาดการสื่อสารและสร้างความเข้าใจถึงงานที่หน่วยงานทำให้องค์กรและภายนอกรับทราบอย่างต่อเนื่อง</p> <p>W8 การปฏิบัติงานตามภารกิจไม่สอดคล้องกับหน้าที่ของหน่วยงาน</p> <p>W9 ยังใช้วิธีการเชื่อมโยง การปฏิบัติงานแบบเดิมไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นรวดเร็วและรุนแรง</p> <p>W10 การมอบหมายงานนโยบายของกรมการข้าวไม่สอดคล้องกับภารกิจหลักของแต่ละหน่วย และตรงกับความรู้ความสามารถของบุคลากรกรมการข้าว</p> <p>W11 อัตรากำลังของกรมการข้าวมีจำนวนน้อย เมื่อเทียบกับงานในความรับผิดชอบของกรม</p> <p>W12 บุคลากรกรมการข้าวขาดแรงจูงใจจากความก้าวหน้าในสายอาชีพ</p> <p>W13 บุคลากรส่วนใหญ่มีอายุมากและขาดความต่อเนื่องในการบรรจุข้าราชการใหม่มาทดแทนได้ทันเวลาโดยเฉพาะนักวิจัยที่ต้องมีระยะเวลาการสร้างเสริมองค์ความรู้</p> <p>W14 บุคลากรในส่วนภูมิภาค มีจำนวนน้อย แต่ต้องทำภารกิจงานนโยบายจำนวนมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานตามภารกิจหลัก</p> <p>W15 บุคลากรกรมการข้าวส่วนใหญ่ไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงาน หรือการก้าวเข้าสู่ตำแหน่ง</p> <p>W16 ค่านิยมของกรมการข้าวเป็นเพียงข้อความหรือประโยค ที่ขาดการนำไปสร้างการรับรู้และร่วมกันทำให้เกิดผลอย่างจริงจัง</p>
ปัจจัยภายนอก	โอกาส (Opportunities)	ภัยคุกคาม (Threats)
	<p>O1 รัฐกำหนดให้เรื่องการเกษตรเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาของประเทศ</p> <p>O2 มียุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท และนโยบายของรัฐสนับสนุน</p> <p>O3 รัฐมีนโยบายให้ความช่วยเหลือชาวนาผ่านมาตรการและโครงการของรัฐ</p> <p>O4 ข้าวยังเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ</p> <p>O5 ประชากรโลกยังมีความต้องการบริโภคข้าวไทยทั้งข้าวซึ่งบริโภคโดยตรง และผลิตภัณฑ์แปรรูป</p> <p>O6 ประชากรโลกเพิ่มขึ้นส่งผลให้ความต้องการบริโภคอาหารเพิ่มขึ้น</p> <p>O7 โครงสร้างประชากรโลกเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ การบริโภคข้าวเน้นสินค้ามีมาตรฐานความปลอดภัย</p>	<p>T1 การเปลี่ยนแปลงของนโยบายทางการเมืองในการบริหารจัดการข้าวในแต่ละรัฐบาล</p> <p>T2 ขาดการบูรณาการทำงานระหว่างหน่วยงานด้านข้าวและชาวนาอย่างจริงจัง</p> <p>T3 การดำเนินนโยบายสำคัญผ่านลงมาในหลายโครงการที่มากเกินไปซ้ำซ้อน ทำให้การแก้ปัญหาไม่เป็นรูปธรรม</p> <p>T4 ขาดการสนับสนุนทรัพยากรที่เอื้ออำนวยในการวิจัยและพัฒนาข้าว และชาวนาอย่างจริงจัง</p> <p>T5 ภาวะหนี้สินของชาวนา และต้นทุนการผลิตข้าวสูงรายได้ต่ำ</p> <p>T6 ราคาพลังงาน และปัจจัยการผลิตที่สูงขึ้นทำให้ต้นทุนการผลิตสูงตามไปด้วย</p> <p>T7 ข้าวไทยมีราคาสูงเมื่อเทียบกับข้าวของประเทศคู่แข่ง</p> <p>T8 การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาส่งผลให้รูปแบบการบริโภคอาหารเปลี่ยนแปลงไป และต้นทุนการขนส่งระหว่างประเทศสูงขึ้น</p>

<p>O8 มีการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต</p> <p>O9 มีเครื่องจักรในการผลิตข้าวที่มีราคาถูกลงสามารถทดแทนแรงงานในการผลิตข้าวได้</p> <p>O10 แนวโน้มผู้บริโภคให้ความสำคัญกับสินค้าที่ผลิตอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม</p> <p>O11 ประเทศไทยมีสภาพภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมและมีความหลากหลายทางชีวภาพต่อการปลูกข้าว</p> <p>O12 นโยบายให้ความสำคัญการผลิต ตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)</p> <p>O13 กระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจสีเขียวตามหลัก BCG Model</p> <p>O14 รัฐให้ความสำคัญต่อการปรับปรุงกฎหมายในการปฏิรูปภาคการเกษตรและช่วยเหลือชาวนา</p>	<p>T9 แรงงานในภาคการเกษตรขาดแคลน และส่วนหนึ่งเป็นแรงงานสูงวัย</p> <p>T10 การผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองต่อการบริโภคตามช่วงวัย</p> <p>T11 การเข้าถึงเทคโนโลยีการผลิตข้าวสมัยใหม่ยังกระจุกตัว และบางส่วนยังไม่เป็นที่ยอมรับ</p> <p>T12 เทคโนโลยีซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนการผลิตมีราคาสูง เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้จากการขายข้าวของชาวนา</p> <p>T13 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทำให้เกิดภัยธรรมชาติที่รุนแรงและการระบาดของโรคแมลงศัตรูข้าว สร้างความเสียหายต่อการเพาะปลูกข้าว</p> <p>T14 พื้นที่การทำนาส่วนใหญ่อยู่ในเขตน่าน้ำฝนต้องอาศัยน้ำฝนในการปลูกข้าว ระบบชลประทานไม่ครอบคลุมส่งผลให้ผลผลิตข้าวตกต่ำลงทุกปี</p> <p>T15 การเกิดภัยธรรมชาติ ฝนทิ้งช่วง ฝนแล้ง และอุทกภัย และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มีผลการต่อการทำนาของชาวนา</p> <p>T16 ไม่มีกฎหมายที่ควบคุมกำกับดูแลการพัฒนาการผลิตข้าวและการพัฒนาชาวนาโดยตรง</p>
--	---

2.3.5 การประเมินสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์

1) การกำหนดค่าน้ำหนักคะแนนการประเมินสถานะแวดล้อมภายนอกและภายใน

ผู้ศึกษาได้จัดทำแบบวิเคราะห์เพื่อหาค่าถ่วงน้ำหนักสถานะแวดล้อมภายนอกและภายใน และส่งต่อให้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้าราชการของกรมการข้าว ตำแหน่งนักวิชาการเกษตรระดับชำนาญการขึ้นไป จำนวน 20 ท่าน เพื่อให้คะแนนถ่วงน้ำหนักรายประเด็น โดยกำหนดให้คะแนนถ่วงน้ำหนักรวมทุกข้อมีค่าไม่เกิน 1

จากประเมินสถานะแวดล้อมภายนอก พบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานของกรมการข้าว เรียงลำดับจากมาก-น้อย ได้ดังนี้ ด้านเศรษฐกิจ (Economics) ด้านการเมือง (Politic) ด้านเทคโนโลยี (Technology) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Factor) ด้านสังคม (Social) และด้านกฎหมาย (Legal) (ตารางที่ 4)

สำหรับประเมินสถานะแวดล้อมภายใน พบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานของกรมการข้าว เรียงลำดับจากมาก-น้อย ได้ดังนี้ กลยุทธ์ขององค์กร (Strategy) ระบบการปฏิบัติงานขององค์กร (System) โครงสร้างองค์กร (Structure) ความรู้ความสามารถของบุคลากร (Skills) ลักษณะแบบแผนหรือพฤติกรรมของผู้บริหารองค์กร (Style) บุคลากรในองค์กร (Staff) และค่านิยมขององค์กร (Shared Values) (ตารางที่ 5)

2) การวิเคราะห์ห้วงค์กรโดยการประเมินสถานะแวดล้อมภายนอกและภายใน

ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์นักวิชาการเกษตรระดับชำนาญการขึ้นไป จำนวน 20 คน เพื่อให้ประเมินประเด็นที่จะมีผลกระทบต่อการดำเนินงานของกรมการข้าว โดยให้เป็นลำดับคะแนนจาก “0” หมายถึง ประเด็นดังกล่าวไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินงาน จนถึง “5” หมายถึง ประเด็นดังกล่าวมีผลกระทบต่อการดำเนินงานมากที่สุด ซึ่งสามารถสรุปคะแนนเฉลี่ยได้ดังตารางที่ 6 และ 7

ตารางที่ 6 ค่าคะแนนเฉลี่ยสภาวะแวดล้อมภายนอก

ปัจจัย	โอกาส: Opportunities		อุปสรรค: Threats	
	คะแนนเฉลี่ย	Opportunities	คะแนนเฉลี่ย	Threats
P: Politic	4.70	O1	4.15	T1
	4.75	O2	4.30	T2
	4.65	O3	4.50	T3
			3.90	T4
E: Economics	4.85	O4	3.75	T5
	4.60	O5	4.55	T6
			3.75	T7
			3.75	T8
S: Social	4.55	O6	3.80	T9
	4.70	O7	3.30	T10
T: Technology	4.85	O8	3.75	T11
	4.85	O9	3.70	T12
E: Environment	4.95	O10	4.75	T13
	4.80	O11	4.65	T14
	4.75	O12	4.70	T15
	4.80	O13		
L: Law	3.70	O14	3.20	T16
รวมคะแนนเฉลี่ย	4.68		4.03	

ตารางที่ 7 ค่าคะแนนเฉลี่ยสภาวะแวดล้อมภายใน

ปัจจัย	จุดแข็ง: Strengths		จุดอ่อน: Weaknesses	
	คะแนนเฉลี่ย	Strengths	คะแนนเฉลี่ย	Weaknesses
S1: Structure	4.90	S1	4.25	W1
	4.75	S2	4.80	W2
			4.30	W3
S2: Strategy	4.80	S3	4.30	W4
			4.70	W5
			4.20	W6
			4.30	W7
S3: System	4.35	S4	6.60	W8
			4.35	W9
S4: Style	4.70	S5	4.60	W10
S5: Staff	4.75	S6	4.10	W11
			4.20	W12
			4.15	W13
			4.05	W14
S6: Skills	4.80	S7	3.90	W15
S7: Shared Values	4.10	S8	3.90	W16
รวมคะแนนเฉลี่ย	4.64		4.29	

จากตารางที่ 6 และ 7 ได้แสดงคะแนนเฉลี่ยที่กลุ่มตัวอย่างประเมินว่า มีผลกระทบต่อ การผลิตข้าวของไทย โดยปัจจัยเชิงบวก ได้แก่ จุดแข็ง (Strengths) และโอกาส (Opportunities) มี จำนวนเป็นบวก (+) และปัจจัยเชิงลบ ได้แก่ จุดอ่อน (Weaknesses) และภัยคุกคาม (Threats) มี จำนวนเป็นลบ (-) จากการประเมินของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาสได้คะแนนรวม เฉลี่ย +4.68 คะแนน และปัจจัยที่เป็นภัยคุกคามได้คะแนนรวมเฉลี่ย -4.03 คะแนน สรุปได้ว่าปัจจัย ภายนอกเป็นโอกาส +0.65 ในขณะที่ ปัจจัยที่เป็นจุดแข็งได้คะแนนรวมเฉลี่ย +4.64 คะแนน และปัจจัย ที่เป็นจุดอ่อนได้คะแนนรวมเฉลี่ย -4.29 คะแนน ซึ่งสรุปผลได้ว่าองค์กรมีปัจจัยที่เป็นจุดแข็ง +0.35

3) ค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักและสรุปผลการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายในและภายนอก

ผู้ศึกษาได้คำนวณและกำหนดค่าน้ำหนักของคะแนนในการประเมินสภาวะแวดล้อมทั้ง ภายในและภายนอกแล้ว รายละเอียดปรากฏดัง ตารางที่ 6 และ 7 โดยค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักจะหมายถึง ระดับความรุนแรงของผลกระทบต่อความสำเร็จของการผลิตข้าวไทย โดยค่าที่มากจะมีผลกระทบต่อ การผลิตข้าวไทยรุนแรงกว่าค่าที่น้อยกว่า ทั้งนี้ ค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักจะถูกนำไปใช้ในการจัดลำดับ ความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตข้าวไทยต่อไป ซึ่งมีผลดังตารางที่ 8 และ 9

ตารางที่ 8 สรุปผลคะแนนถ่วงน้ำหนักปัจจัยสถานะแวดล้อมภายนอก

ปัจจัยสถานะ แวดล้อมภายนอก	ค่า น้ำหนัก (1)	คะแนนเฉลี่ย		คะแนนเฉลี่ย x ค่าน้ำหนัก		ค่าคะแนน ถ่วง น้ำหนัก
		Opportunities (2)	Threats (3)	Opportunities (2) x (1)	Threats (3) x (1)	
P: Politics	0.18	4.70	4.21	0.85	0.76	0.09
E: Economics	0.24	4.73	3.95	1.12	0.94	0.18
S: Social	0.15	4.63	3.55	0.69	0.53	0.16
T: Technology	0.17	4.85	3.73	0.84	0.64	0.19
E: Environment	0.16	4.83	4.70	0.77	0.75	0.02
L: Legal	0.10	3.70	3.20	0.37	0.32	0.05
รวมคะแนนเฉลี่ย				+4.64	-3.94	+0.70

ตารางที่ 9 สรุปผลคะแนนถ่วงน้ำหนักปัจจัยสถานะแวดล้อมภายใน

ปัจจัยสถานะ แวดล้อมภายใน	ค่า น้ำหนัก (1)	คะแนนเฉลี่ย		คะแนนเฉลี่ย x ค่าน้ำหนัก		ค่าคะแนน ถ่วง น้ำหนัก
		Strengths (2)	Weaknesses (3)	Strengths (2) x (1)	Weaknesses (3) x (1)	
S1: Structure	0.15	4.83	4.45	0.71	0.66	0.06
S2: Strategy	0.20	4.80	4.38	0.94	0.85	0.08
S3: System	0.19	4.35	4.48	0.80	0.83	-0.02
S4: Style	0.12	4.70	4.60	0.55	0.54	0.01
S5: Staff	0.12	4.75	4.13	0.58	0.51	0.08
S6: Skills	0.13	4.80	3.90	0.60	0.49	0.11
S7: Shared Values	0.11	4.10	3.90	0.44	0.42	0.02
รวมคะแนนเฉลี่ย				+4.63	-4.29	+0.34

จากตารางที่ 8 และ 9 ได้แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยที่ถ่วงน้ำหนักแล้ว พบว่าปัจจัยที่เป็นจุดแข็งได้คะแนนรวมเฉลี่ย +4.63 คะแนน และปัจจัยที่เป็นจุดอ่อนได้คะแนนรวมเฉลี่ย -4.29 คะแนน ซึ่งสรุปผลได้ว่าองค์กรมีปัจจัยที่เป็นจุดแข็ง +0.34 ในขณะที่ปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาสได้คะแนนรวมเฉลี่ย +4.64 คะแนน และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคได้คะแนนรวมเฉลี่ย -3.94 คะแนน สรุปได้ว่าปัจจัยที่เป็นโอกาส + 0.70 คะแนน

4) การประเมินตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของกรมการข้าว

เมื่อนำเอาข้อมูลจากการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่ได้ถ่วงน้ำหนักคะแนนแล้ว มาระบุตำแหน่งลงบนกราฟเรดาร์ระหว่างปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ก็จะได้ตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ (Strategic Position) ขององค์กรโดยใช้ TOWS Matrix Analysis ซึ่งสามารถแบ่งตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ได้เป็นสถานภาพ 4 ลักษณะตามตำแหน่งที่ปรากฏบนกราฟ ดังนี้

1. S-O (เอื้อและแข็ง) เป็นตำแหน่งที่บ่งบอกว่าองค์กรโดยภาพรวมส่วนใหญ่มีปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาส และมีปัจจัยภายในที่แข็ง เป็นหน่วยงานที่มีความพร้อมสูง ให้กำหนดยุทธศาสตร์เชิงรุก ต้องรักษาความเป็นความพร้อมสูงให้ยืนยงต่อไป และพัฒนางานต่อยอด

2. W-O (เอื้อแต่อ่อน) เป็นตำแหน่งที่บ่งบอกว่าองค์กรโดยภาพรวมส่วนใหญ่มีปัจจัยภายนอกเอื้อ มีความพร้อมสูงให้การสนับสนุน แต่ปัจจัยภายในองค์กรอ่อน หากแก้ปัญหาจุดอ่อนขององค์กรได้ จะนำไปสู่สภาพที่เอื้อและแข็ง องค์กรมีความพร้อมสูงได้ ให้กำหนดยุทธศาสตร์เชิงแก้ไข

3. S-T (ไม่เอื้อแต่แข็ง) เป็นตำแหน่งที่บ่งบอกว่าองค์กรในภาพรวมส่วนใหญ่ภายนอกองค์กรมีอุปสรรค มีปัญหา แต่ภายในองค์กรแข็ง มีความพร้อมมีความเข้มแข็ง หากรอให้ปัจจัยภายนอกเป็นโอกาสเอื้อต่อการพัฒนาองค์กร หรือพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาสก็จะสามารถพัฒนาองค์กรนำไปสู่สภาพที่เอื้อและแข็งได้ ให้กำหนดยุทธศาสตร์เชิงป้องกัน

4. W-T (ไม่เอื้อและอ่อน) เป็นตำแหน่งที่บ่งบอกว่าองค์กรโดยภาพรวมส่วนใหญ่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ทั้งภายนอกไม่เอื้อภายในอ่อน มีปัญหาต่อแหลมต่อการประสบความสำเร็จค่อนข้างสูง จึงเป็นไปได้ว่าต้องปรับปรุงอย่างเร่งด่วน เพราะหากดำเนินการต่อไป ปัญหาจะสะสมขึ้นเรื่อยๆ ถึงอาจขั้นแก้ไขไม่ได้ต้องยุบองค์กร ให้กำหนดยุทธศาสตร์เชิงรับ

ภาพที่ 14 กราฟประเมินตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของกรมการข้าว

จากภาพที่ 14 ทำให้เห็นว่าองค์กรมีปัจจัยภายในที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรที่เป็นจุดแข็งมากกว่าจุดอ่อนพอสมควร และปัจจัยภายนอกมีโอกาสที่มากกว่าอุปสรรคค่อนข้างมาก ทำให้เมื่อพิจารณาจากกราฟแล้วพบว่า กรมการข้าวอยู่ในสถานภาพที่ 1 ให้กำหนดยุทธศาสตร์เชิงรุก

2.3.6 กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์และกลยุทธ์

การกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์เป็นการจัดกลุ่มกลยุทธ์ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ด้วยวิธีการ TOWS Matrix Analysis โดยการนำจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ที่ได้จากการวิเคราะห์สถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ (SWOT Analysis) มาทำการจับคู่ ซึ่งผลจากการวิเคราะห์จะแบ่งออกเป็น 4 ยุทธศาสตร์ (ภาพที่ 15) ดังนี้

ที่มา: www.dailytech.in.th/tows-matrix, 2565

ภาพที่ 15 กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ด้วยการใช้ TOWS Matrix Analysis

1) ยุทธศาสตร์เชิงรุก (S-O Strategy) เป็นยุทธศาสตร์ที่เกิดจากการจับคู่ระหว่างสภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดแข็ง (Strength) และสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นโอกาส (Opportunity) ซึ่งก็คือ การใช้จุดแข็งหรือข้อได้เปรียบขององค์กรผสมผสานกับโอกาสที่ดีเพื่อนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์เชิงรุก

2) ยุทธศาสตร์เชิงป้องกัน (S-T Strategy) เป็นยุทธศาสตร์ที่เกิดจากการจับคู่ระหว่างสภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดแข็ง (Strength) และสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นอุปสรรค (Threat) ซึ่งเป็นการนำจุดแข็งหรือข้อได้เปรียบขององค์กรมาป้องกันอุปสรรค ซึ่งเป็นการใช้จุดแข็งเพื่อหลีกเลี่ยงอุปสรรค

3) ยุทธศาสตร์เชิงแก้ไข (W-O Strategy) เป็นยุทธศาสตร์ที่เกิดจากการจับคู่ระหว่างสภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดอ่อน (Weakness) และสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นโอกาส (Opportunity) เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากโอกาสที่ดีเพื่อมาปิดจุดอ่อนขององค์กร หรือทำให้จุดอ่อนนั้นลดลง

4) ยุทธศาสตร์เชิงรับ (W-T Strategy) เป็นยุทธศาสตร์ที่เกิดจากการจับคู่ระหว่างสภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดอ่อน (Weakness) และสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นอุปสรรค (Threat) เป็นยุทธศาสตร์เพื่อการลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงอุปสรรค โดยมีเป้าหมายหลักคือ การป้องกันหรือหลีกเลี่ยงให้สถานการณ์ขององค์กรนั้นไม่แย่งลงไปจากเดิม

จากการประเมินตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของกรมการข้าว พบว่า อยู่ในยุทธศาสตร์เชิงรุก (S-O Strategy) ซึ่งการกำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินการหรือ WAYS จะใช้ TOWS Matrix Analysis เป็นเครื่องมือในการกำหนดกลยุทธ์ โดยใช้ปัจจัยภายในและภายนอกที่มีความสำคัญ 5 อันดับมาวิเคราะห์ และถึงแม้กรมการข้าวจะอยู่ในตำแหน่งยุทธศาสตร์เชิงรุก (S-O Strategy) ก็ตาม แต่เห็นควรที่จะต้องจัดทำยุทธศาสตร์ให้ครอบคลุมทุกด้านเพื่อให้การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติราชการฯ มีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยให้เน้นยุทธศาสตร์เชิงรุกเป็นหลัก ทำให้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ได้ 4 ประเด็น 4 เป้าประสงค์ และ 10 กลยุทธ์ ดังนี้ (ตารางที่ 10)

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 (ยุทธศาสตร์เชิงรุก) เพิ่มศักยภาพการผลิตข้าวด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

เป้าประสงค์ ชาวนามีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ผลิตข้าวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทั้งมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นและต้นทุนที่ลดลง

กลยุทธ์ที่ 1 ถ่ายทอดเทคโนโลยีและองค์ความรู้การผลิตข้าวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมผ่านศพก.ด้านข้าวทั่วประเทศ

กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมสนับสนุนให้ชาวนาเข้าถึงการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีด้านเครื่องจักรกลการเกษตร

กลยุทธ์ที่ 3 เพิ่มประสิทธิภาพระบบการรับรองผลผลิตข้าวที่ผลิตด้วยวิธีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (GAP, Organic และอื่นๆ)

กลยุทธ์ที่ 4 สร้างระบบการผลิตและเชื่อมโยงการตลาดข้าวตลอดห่วงโซ่อุปทาน ระหว่างชาวนาและผู้ประกอบการ บนพื้นฐานของเศรษฐกิจสีเขียว BCG Model

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 (ยุทธศาสตร์ป้องกัน) สร้างเทคโนโลยีรองรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

เป้าประสงค์ นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ช่วยในการผลิตข้าวได้ภายใต้สภาวะการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

กลยุทธ์ที่ 1 การวิจัยนวัตกรรมด้านพันธุ์และเทคโนโลยีผลิตข้าวแบบมุ่งเป้าเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ

กลยุทธ์ที่ 2 สนับสนุนการใช้ระบบภูมิสารสนเทศในการแจ้งเตือนและพยากรณ์ภูมิอากาศ
 เกษตรให้ชาวนาได้นำไปใช้ในการผลิตข้าวเพื่อลดความเสียหายจากการ
 เปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 (ยุทธศาสตร์เชิงแก้ไข) เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานภายในองค์กร
เป้าประสงค์ องค์กรดำเนินงาน และติดตามประเมินผลของแผนงาน/โครงการได้อย่างมี
 ประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ที่ 1 จัดทำระบบและทบทวนที่มีประสิทธิภาพในการทำขอเสนอแผนงาน/โครงการให้
 สอดคล้องกับยุทธศาสตร์และเป้าหมายด้านเกษตร 4.0 และเศรษฐกิจสีเขียว

กลยุทธ์ที่ 2 มีระบบการติดตาม ประเมินผล และนิเทศน์งานตามภารกิจของหน่วยงานย่อย
 ทั้งในระดับสำนัก/กอง และศูนย์ฯ ที่มีประสิทธิภาพ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 (ยุทธศาสตร์เชิงรับ) บูรณาการดำเนินงานร่วมภาครัฐ เอกชน และชาวนา

เป้าประสงค์ บูรณาการดำเนินงานร่วมภาครัฐ เอกชน และชาวนาอย่างมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ที่ 1 สร้างการบูรณาการดำเนินงานของหน่วยงานภายในจังหวัด ทั้งภาครัฐ เอกชน
 และชาวนา

กลยุทธ์ที่ 2 ปรับปรุงบทบาทของหน่วยงานและลดการเข้าไปมีส่วนร่วมในงานที่ไม่จำเป็นโดย
 ยึดถือภารกิจของหน่วยในระดับกรม สำนัก/กอง และศูนย์ฯ

ตารางที่ 10 SWOT Analysis และ TOWS Matrix Analysis ของกรมการข้าว

<p>แผนปฏิบัติการราชการของกรมการข้าว ด้านการขับเคลื่อนการผลิตข้าวไทยด้วยเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ (ระยะเวลา 5 ปี พ.ศ. 2566-2570) วิสัยทัศน์: ชาวนาไทยผลิตข้าวด้วยเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป้าประสงค์: 1) เพิ่มขีดความสามารถของชาวนาในการใช้เทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ 2) เพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิตข้าวจากการใช้เทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ 3) การผลิตข้าวด้วยเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม</p>		ปัจจัยภายนอก	
		<p>Opportunity O10 แนวโน้มผู้บริโภคให้ความสำคัญกับสินค้าที่ผลิตอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม O4 ข้าวยังเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ O8 มีการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต O9 มีเครื่องจักรในการผลิตข้าวที่มีราคาถูกลง สามารถทดแทนแรงงานในการผลิตข้าวได้ O11 ประเทศไทยมีสภาพภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมและมีความหลากหลายทางชีวภาพต่อการปลูกข้าว O13 กระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจสีเขียวตามหลัก BCG Model</p>	<p>Threat T13 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทำให้เกิดภัยธรรมชาติที่รุนแรงและการระบาดของโรคแมลงศัตรูข้าว สร้างความเสียหายต่อการเพาะปลูก T15 การเกิดภัยธรรมชาติ ฝนทิ้งช่วง ฝนแล้ง และอุทกภัย และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มีผลการต่อการทำนาของชาวนา T14 พื้นที่การทำนาส่วนใหญ่อยู่ในเขตนาน้ำฝนต้องอาศัยน้ำฝนในการปลูกข้าว ระบบชลประทานไม่ครอบคลุมส่งผลให้ผลผลิตข้าวตกต่ำลงทุกปี T6 ราคาพลังงาน และปัจจัยการผลิตที่สูงขึ้นทำต้นทุนการผลิตสูง T3 การดำเนินนโยบายสำคัญผ่านลงมาในหลายโครงการที่มากเกินไป ช้ำซ้อน ทำให้การแก้ปัญหาไม่เป็นรูปธรรม</p>
ปัจจัยภายใน	<p>Strength S1 เป็นองค์กรที่กฎหมายให้อำนาจและกำหนดหน้าที่ไว้ชัดเจนที่เกี่ยวข้องกับข้าว S3 มียุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท และแผนปฏิบัติการรองรับการปฏิบัติงาน S7 บุคลากรมีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานตามภารกิจของตำแหน่งตนเอง S2 มีหน่วยงานในการกำหนดแผนและปฏิบัติงาน ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค S6 บุคลากรมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานตามภารกิจ</p>	<p>ยุทธศาสตร์เชิงรุก (S-O Strategy) 1. ถ่ายทอดเทคโนโลยีและองค์ความรู้การผลิตข้าวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมผ่านศพก.ด้านข้าวทั่วประเทศ 2. ส่งเสริมสนับสนุนให้ชาวนาเข้าถึงการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีด้านเครื่องจักรกลการเกษตร 3. เพิ่มประสิทธิภาพระบบการรับรองผลผลิตข้าวที่ผลิตด้วยวิธีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (GAP, Organic และอื่นๆ) 4. สร้างระบบการผลิตและเชื่อมโยงการตลาดข้าวตลอดห่วงโซ่อุปทาน ระหว่างชาวนาและผู้ประกอบการ บนพื้นฐานของเศรษฐกิจสีเขียว BCG Model</p>	<p>ยุทธศาสตร์เชิงป้องกัน (S-T Strategy) 1. การวิจัยนวัตกรรมด้านพันธุ์และเทคโนโลยีผลิตข้าวแบบมุ่งเป้าเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ 2. สนับสนุนการใช้ระบบภูมิสารสนเทศในการแจ้งเตือนและพยากรณ์ภูมิอากาศเกษตรให้ชาวนาได้นำไปใช้ในการผลิตข้าวเพื่อลดความเสียหายจากการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ</p>
	<p>Weakness W2 ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวและศูนย์วิจัยข้าวที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาคมีโครงสร้างการทำงานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อสถานการณ์ปัจจุบัน W5 ขาดการกลั่นกรอง ประมวล วิเคราะห์ ข้อเสนอแผนงานอย่างจริงจัง ทำให้มีแผนงาน/โครงการจำนวนมาก W8 การปฏิบัติงานตามภารกิจไม่สอดคล้องกับหน้าที่ของหน่วยงาน W10 การมอบหมายงานนโยบายของกรมการข้าวไม่สอดคล้องกับภารกิจหลักของแต่ละหน่วย และตรงกับความรู้อำนาจของบุคลากรกรมการข้าว W9 ยังใช้วิธีการเชื่อมโยง การปฏิบัติงานแบบเดิมไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นรวดเร็วและรุนแรง</p>	<p>ยุทธศาสตร์เชิงแก้ไข (W-O Strategy) 1. จัดทำระบบและทบทวนที่มีประสิทธิภาพในการทำข้อเสนอแผนงาน/โครงการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์และเป้าหมายด้านเกษตร 4.0 และเศรษฐกิจสีเขียว 2. มีระบบการติดตาม ประเมินผล และนิเทศงานตามภารกิจของหน่วยงานย่อยทั้งในระดับสำนัก/กอง และศูนย์ฯ ที่มีประสิทธิภาพ</p>	<p>ยุทธศาสตร์เชิงรับ (W-T Strategy) 1. สร้างการบูรณาการดำเนินงานของหน่วยงานภายในจังหวัด ทั้งภาครัฐ เอกชน และชาวนา 2. ปรับปรุงบทบาทของหน่วยงานและลดการเข้าไปมีส่วนร่วมในงานที่ไม่จำเป็นโดยยึดถือภารกิจของหน่วยในระดับกรม สำนัก/กอง และศูนย์ฯ</p>

บทที่ 3

แผนขององค์กร

3.1 แผนปฏิบัติราชการของกรมการข้าว ด้านการขับเคลื่อนการผลิตข้าวไทยด้วยเทคโนโลยี การเกษตรสมัยใหม่ (ระยะเวลา 5 ปี พ.ศ. 2566-2570)

เป็นแผนปฏิบัติราชการที่มีความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนแม่บทฯ ประเด็นการเกษตร ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ 20 ปี แผนปฏิรูปประเทศฉบับปรับปรุง ยุทธศาสตร์ข้าวไทย แผนปฏิบัติราชการระยะ 20 ปี ของกรมการข้าว และยังสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และพันธกิจของกรมการข้าวอีกด้วย

3.2 เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ (END: วิสัยทัศน์/พันธกิจ/ประเด็นยุทธศาสตร์/เป้าประสงค์)

แผนปฏิบัติราชการของกรมการข้าว ด้านการขับเคลื่อนการผลิตข้าวไทยด้วยเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ (ระยะเวลา 5 ปี พ.ศ. 2566-2570) ประกอบไปด้วยเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ (End) กลยุทธ์ในการดำเนินการ (Ways) และมาตรการ/ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง (Means) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.2.1 กรมการข้าว

วิสัยทัศน์

ข้าวไทยก้าวไกลด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ตลาดนำการผลิต ชีวิตชาวนาเข้มแข็ง

พันธกิจ

1. ส่งเสริมสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และคุณภาพผลผลิตข้าว
2. พัฒนาศักยภาพชาวนา และองค์กรชาวนาให้เข้มแข็ง
3. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการผลิตข้าว และเครื่องจักรกลการเกษตร
4. ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าข้าว ผลิตภัณฑ์แปรรูป และผลพลอยได้จากข้าว
5. วิจัยและพัฒนารูปแบบบูรณาการด้านการผลิต การแปรรูป และบรรจุภัณฑ์ข้าว

3.2.2 แผนปฏิบัติราชการของกรมการข้าว ด้านการขับเคลื่อนการผลิตข้าวไทยด้วยเทคโนโลยี การเกษตรสมัยใหม่ (ระยะเวลา 5 ปี พ.ศ. 2566-2570)

วิสัยทัศน์ของแผนปฏิบัติราชการ

ชาวนาไทยผลิตข้าวด้วยเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

เป้าประสงค์ของแผนปฏิบัติการ

1. ชาวนามีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ผลิตข้าวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทั้งมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นและต้นทุนที่ลดลง
2. นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ช่วยในการผลิตข้าวได้ภายใต้สภาวะการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ
3. องค์กรดำเนินงาน และติดตามประเมินผลของแผนงาน/โครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. บูรณาการดำเนินงานร่วมภาครัฐ เอกชน และชาวนาอย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นยุทธศาสตร์ของแผนปฏิบัติการ

- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 เพิ่มศักยภาพการผลิตข้าวด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 สร้างเทคโนโลยีรองรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานภายในองค์กร
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 บูรณาการดำเนินงานร่วมภาครัฐ เอกชน และชาวนา

3.3 แนวทางในการดำเนินการ (Ways: กลยุทธ์)

แผนปฏิบัติการของกรมการข้าว ด้านการขับเคลื่อนการผลิตข้าวไทยด้วยเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ (ระยะเวลา 5 ปี พ.ศ. 2566-2570) ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ไว้ 4 ประเด็น 4 เป้าประสงค์ และ 10 กลยุทธ์ ดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 เพิ่มศักยภาพการผลิตข้าวด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

เป้าประสงค์ ชาวนามีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ผลิตข้าวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทั้งมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นและต้นทุนที่ลดลง

กลยุทธ์ที่ 1 ถ่ายทอดเทคโนโลยีและองค์ความรู้การผลิตข้าวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมผ่านศพก.ด้านข้าวทั่วประเทศ

กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมสนับสนุนให้ชาวนาเข้าถึงการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีด้านเครื่องจักรกลการเกษตร

กลยุทธ์ที่ 3 เพิ่มประสิทธิภาพระบบการรับรองผลผลิตข้าวที่ผลิตด้วยวิธีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (GAP, Organic และอื่นๆ)

กลยุทธ์ที่ 4 สร้างระบบการผลิตและเชื่อมโยงการตลาดข้าวตลอดห่วงโซ่อุปทาน ระหว่างชาวนาและผู้ประกอบการ บนพื้นฐานของเศรษฐกิจสีเขียว BCG Model

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 สร้างเทคโนโลยีรองรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

เป้าประสงค์ นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ช่วยในการผลิตข้าวได้ภายใต้สภาวะการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

กลยุทธ์ที่ 1 การวิจัยนวัตกรรมด้านพันธุ์และเทคโนโลยีผลิตข้าวแบบมุ่งเป้าเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ

กลยุทธ์ที่ 2 สนับสนุนการใช้ระบบภูมิสารสนเทศในการแจ้งเตือนและพยากรณ์ภูมิอากาศเกษตรให้ชาวนาได้นำไปใช้ในการผลิตข้าวเพื่อลดความเสียหายจากการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานภายในองค์กร

เป้าประสงค์ องค์กรดำเนินงาน และติดตามประเมินผลของแผนงาน/โครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ที่ 1 จัดทำระบบและทบทวนที่มีประสิทธิภาพในการทำขอเสนอแผนงาน/โครงการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์และเป้าหมายด้านเกษตร 4.0 และเศรษฐกิจสีเขียว

กลยุทธ์ที่ 2 มีระบบการติดตาม ประเมินผล และนิเทศน์งานตามภารกิจของหน่วยงานย่อย ทั้งในระดับสำนัก/กอง และศูนย์ฯ ที่มีประสิทธิภาพ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 บูรณาการดำเนินงานร่วมภาครัฐ เอกชน และชาวนา

เป้าประสงค์ บูรณาการดำเนินงานร่วมภาครัฐ เอกชน และชาวนาอย่างมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ที่ 1 สร้างการบูรณาการดำเนินงานของหน่วยงานภายในจังหวัด ทั้งภาครัฐ เอกชน และชาวนา

กลยุทธ์ที่ 2 ปรับปรุงบทบาทของหน่วยงานและลดการเข้าไปมีส่วนร่วมในงานที่ไม่จำเป็นโดยยึดถือภารกิจของหน่วยในระดับกรม สำนัก/กอง และศูนย์ฯ

3.4 มาตรการ/เครื่องมือ/ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง (MEANS) (แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม/.....)

จากการจัดทำแผนปฏิบัติการของกรมการข้าว ด้านการขับเคลื่อนการผลิตข้าวไทยด้วยเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ (ระยะเวลา 5 ปี พ.ศ. 2566-2570) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ และเป้าประสงค์ของแผนปฏิบัติการฯ ทำการกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ของประเด็น

ยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ที่สอดคล้องสนับสนุนการดำเนินงานของแผนปฏิบัติราชการฯ พร้อมกับแปลงยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในรูปแบบแผนงาน โครงการ และมาตรการในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 เพิ่มศักยภาพการผลิตข้าวด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

เป้าประสงค์ ชาวนามีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ผลิตข้าวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นและต้นทุนที่ลดลง

กลยุทธ์ที่ 1 ถ่ายทอดเทคโนโลยีและองค์ความรู้การผลิตข้าวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมผ่าน ศพก.ด้านข้าวทั่วประเทศ

แผนงานที่ 1 เพิ่มศักยภาพการผลิตข้าวด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่							
โครงการที่	ตัวชี้วัด	เป้าหมายดำเนินการปี					หน่วยงาน
		2566	2567	2568	2569	2570	
1. เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่	1. จำนวนไร่ (พันไร่) ของพื้นที่ที่ใช้การผลิตข้าวด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ 2. ร้อยละผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้น/ต้นทุนลดลง (10/10)	10	100	200	500	1,000	กข. ศมข. ศวข. กสก.
		5/5	8/8	10/10	10/10	10/10	
2. แปรณาดันแบบที่มีการผลิตข้าวด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่	1. จำนวนแปลงต้นแบบ 2. ร้อยละผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้น/ต้นทุนลดลง (10/10)	500	1,000	1,500	2,000	2,500	กข. ศมข. ศวข. กสก.
		5/5	8/8	10/10	10/10	10/10	
แผนงานที่ 2 ถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม							
1. เพิ่มศักยภาพเจ้าหน้าที่ในการถ่ายทอดเทคโนโลยี	1. จำนวนเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการฝึกอบรม 2. ร้อยละของผู้เข้ารับการอบรมผ่านมาตรฐานการประเมิน	300	300	300	300	300	กข. ศมข. ศวข. กสก.
		80	80	80	80	80	
2. ถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ระบบการเกษตรแปลงใหญ่/ศพก./ศูนย์ข้าวชุมชน	1. จำนวนชาวนาที่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยี 2. ร้อยละของผู้เข้ารับการอบรมผ่านมาตรฐานการประเมิน	1,000	2,000	4,000	8,000	16,000	กข. ศมข. ศวข. กสก.
		80	80	80	80	80	

กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมสนับสนุนให้ชาวนาเข้าถึงการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีด้านเครื่องจักรกลการเกษตร

แผนงานที่ 1 เพิ่มศักยภาพการผลิตข้าวด้วยเครื่องจักรกลการเกษตรสมัยใหม่							
โครงการที่	ตัวชี้วัด	เป้าหมายดำเนินการปี					หน่วยงาน
		2566	2567	2568	2569	2570	
1. สนับสนุนการจัดหาเครื่องจักรกลการเกษตรสมัยใหม่	จำนวนเครื่องจักรกลการเกษตรสมัยใหม่	500	1,000	1,500	2,000	2,500	กข. ศมข. ศวข. กสก. ชกส.
		80	90	100	100	100	
2. ติดตามและประเมินผลการจัดหาเครื่องจักรกลการเกษตรสมัยใหม่	ร้อยละการจัดหาตรงกับความต้องการและทันเวลา	80	90	100	100	100	กข. ศมข. ศวข.
แผนงานที่ 2 สร้างผู้ประกอบการรับจ้างในการผลิตข้าวด้วยเครื่องจักรกลการเกษตรสมัยใหม่							
1. การถ่ายทอดการใช้เทคโนโลยีเครื่องจักรกลการเกษตรสมัยใหม่ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	1. จำนวนผู้ประกอบการรับจ้างที่เข้ารับการอบรม 2. ร้อยละของผู้เข้ารับการอบรมผ่านมาตรฐานการประเมิน	100	200	400	400	400	กข. ศมข. ศวข.
		80	80	80	80	80	
2. ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศการให้บริการรับจ้างในแปลงผลิตข้าว	1. จำนวนผู้ใช้ระบบ 2. ร้อยละความพึงพอใจของผู้ใช้	200	400	800	1,600	3,200	กข. ศมข. ศวข.
		80	85	90	95	95	

กลยุทธ์ที่ 3 เพิ่มประสิทธิภาพระบบการรับรองผลผลิตข้าวที่ผลิตด้วยวิธีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (GAP, Organic และอื่นๆ)

แผนงานที่ 1 ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการรับรองระบบการผลิตข้าว							
โครงการที่	ตัวชี้วัด	เป้าหมายดำเนินการปี					หน่วยงาน
		2566	2567	2568	2569	2570	
1. จัดทำและพัฒนาระบบรับรองมาตรฐานการผลิตข้าวออร์แกนิก	1. จำนวนผู้ใช้ระบบ	100	200	300	400	500	กข. ศมข. ศวข.
	2. ร้อยละความพึงพอใจของผู้ใช้	80	85	90	95	95	
2. อบรมเจ้าหน้าที่ผู้ใช้ระบบรับรองมาตรฐานการผลิตข้าวออร์แกนิก	1. จำนวนเจ้าหน้าที่ที่เข้ารับการอบรม	50	50	50	50	50	กข. ศมข. ศวข.
	2. ร้อยละของผู้เข้ารับการอบรมผ่านมาตรฐานการประเมิน	80	80	80	80	80	
แผนงานที่ 2 ตรวจสอบและให้การรับรองระบบการผลิตข้าว							
1. เพิ่มศักยภาพเจ้าหน้าที่ในระบบตรวจประเมินและให้การรับรองระบบการผลิตข้าว	1. จำนวนเจ้าหน้าที่ที่เข้ารับการอบรม	50	50	50	50	50	กข. ศมข. ศวข.
	2. ร้อยละของผู้เข้ารับการอบรมผ่านมาตรฐานการประเมิน	80	80	80	80	80	
2. ถ่ายทอดความรู้การจัดทำแปลงผลิตข้าวตามมาตรฐานการผลิตข้าวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	1. จำนวนชาวนาที่เข้ารับการอบรม	1,000	2,000	4,000	8,000	16,000	กข. ศมข. ศวข. กสก.
	2. ร้อยละของผู้เข้ารับการอบรมผ่านมาตรฐานการประเมิน	80	80	80	80	80	

กลยุทธ์ที่ 4 สร้างระบบการผลิตและเชื่อมโยงการตลาดข้าวตลอดห่วงโซ่อุปทาน ระหว่างชาวนาและผู้ประกอบการ บนพื้นฐานของเศรษฐกิจสีเขียว BCG Model

แผนงานที่ 1 พัฒนาระบบเชื่อมโยงการผลิตและตลาดข้าวบนพื้นฐานของเศรษฐกิจสีเขียว BCG Model							
โครงการที่	ตัวชี้วัด	เป้าหมายดำเนินการปี					หน่วยงาน
		2566	2567	2568	2569	2570	
1. จัดทำและพัฒนาระบบเชื่อมโยงการผลิตและตลาดข้าวบนพื้นฐานของเศรษฐกิจสีเขียว BCG Model	1. จำนวนผู้ใช้ระบบ	50	100	150	200	250	กข. ศมข. ศวข.
	2. ร้อยละความพึงพอใจของผู้ใช้	80	85	90	95	95	
2. อบรมเจ้าหน้าที่ผู้ใช้ระบบเชื่อมโยงการผลิตและตลาดข้าวบนพื้นฐานของเศรษฐกิจสีเขียว BCG Model	1. จำนวนเจ้าหน้าที่ที่เข้ารับการอบรม	50	50	50	50	50	กข. ศมข. ศวข.
	2. ร้อยละของผู้เข้ารับการอบรมผ่านมาตรฐานการประเมิน	80	80	80	80	80	
แผนงานที่ 2 เชื่อมโยงการผลิตและตลาดข้าวบนพื้นฐานของเศรษฐกิจสีเขียว BCG Model							
1. พัฒนาความร่วมมือผลิตและจำหน่ายข้าวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	ปริมาณผลผลิตข้าวเปลือกที่มีการซื้อขาย (พันตัน)	5	10	20	40	80	กข. ศมข. ศวข. กสก.
2. ประชุมเชื่อมโยงการผลิตและตลาดข้าวบนพื้นฐานของเศรษฐกิจสีเขียว BCG Model	1. จำนวนการประชุม	5	5	5	5	5	กข. ศมข. ศวข. กสก.
	2. ร้อยละความสำเร็จที่ชาวนาสามารถขายข้าวภายใต้โครงการได้	80	85	90	95	95	

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 สร้างเทคโนโลยีรองรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

เป้าประสงค์ นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ช่วยในการผลิตข้าวได้ภายใต้สภาวะการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

กลยุทธ์ที่ 1 การวิจัยนวัตกรรมด้านพันธุ์และเทคโนโลยีผลิตข้าวแบบมุ่งเป้าเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ

แผนงานที่ 1 การวิจัยนวัตกรรมในการลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก							
โครงการที่	ตัวชี้วัด	เป้าหมายดำเนินการปี					หน่วยงาน
		2566	2567	2568	2569	2570	
1. การวิจัยนวัตกรรมการผลิตข้าวในการลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก	1. จำนวนองค์ความรู้ 2. จำนวนต้นแบบเทคโนโลยี	3	3	3	3	3	กวช. ศวช. สวช.
2. การวิจัยการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการผลิตข้าว และ Carbon & Water footprint	1. จำนวนองค์ความรู้ 2. จำนวนเทคโนโลยีต้นแบบ	3	3	3	3	3	กวช. ศวช. สวช.
แผนงานที่ 2 การวิจัยนวัตกรรมการผลิตข้าวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ							
1. การวิจัยนวัตกรรมด้านพันธุ์เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ	1. จำนวนองค์ความรู้ 2. จำนวนพันธุ์ข้าว	3	3	3	3	3	กวช. ศวช. สวช.
2. การวิจัยนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีผลิตข้าวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ	1. จำนวนองค์ความรู้ 2. จำนวนเทคโนโลยีต้นแบบ	3	3	3	3	3	กวช. ศวช. สวช.

กลยุทธ์ที่ 2 สนับสนุนการใช้ระบบภูมิสารสนเทศในการแจ้งเตือนและพยากรณ์ภูมิอากาศเกษตรให้ชาวนาได้นำไปใช้ในการผลิตข้าวเพื่อลดความเสียหายจากการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ

แผนงานที่ 1 ระบบเตือนภัยและพยากรณ์เพื่อลดความเสียหายจากการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ							
โครงการที่	ตัวชี้วัด	เป้าหมายดำเนินการปี					หน่วยงาน
		2566	2567	2568	2569	2570	
1. จัดทำและพัฒนาระบบฐานข้อมูลเตือนภัยและพยากรณ์	1. จำนวนผู้ใช้ระบบ	1,000	2,000	4,000	8,000	16,000	ศสส. กวช.
	2. ร้อยละความพึงพอใจของผู้ใช้	80	85	90	95	95	ศวช. สวช.
2. แปลงติดตามสถานการณ์ภัยพิบัติทางการเกษตร	จำนวนข้อมูลจากแปลงที่นำเข้าระบบ	50	50	50	50	50	กวช. ศวช. สวช.
3. อบรมเจ้าหน้าที่ในการใช้เทคโนโลยีระบบภูมิสารสนเทศในการแจ้งเตือนและพยากรณ์ในการผลิตข้าวเพื่อลดความเสียหายจากการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ	1. จำนวนเจ้าหน้าที่ที่เข้ารับการอบรม	50	50	50	50	50	กวช. ศวช.
	2. ร้อยละของผู้เข้ารับการอบรมผ่านมาตรฐานการประเมิน	80	80	80	80	80	ศมช. สวช.
4. จัดหาคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานโครงการ	จำนวนของชุดอุปกรณ์	100					ศสส. ศวช. ศมช. สวช.
แผนงานที่ 2 เผยแพร่เทคโนโลยีระบบภูมิสารสนเทศ							
1. เผยแพร่การใช้เทคโนโลยีระบบภูมิสารสนเทศในการแจ้งเตือนและพยากรณ์ในการผลิตข้าวเพื่อลดความเสียหายจากการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ	1. จำนวนสื่อวีดิทัศน์การใช้งานระบบ	1		1			กวช. ศสส.
	2. จำนวนผู้รับข่าวสารและติดตาม	2,000	4,000	8,000	16,000	32,000	ศวช. ศมช. สวช.
2. ถ่ายทอดวิธีใช้เทคโนโลยีระบบภูมิสารสนเทศในการแจ้งเตือนและพยากรณ์ในการผลิตข้าวเพื่อลดความเสียหายจากการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ	1. จำนวนชาวนาที่เข้ารับการอบรม	1,000	2,000	4,000	8,000	16,000	กวช. ศสส.
	2. ร้อยละของผู้เข้ารับการอบรมผ่านมาตรฐานการประเมิน	80	80	80	80	80	ศวช. ศมช. สวช.

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานภายในองค์กร

เป้าประสงค์ องค์กรดำเนินงาน และติดตามประเมินผลของแผนงาน/โครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ที่ 1 จัดทำระบบและทบทวนที่มีประสิทธิภาพในการทำข้อเสนอแผนงาน/โครงการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์และเป้าหมายด้านเกษตร 4.0 และเศรษฐกิจสีเขียว

แผนงานที่ 1 พัฒนาระบบการจัดทำข้อเสนอและทบทวนแผนงาน/โครงการ							
โครงการที่	ตัวชี้วัด	เป้าหมายดำเนินการปี					หน่วยงาน
		2566	2567	2568	2569	2570	
1. สร้างระบบการจัดทำข้อเสนอและทบทวนแผนงาน/โครงการอย่างมีประสิทธิภาพ	ร้อยละของจำนวนโครงการที่ผ่านการพิจารณาได้รับงบประมาณ	80	85	90	95	95	สนย.
2. ประชุมจัดทำข้อเสนอและทบทวนแผนงาน/โครงการ	จำนวนครั้งการประชุม	5	5	5	5	5	สนย.
แผนงานที่ 2 พัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลแผนงาน/โครงการ							
1. สร้างระบบการติดตามและประเมินผลแผนงาน/โครงการอย่างมีประสิทธิภาพ	ร้อยละความสำเร็จของโครงการที่ดำเนินงานตามวัตถุประสงค์	80	85	90	95	95	สนย.
2. ประชุมติดตามและประเมินผลแผนงาน/โครงการ	จำนวนครั้งการประชุม	5	5	5	5	5	สนย.

กลยุทธ์ที่ 2 มีระบบการติดตาม ประเมินผล และนิเทศน์งานตามภารกิจของหน่วยงานย่อยทั้งในระดับสำนัก/กอง และศูนย์ฯ ที่มีประสิทธิภาพ

แผนงานที่ 1 พัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลระดับสำนัก/กอง และศูนย์ฯ ที่มีประสิทธิภาพ							
โครงการที่	ตัวชี้วัด	เป้าหมายดำเนินการปี					หน่วยงาน
		2566	2567	2568	2569	2570	
1. สร้างระบบการติดตามและประเมินผลระดับสำนัก/กอง และศูนย์ฯ ที่มีประสิทธิภาพ	ร้อยละของคะแนนที่หน่วยงานผ่านการประเมิน	80	85	90	95	95	กข.
2. ประชุมจัดทำข้อเสนอและทบทวนแผนงาน/โครงการ	จำนวนครั้งการประชุม	5	5	5	5	5	กข.
แผนงานที่ 2 พัฒนาระบบการนิเทศงานระดับสำนัก/กอง และศูนย์ฯ ที่มีประสิทธิภาพ							
1. สร้างระบบการนิเทศงานระดับสำนัก/กอง และศูนย์ฯ ที่มีประสิทธิภาพ	ร้อยละของคะแนนที่หน่วยงานผ่านการประเมิน	80	85	90	95	95	กข.
2. ประชุมนิเทศงานระดับสำนัก/กอง และศูนย์ฯ ที่มีประสิทธิภาพ	จำนวนครั้งการประชุม	5	5	5	5	5	กข.

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 บูรณาการดำเนินงานร่วมภาครัฐ เอกชน และชวนา

เป้าประสงค์ บูรณาการดำเนินงานร่วมภาครัฐ เอกชน และชวนาอย่างมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ที่ 1 สร้างการบูรณาการดำเนินงานของหน่วยงานภายในจังหวัด ทั้งภาครัฐ เอกชน และชวนา

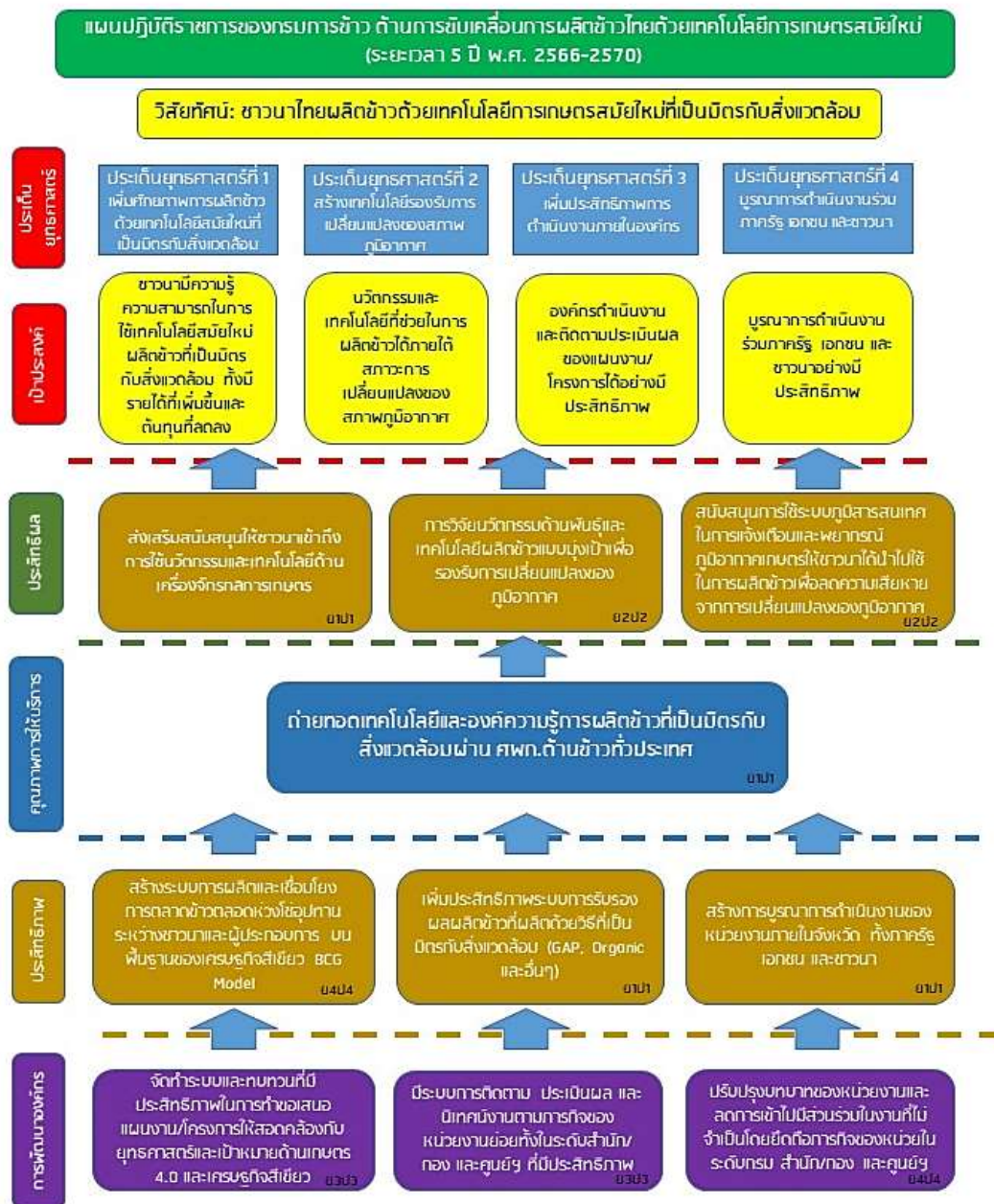
แผนงานที่ 1 การบูรณาการดำเนินงานระหว่างภาครัฐ เอกชน และชวนา							
มาตรการ	ตัวชี้วัด	เป้าหมายดำเนินการปี					หน่วยงาน
		2566	2567	2568	2569	2570	
1. บูรณาการดำเนินงานของหน่วยงานภายในและภายนอกของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกรมการข้าวในพื้นที่แต่ละจังหวัด	ร้อยละความสำเร็จของโครงการที่ดำเนินงานตามวัตถุประสงค์	80	85	90	95	95	กข. ศวช. คมข. สวช.
2. สร้างจุดเชื่อมโยงการประสานงานของภาครัฐ เอกชน และชวนา	ร้อยละความพึงพอใจของผู้ใช้	80	85	90	95	95	ศวช. คมข. สวช.
แผนงานที่ 2 ประชาสัมพันธ์บทบาทและผลงานของกรมการข้าว							
1. ชี้แจงผ่านการดำเนินงานตามนโยบายที่สำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกรมการข้าวในพื้นที่ที่ดำเนินโครงการ	จำนวนครั้งที่ดำเนินการ	50	50	50	50	50	ศวช. คมข. สวช.
2. ให้บริการทั้งภายในที่ตั้งและภายนอกที่มีการขอความร่วมมือร่วมจัดงานที่เกี่ยวข้องกับข้าว	ร้อยละความพึงพอใจของผู้ใช้	80	85	90	95	95	ศวช. คมข. สวช.

กลยุทธ์ที่ 2 ปรับปรุงบทบาทของหน่วยงานและลดการเข้าไปมีส่วนร่วมในงานที่ไม่จำเป็นโดยยึดถือภารกิจของหน่วยในระดับกรม สำนัก/กอง และศูนย์ฯ

แผนงานที่ 1 อัตรลักษณ์ของกรมการข้าว							
มาตรการ/โครงการ	ตัวชี้วัด	เป้าหมายดำเนินการปี					หน่วยงาน
		2566	2567	2568	2569	2570	
1. การแสดงบทบาทที่ชัดเจนของผู้บริหารผ่านการดำเนินงานตามภารกิจของกรมการข้าว	ร้อยละคำสั่งการปฏิบัติงานที่ตรงตามภารกิจของหน่วยและเจ้าหน้าที่	80	85	90	95	95	กข.
2. สร้างการรับรู้บทบาทและหน้าที่ตามภารกิจของกรมการข้าวที่ชัดเจนให้เจ้าหน้าที่และบุคคลภายนอก	ร้อยละการปฏิบัติงานที่ตรงตามภารกิจได้สำเร็จ	80	85	90	95	95	กข.
แผนงานที่ 2 สร้างภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร							
1. สื่อประชาสัมพันธ์บทบาทและผลงานกรมการข้าวที่ส่งผลกระทบต่อภาพกว้าง	ร้อยละการรับรู้บทบาทตามภารกิจ	80	85	90	95	95	กข.
2. นำเสนอผลงานเด่นตามภารกิจของกรม/สำนัก/กอง/ศวช./ศวช./สวช. ประจำปี	1. จำนวนผลงานเด่นแต่ละหน่วยงาน	2	2	4	5	5	กข.
	2. ร้อยละการรับรู้บทบาทตามภารกิจ	80	85	90	95	95	

3.5 แผนที่ยุทธศาสตร์ (Strategic Map)

Strategic Map

ภาพที่ 16 แผนที่ยุทธศาสตร์ของแผนปฏิบัติการของกรมการข้าว ด้านการขับเคลื่อนการผลิตข้าวไทยด้วยเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ (ระยะเวลา 5 ปี พ.ศ. 2566-2570)

บทที่ 4

ข้อเสนอทางยุทธศาสตร์

ข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนและการนำแผนฯ ไปใช้

แผนปฏิบัติราชการของกรมการข้าว ด้านการขับเคลื่อนการผลิตข้าวไทยด้วยเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ (ระยะเวลา 5 ปี พ.ศ. 2566-2570) เป็นแผนปฏิบัติราชการที่มีความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนแม่บทฯ ประเด็นการเกษตร ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ 20 ปี แผนปฏิรูปประเทศฉบับปรับปรุง ยุทธศาสตร์ข้าวไทย แผนปฏิบัติราชการระยะ 20 ปี ของกรมการข้าว และยังสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และพันธกิจของกรมการข้าว จะเห็นได้ว่า แผนปฏิบัติราชการฯ ดังกล่าวเป็นเครื่องมือที่แปลงยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในด้านหนึ่งของงานที่กรมการข้าวรับผิดชอบเท่านั้น ซึ่งจะมุ่งเน้นไปในเรื่องการส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ให้เกษตรกรนำไปใช้แล้วมีผลผลิตเพิ่มขึ้น ต้นทุนลดลงและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมใช้ทรัพยากรในการผลิตอย่างรู้คุณค่าเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งการขับเคลื่อนให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จนั้น จะใช้การบริหารตามหลัก 4 M ดังนี้

1. Man : บุคลากร ต้องมีความเข้าใจแผนปฏิบัติราชการฯ ไปในทิศทางเดียวกันในทุกระดับตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงาน ผู้บริหารระดับกลาง ระดับต้น และผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งจำเป็นต้องมีการสื่อสารทำความเข้าใจทั้งจากบนลงล่าง และจากด้านล่างขึ้นไปด้านบนเพื่อให้คณะบุคคลที่ทำงานร่วมกัน มีความรู้ความเข้าใจร่วมกันในการขับเคลื่อนการทำงานไปได้ และมีกลุ่มผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจนในรู้แบบคำสั่งปฏิบัติงานเพื่อแก้ปัญหาอยู่ตลอดเวลา

2. Money : งบประมาณ การเสนอแผนงาน/โครงการภายใต้แผนปฏิบัติราชการฯ มักมีข้อจำกัดเรื่องงบประมาณอยู่แล้วจำเป็น ต้องจัดลำดับความสำคัญของโครงการและพิจารณาดำเนินงานแบบมุ่งเป้าในเรื่องหรือในพื้นที่อย่างเร่งด่วน เช่น ประเด็นการขับเคลื่อนการผลิตในภาคการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ลดก๊าซเรือนกระจก และการเกิด PM2.5 ซึ่งเป็นเรื่องเร่งด่วนในการดำเนินการ หรือการพิจารณาดำเนินโครงการที่แก้ปัญหาในพื้นที่ที่พิจารณาจากความสำเร็จของการแก้ปัญหาเป็นหลัก มากกว่าจำนวนพื้นที่ที่ได้ไปดำเนินงานแล้วซึ่งอาจไม่ได้มีปัญหาดังกล่าว เป็นต้น

3. Machine : กลไก/สิ่งสนับสนุน การสร้างและปรับปรุงระบบกลไกการบริหารภายในองค์กร และการให้บริการบุคคลภายนอกที่รวดเร็ว และกระชับสามารถแก้ปัญหาได้ทันต่อสถานการณ์ และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยปรับปรุงกลไกการทำงานให้มีประสิทธิภาพ กระชับ ลดขั้นตอนที่ต้องใช้เวลาทำงานที่มากกว่าเดิม รวมถึงปัจจัยที่สนับสนุนให้งานประสบความสำเร็จต้องมีเพียงพอและพร้อมใช้งานอยู่เสมอ เช่น ระบบการสื่อสารออนไลน์ ระบบการ

รายงานผลปฏิบัติงานออนไลน์ อุปกรณ์คอมพิวเตอร์และเครือข่ายการสื่อสาร เป็นต้น หรืออาจจะเป็น
วอร์รูมติดตามสถานการณ์เป็นการเฉพาะ

4. Management : การบริหาร ต้องมีระบบการสั่งงาน ติดตาม และประเมินผล
การปฏิบัติงานอย่างชัดเจน พร้อมกับทบทวนแผนปฏิบัติราชการฯ และแผนงาน/โครงการ หากพบว่า
ส่วนใดดำเนินการแล้วไม่สามารถแก้ปัญหาหรือนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้ต้องทำการยกเลิก และหา
วิธีดำเนินการใหม่เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าประสงค์ของแผนปฏิบัติราชการฯ ต่อไป

สรุปข้อเสนอแนะ การดำเนินงานเพื่อให้ประสบผลสำเร็จต้องเริ่มจากการเตรียม
ความพร้อมภายในองค์กร ทั้งบุคลากรให้เห็นถึงความสำคัญของแผนปฏิบัติราชการฯ ไปในทิศทาง
เดียวกัน และระบบกลไกสนับสนุนให้เพียงพอและพร้อมปฏิบัติงาน แล้วใช้การบริหารกำลังคน
ทรัพยากร และงบประมาณที่เป็นระบบมีประสิทธิภาพ มีการติดตาม ตรวจสอบ และทบทวน
แผนปฏิบัติราชการฯ อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และแผนปฏิบัติราชการฯ ต้องมีความยืดหยุ่นสามารถ
ปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ปัจจุบันได้

บรรณานุกรม

- กรมการข้าว, 2562. แผนปฏิบัติราชการระยะ 20 ปี ของกรมการข้าว (พ.ศ. 2561 – 2580) , 10 เมษายน 2565, ออนไลน์ <https://www.ricethailand.go.th/page.php?pid=13212>
- กรมการข้าว, 2564. โครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ข้าวไทยด้านการผลิต ปี 2563-2567, 10 เมษายน 2565, ออนไลน์ <https://www.ricethailand.go.th/page.php?pid=13212>
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2559. ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579), 10 เมษายน 2565, ออนไลน์ <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER2/DRAWER049/GENERAL/DATA000/00000022.PDF>
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2565. โครงสร้าง/อำนาจหน้าที่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 10 เมษายน 2565, ออนไลน์ https://www.moac.go.th/about-str_org
- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม, 2565. แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG (พ.ศ. 2564 – 2570) , 10 เมษายน 2565, ออนไลน์ <https://www.bcg.in.th/bcg-action-plan/>
- คณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอัจฉริยะ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2562, แผนปฏิบัติการด้านเกษตรอัจฉริยะ พ.ศ. 2563-2565, 10 เมษายน 2565, ออนไลน์ http://pld101.ldd.go.th/file/Smart_agriculture_action_plan/Smart_agriculture_action_plan.pdf
- ดำรง วัฒนา, 2563. การจัดทำยุทธศาสตร์. ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร
- ไทยวินเนอร์, 2565. PESTEL Analysis คืออะไร? วิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่ดี, 20 เมษายน 2565, ออนไลน์ <https://thaiwinner.com/pestel-analysis/>
- ธนาคารกรุงศรีอยุธยา, 2565. แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม 2565-2567: อุตสาหกรรมข้าว, 10 เมษายน 2565, ออนไลน์ <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/agriculture/rice/io/io-rice-2022>
- สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร, 2564. สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้ม ปี 2565, 10 เมษายน 2565, ออนไลน์ <https://www.oae.go.th/assets/portals/1/files/journal/2565/trendstat2565-Final-Download.pdf>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 (ฉบับย่อ), 10 เมษายน 2565, ออนไลน์

https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlanOct2018.pdf

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565. แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (3) ประเด็นการเกษตร ปี (พ.ศ. 2561-2580), 10 เมษายน 2565, ออนไลน์

<http://nscr.nesdb.go.th/wp-content/uploads/2019/04/03->

[%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%A9%E0%B8%95%E0%B8%A3.pdf](http://nscr.nesdb.go.th/wp-content/uploads/2019/04/03-%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%A9%E0%B8%95%E0%B8%A3.pdf)

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565. แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านเศรษฐกิจ (ฉบับปรับปรุง), 10 เมษายน 2565, ออนไลน์ http://nscr.nesdc.go.th/nesdc_uat/wp-content/uploads/2021/07/%E0%B9%81%E0%B8%A2%E0%B8%81%E0%B8%94%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%99-05-%E0%B9%80%E0%B8%A8%E0%B8%A3%E0%B8%A9%E0%B8%90%E0%B8%81%E0%B8%B4%E0%B8%88.pdf

[http://nscr.nesdc.go.th/nesdc_uat/wp-content/uploads/2021/07/%E0%B9%81%E0%B8%A2%E0%B8%81%E0%B8%94%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%99-05-](http://nscr.nesdc.go.th/nesdc_uat/wp-content/uploads/2021/07/%E0%B9%81%E0%B8%A2%E0%B8%81%E0%B8%94%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%99-05-%E0%B9%80%E0%B8%A8%E0%B8%A3%E0%B8%A9%E0%B8%90%E0%B8%81%E0%B8%B4%E0%B8%88.pdf)

[%E0%B9%80%E0%B8%A8%E0%B8%A3%E0%B8%A9%E0%B8%90%E0%B8%81%E0%B8%B4%E0%B8%88.pdf](http://nscr.nesdc.go.th/nesdc_uat/wp-content/uploads/2021/07/%E0%B9%81%E0%B8%A2%E0%B8%81%E0%B8%94%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%99-05-%E0%B9%80%E0%B8%A8%E0%B8%A3%E0%B8%A9%E0%B8%90%E0%B8%81%E0%B8%B4%E0%B8%88.pdf)

CEO channels, 2565. SWOT Analysis คืออะไร?, 20 เมษายน 2565, ออนไลน์

<https://www.ceochannels.com/what-is-swot-analysis/>

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล นายนพดล ประยูรสุข

วัน/เดือน/ปีเกิด 4 เมษายน 2526

ประวัติการศึกษา

2548	วิทยาศาสตร์บัณฑิต (เกษตรศาสตร์)	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2551	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ปฐพีวิทยา)	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2560	นักบริหารการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ ระดับต้น รุ่นที่ 23	สถาบันเกษตรราธิการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
2561	นักบริหารการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ ระดับกลาง รุ่นที่ 86	สถาบันเกษตรราธิการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
2562	พัฒนางานความรู้และเสริมสร้างเครือข่าย ขับเคลื่อนการพัฒนาการตามแนว พระราชดำริและปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง รุ่นที่ 8	สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อ ประสานงานโครงการอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ

ประวัติตำแหน่งการทำงาน

2553	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ	กลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวราชบุรี สำนักเมล็ดพันธุ์ข้าว กรมการข้าว
2554	นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ	กลุ่มวิชาการ ศูนย์วิจัยข้าวฉะเชิงเทรา สำนักวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว
2556	นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ	กลุ่มวิชาการ ศูนย์วิจัยข้าวฉะเชิงเทรา กองวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว
2558	นักวิชาการเกษตรชำนาญการ	กลุ่มวิชาการ ศูนย์วิจัยข้าวฉะเชิงเทรา กองวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว
2563	นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ	กลุ่มวิชาการ ศูนย์วิจัยข้าวฉะเชิงเทรา กองวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว

ตำแหน่งปัจจุบัน

2565	นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ หัวหน้ากลุ่มวิชาการ	กลุ่มวิชาการ ศูนย์วิจัยข้าวฉะเชิงเทรา กองวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว
------	---	--

